

Sosyal Bilimler
Enstitüsü

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

VAKIF YÖNETİM ORGANININ SORUMLULUĞU

Yüksek Lisans Tezi

BEGÜM GÜMÜŞ

İSTANBUL, 2024

Sosyal Bilimler
Enstitüsü

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

VAKIF YÖNETİM ORGANININ SORUMLULUĞU

Yüksek Lisans Tezi

BEGÜM GÜMÜŞ

Tez Savunma Jürisi

1. Tez Danışmanı : Doç. Dr. Mehmet Özgür Avcı
2. Üye : Dr. Öğr. Üyesi Evren Kılıçoğlu
3. Üye : Doç. Dr. Özge Uzun Kazmacı

İSTANBUL, 2024

ÖZET

Vakıf ve benzeri oluşumlar gerek ülkemizde gerekse de dünyada çok uzun yıllardan beri varlığını sürdürmektedir. Türk Medeni Kanunu ve Vakıflar Kanunu ile kendilerine tüzel kişilik tanınan vakıflar; yeterli miktardaki malvarlığının belirli ve sürekli bir amaca özgülenmesi suretiyle kurulan mal topluluklarıdır. Her tüzel kişi gibi vakıflar da iradelerini organları aracılığıyla ortaya koymaktadır. Vakfın tek zorunlu organı olan yönetim organı, vakıf resmi senedi ile belirlenen amacı gerçekleştirilmekle yükümlüdür. Vakıf faaliyetlerinin sürdürülmesi sırasında yönetim organının vakfa veya üçüncü kişilere zarar verebilecek bazı eylemlerde bulunması mümkündür. Bu çalışma, vakıf yönetim organının meydana gelen zarardan sorumluluğunu detaylı bir şekilde incelemektedir. Vakıf yönetim organlarının hukuki niteliği, görev ve yetkileri, sorumluluklarının sınırları ve bu sorumlulukların ihlali durumunda ortaya çıkabilecek hukuki sonuçlar ele alınmıştır. Hukuka aykırı fiil, meydana gelen zarar, zarar ile fiil arasındaki illiyet bağı ve kusur unsurları çerçevesinde yönetim organının vakfa ve üçüncü kişilere karşı olan sorumluluğu değerlendirilmiştir. Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu başta olmak üzere, sorumluluğa ilişkin yasal düzenlemeler ile öğretide yer alan görüşler ve yargı kararları ışığında sırasıyla vakfın kuruluşu, işleyişi ve yönetim organının vakfa ve üçüncü kişilere karşı olan sorumluluğu ele alınmıştır. Son olarak, vakıf yönetim organının ibrası ele alınmış ve bu süreçte dikkat edilmesi gereken hususlar tartışılmıştır. Bu çalışma ile vakıfların daha etkin ve hukuka uygun yönetilmesine katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: vakıf, vakıf yönetim organı, sorumluluk, ibra, zamanaşımı.

ABSTRACT

Foundations and similar entities have existed for centuries, both domestically and globally. Recognized as legal entities under the Turkish Civil Code and the Foundations Law, foundations are established through the dedication of sufficient assets to a defined and enduring purpose. Like other legal entities, foundations exercise their will through their governing bodies. The management body, the only mandatory organ of a foundation, is tasked with realizing the foundation's objectives as outlined in its official charter. Throughout the course of the foundation's activities, the management body may engage in actions that could potentially cause harm to the foundation or third parties. This thesis provides a comprehensive analysis of the liability of the foundation's management body in instances of such harm. It explores the legal nature of the management bodies, their duties and powers, the boundaries of their liability, and the legal ramifications that arise when these responsibilities are breached. The liability of the management body towards both the foundation and third parties is examined within the framework of unlawful acts, the resulting damage, the causal link between the act and the harm, and the element of fault. By drawing on relevant legal provisions, particularly those found in the Turkish Civil Code and the Turkish Code of Obligations, as well as doctrinal perspectives and court rulings, this study systematically addresses the foundation's establishment, operation, and the liability of the management body towards the foundation and external parties. Additionally, the study examines the issue of discharging the management body from liability, discussing the critical considerations that must be taken into account during this process. Ultimately, this thesis aims to contribute to the more efficient and legally sound management of foundations.

Keywords : foundation, foundation management body, liability, release, statute of limitations.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK VAKIF KAVRAMI, KURULUŞU VE AMACI

VAKIF KAVRAMI, TÜRLERİ VE VAKFIN TÜZEL KİŞİLİK KAZANMASI

A. Genel Olarak Vakıf Kavramı	3
B. Vakfin Unsurları	4
1. Vâkıf (Vakfeden)	5
2. Malvarlığı	6
3. Belirli ve Sürekli Bir Amaç	9
4. Tüzel Kişilik	11
C. Vakıf Türleri	11
1. Eski Vakıflar	11
a) Mazbut Vakıflar	11
b) Mülhak Vakıflar	12
c) Cemaat ve Esnafa Mahsus Vakıflar	13

2.	Yeni Vakıflar	14
a)	Çalıştırılanlara ve İşçilere Yardım Vakıfları	14
b)	Kamuya Yararlı Vakıflar	15
c)	Aile Vakıfları	15
D.	Vakfın Tüzel Kişilik Kazanması.....	16
1.	Genel Olarak Vakıf Kurma İşlemi.....	16
a)	Vakfın ve Vakıf Kurma İşleminin Hukuki Niteliği.....	17
b)	Vakıf Kurma İşleminin Geçerlilik Şartları.....	18
(1)	Resmi Senetle (Sağlararası İşlem ile) Vakfın Kurulması	19
(2)	Ölüme Bağlı Tasarrufla Vakıf Kurulması.....	20
2.	Vakıf Resmi Senedi.....	21
a)	Vakıf Senedinin Unsurları	22
b)	Vakıf Senedindeki Eksikliklerin Tamamlanması	23
c)	Vakıf Senedinin Değiştirilmesi	24
3.	Vakfın Tescili	26

İKİNCİ BÖLÜM

VAKIF YÖNETİM ORGANI

A.	Organ Kavramı ve Organ Türleri	30
1.	Organ Kavramı.....	30
2.	Organ Türleri.....	32
B.	Genel Olarak Yönetim Organı.....	33
C.	Yönetim Organının Belirlenmesi ve Göreve Başlaması.....	34
D.	Vakıf Yönetim Organının Görevleri, Hak ve Borçları.....	37
1.	Yönetim Organının Görevleri	37
a)	Karar Organı Sıfatıyla Görevleri	38

(1) Vakıf Örgütünün, Yönetiminin ve İşleyişinin Değiştirilmesini Talep Etmek.....	39
(2) Amacın Değiştirilmesini Talep Etmek	43
(3) Vakfın Amacının Gerçekleşmesini Güçleştiren veya Engelleyen Koşulların ve Yükümlülüklerin Kaldırılmasını Talep Etmek.....	46
(4) Vakfın Mal ve Haklarının Değiştirilmesini Talep Etmek	47
(5) Vakfın Dağılmasında Tescili Talep Etmek	51
b) Yürütme Organı Sıfatıyla Görevleri	52
(1) Yıllık Raporu Bildirmek ve Yayımlamak.....	52
(2) Çalıştırılanlara ve İşçilere Yardım Vakıflarında Bilgi Vermek	52
(3) Muhasebe İşlerini Yerine Getirme ve Beyanname Vermek.....	53
(4) Vakfın İç Denetimini Gerçekleştirmek.....	53
(5) Vakfı Temsil Etmek	54
(6) Vakfın Malvarlığı Değerlerinin Yönetilmesini Sağlamak ve Kullanmak.....	54
2. Yönetim Organının Hakları	56
a) Yönetim Organı Üyelerinin Ücret Alma Hakkı.....	56
b) Yönetim Organının Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı	57
3. Yönetim Organının Vakfa Karşı Olan Borçları.....	58
a) Özen Borcu	58
b) Sadakat Borcu.....	58
E. Yönetim Organının Kararları	59
1. Vakfeden Tarafından Karar Alma Sürecine İlişkin Vakıf Resmi Senedi ile Getirilen Düzenlemeler.....	59
2. Yönetim Organının Karar Alma Usulü	60
F. Yönetim Organının Aldığı Kararların İptali	61

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VAKIF YÖNETİM ORGANININ VAKFA VE ÜÇÜNCÜ KİŞİLERE KARŞI SORUMLULUĞU

A. Yönetim Organının Vakfa Karşı Sorumluluğu	62
1. Vakıf ile Yönetim Organı Arasındaki Hukuki İlişkinin Niteliği	63
2. Sorumluluğun Şartları	65
a) Borca Aykırı Fiil	65
b) Kusur	67
c) İlliyet Bağı	69
d) Zarar	70
3. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları	72
4. Görevli ve Yetkili Mahkeme	74
5. Talep Hakkı Sahibi Davacı	74
6. Davalı	75
a) Davalılar arasında teselsül ilişkisi	75
b) Dava Arkadaşlığı	76
B. Yönetim Organının Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluğu	77
1. Yönetim Organının Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluğun Hukuki Temeli	78
2. Sorumluluğunun Şartları	78
a) Hukuka Aykırı Fiil	78
b) Kusur	79
c) İlliyet Bağı	80
d) Zarar	81
3. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları	82
4. Görevli ve Yetkili Mahkeme	83
5. Davacı	83

6. Davalı.....	84
a) Dava Arkadaşlığı	85
b) Teselsül İlişkisi	84
C. Sorumluluğu Doğan Yönetim Organının Görevden Alınması	85
D. Yönetim Organının Sorumluluğunu Kaldıran Haller	89
1. İbra	89
2. Zamanaşımı.....	93
SONUÇ.....	96
KAYNAKÇA.....	100

KISALTMALAR

AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AY	: Anayasa
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
bkz.	: bakınız
C.	: Cilt
dn.	: dipnot
E.	: Esas
e. t.	: Erişim Tarihi
eMK	: Eski Medeni Kanun (RG. 4.4.1926 , S. 339)
f.	: fıkra
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (RG. 4.2.2011, S. 27836)
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İMK	: İsviçre Medeni Kanunu
İBK	: İsviçre Borçlar Kanunu
K.	: Karar
MHAD	: Marmara Hukuk Araştırmaları Dergisi
RG	: Resmi Gazete
s.	: sayfa
S.	: Sayı

T.	: Tarih
TBK	: Türk Borçlar Kanunu (RG. 11.1.2011, S. 27836)
TCK	: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (RG. 12.10.2004, S. 25611)
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (RG. 8.12.2001, S. 24607)
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (RG. 14.2.2011, S. 27846)
vd.	: ve devamı
VK	: Vakıflar Kanunu (RG. 20.2.2008, S. 26800)
VGM	: Vakıflar Genel Müdürlüğü
Y.	: Yıl
Yarg.	: Yargıtay

GİRİŞ

Tarihi boyunca birçok alanda hizmet veren vakıflar, İslam öncesi dönemden Osmanlı Hukuku'na ve Türk Hukuku'na kadar önemli bir yere sahip olmuştur. Vakıflar, ilk kuruldukları günden itibaren sağlık, eğitim ve barınma başta olmak üzere çeşitli alanlarda sosyal yardımlaşmayı artırmayı ve toplumsal ihtiyaçları karşılamayı temel hedeflerinden biri olarak kabul etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile 1926 yılında yürürlüğe giren Türk Medeni Kanunu ile vakıfların kuruluşu ve tüzel kişilik kazanması sistematik bir yapıya kavuşmuştur.

Çalışmamızın konusu vakıf yönetim organının sorumluluğu olarak belirlenmiştir. Yönetim organının vakfa ilişkin faaliyetlerini gerçekleştirirken vakfın veya üçüncü kişilerin zarara uğramasına yol açması mümkündür. Bu sebeple yönetim organının meydana gelen zarardan sorumluluğun tespiti büyük önem taşımaktadır.

Vakıf özü çok uzun yıllara dayanan bir kurumdur. Ancak çalışma konumuzun Türk Medeni Kanunu'na göre kurulan vakıflarla sınırlı olması sebebiyle eski vakıflara yalnızca kısaca değinilmiştir. Söz konusu tarihi geçmiş dikkate alındığında vakıfların tek bir hukuki dayanağa sahip olduğunun söylenmesi doğru değildir. Bu kapsamda vakıfları tanıyabilmek ve kavram karmaşasına yol açmamak adına çalışmanın ana konusu anlatılmadan önce yeni vakıf kavramı ve tanımı üzerinde detaylı bir şekilde durulmuştur.

Her ne kadar vakfeden tarafından resmi senet ile ihtiyari organ tayin edilmesi mümkün ise de Türk Medeni Kanunu'nun 109'uncu maddesinde vakfın tüzel kişilik kazanabilmesi için yönetim organının zorunlu bir unsur hüküm altına alınmıştır. Zorunlu organ olan yönetim organı kurulmayan bir vakfın hak ve borç altına girebilmesi mümkün değildir.

Yönetim organının, kanunla veya resmi senetle kendisine tanınmış olan hak ve yetkileri kullanırken ve görevlerini yerine getirirken azami özeni göstermesi ve vakıf yararına hareket etmesi gerekmektedir. Yönetim organının asli amacı vakfın resmi senet ile belirlenen amacının gerçekleştirilmesini sağlamaktır.

Çalışmamızda yönetim organının gerek vakfa gerekse de üçüncü kişilere karşı olan fiilleri neticesindeki ortaya çıkan sorumluluğu ele alınacaktır. Bu kapsamda öncelikle vakfa ilişkin temel unsurlar üzerinde durularak vakfın tüzel kişilik kazanmasına kadar olan sürece de kısaca değinilmiştir. Akabinde ise vakıf örgütünün zorunlu bir parçası olan yönetim organının kuruluşuna ilişkin esaslar ile yönetim organının hak, borç ve görevleri açıklanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK VAKIF KAVRAMI, KURULUŞU VE AMACI

VAKIF KAVRAMI, TÜRLERİ VE VAKFIN TÜZEL KİŞİLİK KAZANMASI

A. Genel Olarak Vakıf Kavramı

Günümüzde var olan hukuk kuralları kapsamında gerçek kişilerin dışında bulunan bazı varlıkların da birtakım zorunlu unsurları barındırmasına bağlı olarak kişi sıfatına haiz olması mümkündür. 4721 sayılı Türk Medeni Kanun'unda¹ (TMK) kişi kavramı gerçek ve tüzel kişiler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Gerçek kişiler dışında hukuk düzeninin kendilerine kişilik tanıdığı kişi veya mal toplulukları tüzel kişi adlandırılmaktadır². Tüzel kişilerde sınırlı sayı ve tipe bağlılık ilkesi geçerli kabul edilmiştir. Tüzel kişiler kanunlarda sınırlı sayıda sayılmış olan tüzel kişilik türlerinden birine uygun olması halinde kurulabilmektedir. Mevcut hukuk düzenimizde kanun koyucu tarafından tüzel kişilere ilişkin bir çerçeve çizilmiş olup kanunda öngörülme-yen türde bir yeni bir tüzel kişilik oluşturulması mümkün değildir³. Türk Medeni Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu⁴ (TTK) başta olmak üzere diğer kanunlar ile çeşitli özel hukuk tüzel kişilikleri kabul edilmiştir. Dernekler ve vakıflar Türk Medeni Kanunu ile kendisine tüzel kişilik tanınan tüzel kişilerdendir.

Türk hukuk tarihinde vakıflara tüzel kişilik tanınması ilk olarak Cumhuriyet öncesi dönemde gerçekleşmiş ve ardından da 1926 tarihli Türk Kanunu Medenisi⁵ (eMK) 1935 yılında çıkartılan 2762

¹ RG. 8.12.2001, S. 24607.

² **Antalya, G., Topuz, M.** (2024), *Marmara Hukuk Yorumu Medeni Hukuk Giriş Temel Kavramlar Başlangıç Hükümleri Cilt: I* (Genişletilmiş 5. Baskı), Ankara, Seçkin Yayınevi, s. 60; **Ayan, M., Ayan, N.** (2023), *Kişiler Hukuku Genel Bilgiler-Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler* (11. Baskı), Ankara, Adalet Yayınevi, s. 231; **Berki, Ş.** (1981), *Vakıflar*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 38(1), s.133; **Dural M., Ögüz, T.** (2021), *Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku* (16. Baskı), İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 8; **İhsan, E., Keskin, A. D.** (2023), *Türk Medeni Hukuku (Başlangıç Hükümleri – Kişiler Hukuku)* (5. Baskı), Ankara, Adalet Yayınevi, s. 337; **Öztan, B.** (1998), *Tüzel Kişiler* (2. Baskı), Ankara, Turhan Kitabevi, s. 2-3.

³ **Hatemi, H.** (1979), *Medeni Hukuk Tüzel Kişileri Cilt I: Giriş, Tarihi Gelişim, Eski Vakıflar*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, s. 24-25; **İhsan, Keskin, s. 338; Öztan** (1998), s.5.

⁴ RG. 14.2.2011, S. 27846.

⁵ RG. 4.4.1926, S. 339.

sayılı Vakıflar Kanunu⁶ ile eski ve yeni tüm vakıfların hukuki niteliği belirlenmiştir. 2008 tarihli 5737 sayılı Vakıflar Kanunu⁷ ile de tüm vakıfların tüzel kişiliğinin varlığı kabul edilmiş ve bu tüzel kişiliğin de özel hukuk tüzel kişisi olduğu belirtilmiştir⁸.

5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nda vakfın tanımı açıkça yapılmamış olup yalnızca TMK'ye atıfta bulunulmakla yetinilmiştir. TMK madde 101'de yer alan tanıma göre “*Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır.*”. Vakıf kavramının Türk Medeni Kanunu'nda ve ayrıca öğretide yer alan çeşitli tanımları dikkate alındığında vakfın, "vâkıf (vakfeden)", “yeterli mal ve hakkın özgülenmesi”, “yeterli mal ve hakkın özgüleneceği belirli ve sürekli bir amaç” ve "tüzel kişilik" olmak üzere dört ana unsurdan oluştuğunu söylemek mümkündür⁹.

B. Vakfın Unsurları

Vakıf; TMK madde 101'de yer alan tanıma göre, gerçek veya tüzel kişilerin vakfın amacını gerçekleştirmeye yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleri neticesinde oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır. İlgili hükmün gerekçesinde hem gerçek hem tüzel kişilerin vakıf kurabileceği, belirli amaca özgülenen mal varlığının yeterli seviyede olmasının gerekliliği ve vakıf tüzel kişiliğinin mal topluluğu niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Bununla beraber Vakıflar Kanunu'nda vakıf kavramının ayrıca tanımlanması yoluna gidilmemiştir. Türk Medeni Kanunu'nda yer alan tanıma göre vakıf kavramının dört ayrı ana unsurdan oluştuğunu söylemek mümkündür.¹⁰ Bu dört ana unsur; vâkıf (vakfeden), vakfın amacına özgülenecek malvarlığı, bu malvarlığının belirli ve sürekli bir amaca özgülenmesi ve tüzel kişilik kavramıdır.

⁶ RG. 13.6.1935, S. 3027.

⁷ RG. 20.2.2008, S. 26800

⁸ Ege, Ö. (2022), “*Genel İtibariyle Vakfın Unsurları ve Vakıfta Amaç*”, Terazi Hukuk Dergisi, 17(196), s. 26; Yılmaz, M. (2022), “Eski Vakıfların Tüzel Kişiliği”, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 10(1), s. 191.

⁹ Dural, Ögüz, s. 333; Akünel, T. (1995), *Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler* (2. Baskı), İstanbul, Beta Yayınları. s. 117.

¹⁰ Akipek, J., Akıntürk, T., Derya, A. (2022), *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku Birinci Cilt* (Yenilenmiş 18. Baskı), İstanbul, Beta Basım, s. 670; Ege, s. 27.

1. Vâkıf (Vakfeden)

Bir kısım mal veya haklarını, belirli ve sürekli bir amaca tahsis etmek suretiyle resmi senet veya ölüme bağlı tasarruf ile vakıf kuran gerçek ve/veya tüzel kişilere vâkıf (vakfeden) denmektedir¹¹. Eski Medeni Kanun'un (eMK) 73'üncü maddesinde vakfeden tüzel kişinin varlığı açıkça belirtilmemiş olmasına rağmen tüzel kişilerin vakıf kurabileceği kabul edilmekteydi¹². Türk Medeni Kanunu'nun 101'inci maddesi ile tüzel kişilerin de vakfeden olabileceği hüküm altına alınarak bu hususta var olan tereddütler giderilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın¹³ 33'üncü maddesinin son fıkrasında bu hükmün vakıflara da uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Buna göre herkes önceden izin almaksızın vakıf kurma hakkına sahiptir. Bu kapsamda ticaret ortaklıklarının, kamu tüzel kişileri ve derneklerin de vakıf kurabileceğini söylemek mümkündür. Türk Medeni Kanunu'nun 101'inci kanun maddesinin açık hükmüne göre tüzel kişiliğin niteliği gereği veya özel kanunlara göre yasaklanmış olan bir durum bulunmadığı sürece tüm tüzel kişilerin vakıf kurucusu olması mümkündür¹⁴. Vakfın kurulmasından sonra kurucu sıfatının kazanılması mümkün olmadığı gibi vakıf kuruculuğu sıfatının kaybedilmesi de mümkün değildir¹⁵.

Gerçek veya tüzel bir kişinin vakıf kurucusu olabilmesi için vakıf kurma iradesi ile beraber belirli bir malvarlığı değerini vakfın amacına özgülemesi gerekmektedir. Bu sebeple vakıf kurma iradesini açıklamakla veya vakıf kurma işlemlerine katılmakla beraber vakfa malvarlığını özgülemeyen kişinin vakıf kurucusu olduğundan bahsedilmesi mümkün olmayacaktır¹⁶.

¹¹ Akbulut, İ. (2009), *"Vakıf Kurumu, Mahiyeti ve Tarihsel Gelişimi"*, Bursa Barosu Dergisi, 33(85), s. 32; Ural, E. (1977), *Vakıflar*, Ankara, Türkiye Kalkınma Vakfı Yayını, s. 30; Yarg. 18. HD, 1.12.2002 T., 2003/8674 E., 2003/9253 K. (Kazancı); Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 20.10.2003 T. 2003/7277 E., 2003/7867 K. (Kazancı), Yarg. 18. HD, 9.3.2004 T., 2003/9381 E., 2004/1810 K. (Kazancı).

¹² Berki (1981), s. 142; Serozan, R. (1994), *Tüzel Kişiler, Özellikle Dernek ve Vakıflar* (2. Baskı), İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 94.

¹³ RG. 18.10.1982, S. 2709.

¹⁴ İkizler, M., Kurban, Y. (2021), *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku* (2. Baskı), Ankara, Seçkin Yayınevi, s. 127.

¹⁵ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Vakıflar Genel Müdürlüğü 2020/19 sayılı "Yeni, Mülhak, Esnaf ve Cemaat Vakıflarla İlgili Yürütülen İş ve İşlemler" konulu genelge; *"Kuruluştan sonra vakfeden veya kuruculardan ayrı olarak tüzel kişilik kazanmış olan vakfa, hizmet eden, faaliyette bulunan veya bağış yapanı vakfeden veya kurucu olarak kabul etmek, açıklanan Türk Medeni Kanununun bu hükümleri ve vakfın konumu ile de bağdaştırılamaz."* Yarg. 18. HD, 20.10.2003 T., 2003/7277 E., 2003/7867 K. (Kazancı); *"Ayrıca vakıf senedinin 3. sahifesinde vakfa kurucu heyet üyesi alınacağı belirtilmiştir. Oysa kurucu üyeler vakfın kuruluşuna katkıda bulunan belirli sayıda kişiler olup vakfın tescilinden sonra kurucu üye sıfatı verilmesi de mümkün değildir."* Yarg.6 HD, 2.3.1988 T., 1987/14844 E., 1988/3113 K. (Kazancı).

¹⁶ Berki (1981), s. 140; Doğan, M. (2000), *Vakıflarda Mal Varlığı*, Ankara, Seçkin Yayınevi, s. 51; Ögüz, T. (2007), *Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, İstanbul, Beşir Kitabevi, s. 18. *"Vakıf kurulduktan ve tüzel kişilik*

Sağlararası hukuki işlemler vakıf kurulmak istenmesi durumunda gerçek kişilerin vakıf kurabilmesi tam fiil ehliyetine sahip olması şartına bağlıyken ölüme bağlı tasarrufla vakıf kurulması vasiyetname veya miras sözleşmesinin düzenlenmesinde aranan ehliyet ve geçerlilik şartlarına bağlıdır. Tüzel kişilerde ise ölüm söz konusu olmadığından yalnızca sağlararası hukuki işlemle v noter huzurunda resmi senet düzenlenmesi yoluyla vakıf kurabileceklerdir¹⁷. Tüzel kişilerin fiil ehliyetine sahip olmalarının yanında vakıf kurabilmeleri için ayrıca birtakım şartlar da aranmaktadır. Buna göre tüzüklerinde vakıf kurma iradesine yönelik hüküm bulunması veya bir vakfın kurucusu olunabileceğine dair genel kurul kararının alınması durumunda dernekler; ana sözleşmelerinde bu hususa ilişkin hükmün varlığına bağlı olarak da şirketler tarafından vakıf kurulması mümkündür.¹⁸ Dernek ve şirketler dışındaki diğer tüzel kişiliklerin de mevzuatta yer alan hükümler çerçevesinde vakıf kurabilmeleri mümkündür.¹⁹

Ayrıca 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 5'inci maddesinin son fıkrasında yabancıların da Türkiye'de hukuki ve fiili müteakabiliyet esasına göre vakıf kurabileceklerine değinilmiştir. TMK madde 101 ile VK madde 5'in beraber yorumlanması neticesinde gerçek ve tüzel kişiler açısından bir ayrım yapılmadığından yabancı tüzel kişiler de Türkiye'de vakıf kurabileceklerdir.

2. Malvarlığı

Vakfın dört ana unsurundan bir tanesi de amacın gerçekleştirilmesine tahsis edilen yeterli malvarlığıdır. Vakıf ancak yeterli mal varlığının belirli ve sürekli bir amaca özgülenmesi suretiyle kurulabilmektedir. Amacın ve vakfın sürekli olması malvarlığının sürekli olmasına bağlıdır²⁰. Vakıf malvarlığı kavramı ile dar anlamıyla vakfeden tarafından vakfın kuruluşu esnasında vakıf amacına özgülenen malvarlığı değerlerinden bahsedilirken, geniş anlamı ile vakfın sahip olduğu tüm malvarlığı değerleri anlatılmak istenmektedir. Türk Medeni Kanunu'nun 101'inci maddesinin 2'nci fıkrasına göre

kazandıktan sonra artık vakfeden veya kurucuların iradeleri değil, tüzel kişilik olan vakfın iradesi söz konusudur. Somut olayda tescili istenilen vakıf senedinin değişikliği ile 10. maddesinde, kurucu üye sayısının üst sınırının 15'ten 30'a çıkarılması biçiminde yeni hüküm getirilmesi doğru değildir. Kurulştan sonra vakfeden veya kuruculardan ayrı olarak tüzel kişilik kazanmış olan vakfa vakfeden veya kurucu olarak kabul etmek, açıklanan Türk Medeni Kanununun bu hükümleri ve vakfın konumu ile de bağdaştırılamaz." Yarg. 18. HD, 1.12.2003 T., 2003/8674 E., 2003/9253 K. (Kazancı).

¹⁷ Koçoğlu, S. (2022), *Vakıfların Kuruluşu, İşleyişi ve Sona Ermesi*, İstanbul, Beta Yayıncılık, s. 17.

¹⁸ Erçin, F. (2011), "Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi", *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 25(1-2), s. 178.

¹⁹ Ural, s. 31.

²⁰ Ergün, Ö. (2010), *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 77; Ögüz, Vakıf, s. 3.

"bir malvarlığının bütünü veya gerçekleşeceği anlaşılan her türlü geliri veya ekonomik değeri olan haklar vakfedilebilir.". İlgili hükümden de anlaşılacağı üzere maddi değeri olan her türlü mal veya hak vakfedilebilir. Vakfın amacına tahsis edilecek olan malvarlığı değeri taşınır veya taşınmaz bir mal olabileceği gibi ekonomik değeri olan bir hak da olabilir²¹. Ayrıca taşınır veya taşınmaz malvarlığının mülkiyetinin vakfa özgülenmesinin yanı sıra bu malvarlıklarının gelirinin de vakfedilmesi ve vakfın amacına özgülenmesi mümkündür.

Vakfın kurulabilmesi için malvarlığının amaca tahsis edilmesi tek başına yeterli olmayıp önemli olan husus amacın gerçekleşmesini sağlamaya yeterli ve elverişli olmasıdır²². Yeterli mal varlığı²³ ile anlatılmak istenen yeterlilik seviyesinin vakfın amacı ile ölçülmesi gerekmektedir²⁴. Vakfın kuruluşu sırasında tüzel kişilik kazanabilmesi için vakfın amacını gerçekleştirebilecek oranda malvarlığına sahip olması aranmaktadır. Vakfa özgülenen malvarlığı değerinin vakfın amacını gerçekleştirmeye yeterli olmadığı belirli olan vakıf tescil edilemeyecek ve tüzel kişilik kazanamayacaktır²⁵.

²¹ Dural, Ögüz, s. 361; Oğuzman, M.K., Seliçi, Ö., Oktay-Özdemir, S. (2024), *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)* (22. Baskı), İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 411; Ögüz, s. 50.

²² Akünal, s. 118; Öztan, s. Öztan, s.120; Özsunay, E. (1982), *Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler: Tüzel Kişilerin Genel Teorisi, Dernekler, Vakıflar (Tüzel Kişiler)* (5. Baskı), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, s. 395;

²³ "Medeni Kanunu'nun 73. maddesine göre vakıf başlı başına mevcudiyeti haiz olmak üzere, bir malın bir amaca tahsisidir. Bir mamelekin bütün veya gerçekleşmiş veya gerçekleşeceği anlaşılan her türlü geliri ve ekonomik değer olan haklar da vakfedilebilir. Ancak, vakfın amacının gerçekleştirilmesi için tahsis edilen para ve mal varlığı veya haklar amacın gerçekleştirilmesi için yeterli olması lazımdır. Vakfın gaye ve devamını imkansız veya yararsız hale getirebilecek bir şekilde tahsis edilen mal varlığı ile vakıf kurulamaz. Zaman zaman gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılması düşünülen bağış ve yardımlarda gerçekleşmiş bir mal varlığı olarak kabul edilemez. Mahkemenin bütün bunları göz önünde bulundurmadan tescil kararı vermesi usul ve kanuna aykırıdır." Yarg. 6. HD, 2.11.1976 T., 1975/5585 E., 1976/6826 K. (Kazancı).

²⁴ Aykul, Ö. (2015), *Yeni Vakıflar Hukuku* (2. Baskı), Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 25; "4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 101. maddesine göre vakıf, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluğudur. Bu hükümden de anlaşılacağı üzere, vakfedilen malın amacın gerçekleştirilmesine en azından başlangıcı itibarıyla yeterli olması gerekir. Tesciline karar verilen vakfa vakıf senedinin 5. maddesinde malvarlığı olarak ... İli, ... İlçesi, ... sayılı bir taşınmaz özgülenmiştir. Dairenin geri çevirme kararı üzerine taşınmaza ait tapu kaydı getirilerek dosyaya konulmuştur. Davacı tarafından taşınmaza ait ekspertiz raporu dosyaya ibraz edilmiş, taşınmaz üzerinde 4 normal katlı yapı olduğu ancak tapuda arsa vasfı ile görüldüğü anlaşılmaktadır. Dosyaya sunulan bilgi ve belgelerin incelenmesinde, Vakfa malvarlığı olarak özgülenen taşınmazın ne miktarda ve nasıl bir gelir getirdiği belirlenememekte ve vakıf senedinin 3.maddesindeki Vakfın amaç ve faaliyetlerini gerçekleştirecek miktarda olup olmadığı da tespit edilememektedir. Bu nedenle; Mahkemece, tescili istenilen Vakfa yukarıda belirtildiği şekilde en azından başlangıç için yeterli olabilecek nakit varlık ve malın miktarı belirlenip, bunun da Vakfa özgülenmesi için davacı tarafa süre verilip hasil olacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, bu husus dikkate alınmadan tescile karar verilmesi, ... doğru görülmemiştir." Yarg. 8. HD, 21.3.2019 T., 2019/1256 E., 2019/3042 K. (Kazancı).

²⁵ Akipek, Akıntürk, Karaman-Ateş, s. 669; Ögüz, s. 55.

Vakıflar Kanunu'nun 5'inci maddesinde yer alan “*Yeni vakıfların kuruluşunda amaçlarına göre özgülenecek asgari mal varlığı her yıl Meclisçe belirlenir.*” hükmü ile vakıfların kuruluş esnasında sahip olmaları gereken yeterli mal miktarı konusunda objektif bir kriter ortaya konulmuştur²⁶. Ancak Vakıflar Meclisi tarafından belirlenen malvarlığı değeri vakfın kuruluşu için asgari bir değer olarak belirlenmektedir. Vakıflar Meclisi tarafından belirlenen asgari bedeli karşılayacak miktardaki malvarlığının amaca özgülenmesi durumunda dahi tescil aşamasında bu malvarlığı değerinin amacı gerçekleştirmeye yeter ölçüde olmadığına kanaat getirilmesi durumunda tescil gerçekleştirilemeyecektir. Bu durumda Türk Medeni Kanunu'nun 107'nci maddesinin 2'nci fıkrası kıyas yoluyla uygulanarak tescil reddedilmeden önce eksikliğin giderilmesi için süre verilmesi gerekir²⁷.

Vakfın sağlararası hukuki işlemle tüzel kişilik kazandığı an başkaca bir işleme gerek kalmaksızın tahsis edilen malvarlığı değerinin mülkiyeti vakfa geçmektedir²⁸. Ancak özgülenen taşınır ve taşınmaz malvarlığının vakfedene ait olması şarttır²⁹. TMK madde 105'in 2'nci fıkrası ve Vakıflar Yönetmeliği'nin³⁰ 12'nci maddesine göre vakfın tesciline karar verilmesi ile vakfedilen taşınmaz malların tapuya tescili için tapu idaresine müzekkere yazılarak bilgi verilmekte ve tapuya tescil gerçekleşmektedir. Ancak vakfın kuruluşundan sonra edinilen taşınır ve taşınmaz malların kazanılmasında ilgili mevzuatlarda öngörölen şekil şartlarına uyulması gerekmektedir.

Vakfın mülkiyetinde bulunan taşınmazlar açısından, gerek Türk Medeni Kanunu madde 117 gerekse de Vakıflar Kanunu madde 23'e göre olağan veya olağanüstü zamanaşımı ile kazanım mümkün değildir. Ancak vakıf Türk Medeni Kanunu'nda sayılan tüzel kişilerden olduğundan mal ve haklarının kamulaştırılması ve malvarlığının haczedilmesi mümkündür³¹.

²⁶ 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 5. maddesi ile Vakıflar Yönetmeliğinin 111. maddesinin (ğ) bendi gereğince yeni vakıfların kuruluşunda amaçlarına özgülenecek asgari mal varlığı, 2024 yılı için Vakıflar Meclisinin 11.12.2023 tarihli ve 545/527 sayılı kararı ile 500.000-TL (BeşyüzbinTürkLirası) olarak belirlenmiştir.

²⁷ Akbulut, P.E. (2022), *Vakıf Senedinin Tamamlanması ve Değiştirilmesi* (2. Baskı), İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 130; İkizler, M. (2007). *Vakıf Senedinde Değişikliğe Gidilmesi (TMK m. 107, 112 ve 113'ün Kapsamı ve Birbirleriyle İlişkisi)*, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 11(1), s. 175.

²⁸ Aksoy Dursun, S. (2021), *Vakfın Örgütlenmesi ve İşleyişı, Türk, İsviçre ve Alman Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 48; Akünal, s. 132; Dural, Öğüz, s. 359; Koçoğlu, s. 91; Oğuzman, Seliçi, Oktay-Özdemir, s. 424; Sarı, C. (2023), *Vakıf Hukuku, Kuruluşu, İşleyişı ve Sona Ermesi*, Ankara, Seçkin Yayınevi, s.105.

²⁹ İkizler, Kurban, s. 145.

³⁰ RG. 27.09.2008, S. 27010.

³¹ Aykul, s. 58; Koçoğlu, s. 95.

Vakfın kuruluşundan sonra iktisap edilen veya değiştirilen malvarlığı değerleri Vakıflar Kanunu'nun 12'nci maddesi uyarınca tapuya tescil tarihinden itibaren bir ay içerisinde Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bildirilmelidir³². Kuruluş esnasında resmi senet ile vakfa özgülünen malvarlığı değerinin değiştirilmesi ancak mahkeme kararı ile mümkünken vakfın kuruluşundan sonra edinilen malvarlığının değiştirilmesi mahkeme kararına bağlı değildir.

3. Belirli ve Sürekli Bir Amaç

TMK madde 101'e göre zorunlu olan unsurlardan bir tanesi de malvarlığının özgülüneceği belirli ve sürekli bir amacın varlığıdır. Vakfın amacı, vakfeden tarafından belirlenmektedir. Vakfın varlığını sürdürdüğü sürece gerçekleştirmeyi hedeflediği amaç vakfın amacı olarak belirlenmelidir³³. TMK 101 hükmüne göre vakfın amacının belirli ve sürekli olması gerekmektedir³⁴. Vakıf kurma özgürlüğü kapsamında gerçek veya tüzel kişilerin kuracakları vakıfların amacı, hukuka ve ahlaka uygun olmak şartıyla yasaların çizdiği sınırlar içerisinde vakfeden tarafından serbesti içerisinde tayin edilebilir.³⁵

Vakfın amacı, toplumsal yarara hizmet edebileceği gibi özel bir yarar sağlanmasına da hizmet edebilir. Ancak bu özel yarar vakfedenin malvarlığını arttırmaya, durumunu iyileştirmeye veya gelir elde etmeye yönelik bir amaç olamaz. Ayrıca TMK madde 101'un 3'üncü fıkrasına göre cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasa'nın temel ilkelerine, hukuka, ahlaka, milli birliğe ve milli menfaatlere aykırı veya belli bir ırk ya da cemaat mensuplarını destelemek amacıyla vakıf kurulamaz. Bu husus Anayasa ile güvence altına alınan vakıf kurma özgürlüğüne getirilen bir kısıtlamadır. İlgili hüküm kapsamında yer alan yasak amaçlar dışında gerçekleştirilmesi imkansız olmadığı müddetçe vakfın amacının serbestçe belirlenebilmesi mümkündür. Vakfın amacının değiştirilmesi ise çok sıkı şekil şartlarına bağlanmıştır.

³² Koçoğlu, s. 98;

³³ “Madeni Kanunun 73. maddesine göre vakıf, başlı başına mevcudiyeti haiz olmak üzere, bir malın belli bir amaca tahsisidir. Bir mamelekin bütünü veya gerçekleşmiş veya gerçekleşeceği anlaşılan her türlü geliri ve ekonomik değeri olan haklar da vakfedilebilir. Ancak, vakfın amacının gerçekleştirilmesi için tahsis edilen para veya mal varlığı veya haklar amacın gerçekleştirilmesi için yeterli olması lazımdır. Vakfın gaye ve devamını imkansız veya yararsız hale getirebilecek bir şekilde tahsis edilen mal varlığı ile vakıf kurulamaz.” Yarg. 6. HD, 2.11.1976 T., 1976/5585 E., 1976/6826 K. (Lexpera).

³⁴ Ballar, S. (2015), *Yeni Vakıflar Hukuku* (5. Baskı), İstanbul, Der Yayınevi, s. 247.

³⁵ Erçin, s.180.

Vakıf örgütünün, iradesini açıklayabilecek nitelikte bir organının bulunmaması sebebiyle vakfın amacı yalnızca vakfedenin iradesinden ibarettir. Amacın, vakfın kuruluşu esnasında vakfeden tarafından belirlenmesi gerekmektedir. Vakfın kuruluşundan sonra amaçta eksikliğin tamamlanması mümkün değildir.

Vakfın amacının belirli olması, başka bir amaçla ile karıştırılması mümkün olmayacak derecede açık ve net olarak sınırlandırılması suretiyle ortaya konmasından ibarettir³⁶. Vakfın amacının doğrudan doğruya vakıf senedinde yer aldığı veya vakıf senedinin yorumu ile anlaşılabilir olduğu her halde amacın belirli olduğu öğretide kabul edilmektedir³⁷. Ancak bahsi geçen belirlilik kavramı vakfın yalnızca tek bir amacı olması gerektiği anlamına gelmemektedir. Vakfın amacının birden fazla olacak şekilde belirlenmesinin önünde yasal engel oluşturabilecek bir mevzuat hükmü bulunmamaktadır³⁸. Birden fazla amacın gerçekleştirilebilmesi için her bir amaç için ayrı bir tüzel kişilik olarak mal topluluğu meydana getirilmeksizin tek bir vakıf altında birden çok amaç var olabilecektir³⁹. Amaç belirli olduğu sürece birbirine bağlı veya bağlı olmayan birden çok amaçla vakıf kurulması mümkündür⁴⁰. Ayrıca vakfın birden çok amacının var olduğu durumda bu amaçların birbirleri ile bağlantılı olması da zorunlu değildir. Vakfın malvarlığının ise bu amaçların tamamının gerçekleştirilmesi için yeterli ve özgülenmiş olması gerekmekte olup malvarlığının tek bir amaca özgülenmesi durumunda vakfın amaçlarını gerçekleştirmek için yeterli malvarlığına sahip olamayacaktır.

Vakfın amacının belirli olması yeterli olmayıp süreklilik arz etmesi de gerekmektedir. Süreklilik kavramı ile vakfın geçici amaçlarla kurulamayacağı da anlatılmaktadır⁴¹. Süreklilik unsuru

³⁶ **Arat**, S. (2007), *Ehliyetleri Açısından Dernek ve Vakıf Tüzel Kişilikleri (Medeni Hukuk Tüzel Kişilikleri)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 40; **Güneri**, H. (1976), *Türk Medeni Kanunu Açısından Vakıfta Amaç Kavramı ve Amacına Göre Vakıf Türleri*, Ankara, Sevinç Matbaası, s. 30-31; **Ocak**, N. (1996), “*Vakıf Çeşitleri ve Ticari İşletme İşleten Vakıfların Tacir Sıfatı*”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, (1-2), Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. M. Şakir Berki’ye Armağan, s. 240.

³⁷ **Dural**, Ögüz, s. 32; **Oğuzman**, Seliçi, Oktay-Özdemir, s. 390; **Ögüz**, s. 32-33.

³⁸ **Güneri**, s. 37.

³⁹ **İkizler**, Kurban, s. 133.

⁴⁰ **Akbulut**, s. 77; **Akünel**, s. 120; **Akipek**, Akıntürk, Karaman-Ateş, s. 678; **Arat**, s. 40; **Dural**, Ögüz, s. 364; **Oğuzman**, Seliçi, Oktay-Özdemir, s. 421.

⁴¹ **Akbulut**, s. 78; **Akünel**, s. 119; **Dural**, Ögüz, s. 365; **İkizler**, Kurban, s. 110-111; **Oğuzman**, Seliçi, Oktay-Özdemir, s. 422.

amacın sonsuz olmasını değil belirlenen amaca ulaşmak için gerçekleştirilen faaliyetlerin devamlılık sağlaması gerektiğini ifade etmektedir.

Vakfın örgütü, işleyiş sistemi ve mal varlığı vakıf senedinde yer alan amacın gerçekleştirilmesine adanmaktadır. Özgülenen malvarlığı ile vakfın amacı arasındaki ilişki vakfın kuruluşu ve devamlılığının sağlanması açısından önem arz etmektedir⁴². Vakfın varlığının amacına uygun olarak kullanılmaması durumunda ise yöneticinin sorumluluğu doğabilecektir.

4. Tüzel Kişilik

Vakfın dört ana unsurundan sonuncusu ise tüzel kişiliktir. Hukukumuzda sınırlı sayı ilkesi benimsenmiş olduğundan yalnızca kanun ile öngörülmüş olan hallerde tüzel kişilik kazanılması mümkündür. Medeni Kanun ile öngörülen tüzel kişiliklerden bir tanesidir. Türk Medeni Kanunu'nun 101'inci maddesi ile Vakıflar Kanunu'nun 4'üncü maddesi uyarınca vakıflar tüzel kişiliğe sahip oluşumlardır. Vakfeden tarafından yeterli malvarlığının belirli bir amaca özgülenmesi neticesinde sicile tescil edilen vakıflar tüzel kişilik kazanabileceklerdir. Tüzel kişi olarak örgütlenme ve bu yönde bir irade olmaksızın gerçekleştirilen mal ve hakkın herhangi bir amaca özgülenmesi durumunda oluşan kuruluşun vakıf niteliği taşıdığı söylenemez⁴³.

Vakfın tüzel kişiliğinin oluşmasından sonra vakıf kurucularının iradesi değil vakıf tüzel kişiliğinin bağımsız hak ve fiil ehliyeti söz konusu olacaktır. Vakfın her ne kadar tüzel kişilik kazanması ile bağımsız bir kişiliğe sahip olacağı söylenmekteyse de vakfın var olan iradesi ancak resmi senet ile vakfeden tarafından ortaya konulan iradede ibarettir.

C. Vakıf Türleri

1. Eski Vakıflar

a) Mazbut Vakıflar

Mazbut vakıflar, 5737 sayılı Vakıflar Kanunu çerçevesinde, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yönetilen ve temsil edilen vakıfları ile mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve eski 2762 sayılı Vakıflar Kanunu uyarınca Vakıflar Genel Müdürlüğü

⁴² Doğan, s. 78.

⁴³ İkizler, Kurban, s. 154.

tarafından yönetilen vakıflar mazbut vakıflar olarak tanımlanmıştır⁴⁴. Mazbut vakıf, Osmanlı Devleti'nde vakfın yönetim organı bulunmasına rağmen idaresi mazbut olan ve Evkaf-ı Hümayun Nezareti (devlet) tarafından gerçekleştirilen vakıflardır⁴⁵. Mazbut vakıfların yönetim ve temsili Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne aittir.

Bu vakıflarda vakfın amacının gerçekleştirilmesinin akabinde vakfın hayrat ve onarımları gerçekleştirilerek doğabilecek muhtemel masraflar için de bir miktar pay ayrılır ve tüm bunlardan sonra arta kalan mali kaynaklar galle fazlası olarak adlandırılır. İhtiyaçlar için ayrılan bu paya da ihtiyaç akçesi adı verilir. Vakıflar Yönetmeliği'nin 54'üncü maddesine göre ihtiyaç akçesinin oranı %15 olarak belirlenmiştir. Vakıf evlatları veya ilgilileri dilekçe ile vakfiye şartı gereği vakıf evladı veya ilgilisi olduğunu ve galle fazlası almaya hak kazandığını gösteren mahkeme kararı ile ispat etmeli ve bu şekilde ilgili bölge müdürlüğüne başvuru yapılmalıdır. Vakfiyede batın tertibi veya bunun gibi herhangi bir şart mevcut ise bu şartın mahkeme kararı ile de ispatı gerekmektedir⁴⁶.

b) *Mülhak Vakıflar*

Mülhak vakıf, mülga 743 sayılı Türk Kanun Medenisinin yürürlük tarihinden önce kurulmuş bulunan ve vakfedenlerin soyundan gelen kişiler tarafından yönetilmesi şart edilmiş bulunan vakıflardır⁴⁷. Bu vakıfların gözetimi ve denetimi ise devlet adına Vakıf Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir⁴⁸. Her ne kadar kanun metninde mülhak vakıfların yönetiminin vakfedenlerin soyundan gelenlerce yürütülmesi gerektiği ifade edilmiş olsa da önemli olan husus vakfın vakfiyede belirtilen

⁴⁴ **Ocak**, N. (1996). "*Vakıf Çeşitleri ve Ticari İşletme İşleten Vakıfların Tacir Sıfatı*". Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. M. Şakir Berki'ye Armağan, 5(1-2), s. 243.

⁴⁵ Vakıflar Yönetmeliği m. 2; **Aykul**, s. 27; **Avcı**, M.Ö. (2020), "*Mazbut Vakıflara Ait Taşınmazları Konu Edinen Kira Sözleşmelerinin Sona Ermesine İlişkin Bazı Tespitler ve Bu Konudaki Güncel Gelişmeler*", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 26(1), s. 239; **Karînâbîzâde**, Ö.H., **Sungurbey**, İ. (1978), *Eski Vakıfların Temel Kitabı*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, s.7; **İşeri**, A. (1964), "*Vakıflar (Medeni Kanundan Önceki ve Sonraki Vakıf Nevileri ve Hukuki Mahiyetleri)*", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 21(1), s. 237.

⁴⁶ "<https://www.vgm.gov.tr/vakiflarimiz/vakiflarimiz/mazbut-vakiflar>", **İkizler**, **Kurban**, s. 86.

⁴⁷ Vakıflar Yönetmeliği m. 2; **Aykul**, s. 27.

⁴⁸ **İşeri** (1964), s. 239; **Ocak**, s. 244.

yönetim şekline göre idare edilmesidir. Bu noktada öğretide Vakıflar Kanunu'nun söz konusu tanımının hatalı olduğu yönünde görüşler bulunmaktadır⁴⁹.

c) Cemaat ve Esnafa Mahsus Vakıflar

Cemaat vakıfları, yürürlükten kaldırılmış 2762 sayılı VK uyarınca tüzel kişilik kazanmış, mensupları Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan gayrimüslim cemaatlere ait vakıflardır. Bu vakıfların cemaat vakfı olarak nitelendirilebilmesi için 4.10.1926 tarihinden kurulmuş olması gerekmektedir⁵⁰. diğer vakıflar gibi Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün denetimine tabiidir. Cemaat vakıfları, TMK madde 101'in son fıkrasında bulunan "*belli bir ırk ve cemaat mensuplarını desteklemek amacıyla vakıf kurulamaması*" hükmünün bir istisnası olarak kabul edilmektedir. Ancak günümüzde Türk hukukunda mevcut yasalar doğrultusunda cemaat vakıflarının kurulması mümkün değildir.

Esnaf vakıfları ise 2762 sayılı Kanun'un yürürlüğünden daha önce kurulmuş ve esnafın seçtiği yönetim kurulu tarafından yönetilen vakıflardır⁵¹. Esnaf vakıfları Vakıflar Kanunu'nun 6'ncı maddesinin 4'üncü fıkrası uyarınca mülhak vakıfların tabii olduğu hükümlere tabiidir.

⁴⁹ Çınar, Ö. (2016), "*Mazbut ve Mülhak Vakıflarda Galle (Gelir) Üzerindeki Vakıf Evlatlarının ve Diğer İlgililerin Hak Sahipliği ve İntifa Hakkı Hayrından Fazla Olan Mülhak Vakıflar Aile Vakfına Dönüştürülmesi*", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cevdet Yavuz'a Armağan, 22(3), s. 830; Sucu, K. (2023), *Galle (Gelir) Alacağı*, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 14(2), s. 545.

⁵⁰ "*Aktarılan yasa hükümlerine göre Türk Kanunu Medenisinin yürürlüğe girdiği 4.10.1926 tarihinden sonra gerek mazbut ve mülhak vakıf ve gerekse cemaat vakfı kurulamayacağı, bu tarihten itibaren ancak Kanunu Medeni hükümlerine tabi olarak tesis adı verilen vakıf niteliğinde kuruluşların vücuda getirilebileceği, niteliği bakımından bir tasfiye yasası olan 2762 sayılı Vakıflar Kanununun 4 Birinci Teşrin 1926 tarihinden yani Kanunu Medeninin yürürlük tarihinden önce vücut bulmuş vakıflar hakkındaki uygulamaları düzenlediği, anılan Yasanın bu tarihten sonra vücut bulan hiç bir vakıf hakkında uygulanmasının söz konusu olamayacağı açıktır. Bu nedenle, 2762 sayılı Vakıflar Kanununun 1. maddesine 2002 ve 2003 yıllarında 4771 ve 4778 sayılı Yasalar ile eklenen fıkraların da bu bakış açısıyla değerlendirilmesi gerektiğinden, sözü edilen yasalarla getirilen yeni hükümlerin Kanunu Medeninin yürürlüğe girdiği 4 Birinci Teşrin 1926 tarihinden önce vücut bulmuş cemaat vakıflar) hakkında uygulanabileceği konusunda duraksamaya yer yoktur.*" Danıştay 10. Dairesi, 15.11.2005 T., 2003/2272 E., 2005/6741 K. (Kazancı).

⁵¹ Aykul, s. 27; Korkusuz, M.R., Ergün, Ö. (2009), "*Hukuksal Boyutları ile Eski ve Yeni Vakıflar*", Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12-13(16-17-18-19), s. 125.

2. Yeni Vakıflar

Türk Medeni Kanunu hükümleri çerçevesinde kurulan ve bu kanun hükümlerine göre faaliyetlerini sürdüren vakıflar '*yeni vakıflar*' olarak kabul edilmektedir. Yeni vakıflar, Türk Medeni Kanunu ve Vakıflar Kanunu hükümleri kapsamında kurulur ve varlıklarını devam ettirirler. İlgili kanun hükümlerine göre tescili gerçekleşerek kuruluşu tamamlanan yeni vakıfların vakıf resmi senedine uygunluk denetimi Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmektedir. Yeni vakıflar da konularına göre çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir.

a) Çalıştırılanlara ve İşçilere Yardım Vakıfları

Yeni vakıf türlerinden biri olarak Türk Medeni Kanunu'na tabi olarak kuruluşu yapılan vakıflardan çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakfı, vakıftan faydalanan çalıştırılanlara ve işçilere bir kısım ekonomik yarar sağlamayı hedeflemektedir⁵². Türk Ticaret Kanunu⁵³ madde 522'ye göre kurulan bu vakıflar aynı zamanda Türk Medeni Kanunu'nun 110'uncu maddesinde de düzenlenmiştir. Bu vakıflardan, işçi ve çalıştırılanların yanı sıra bu kişilerin eşleri, çocukları, anne ve babaları gibi yakın aile üyeleri de faydalanabilmektedirler. Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıfları kamu yararı ve genel hayır içeren bir amacın dışında yalnızca şirketin iyilik ve yardım faaliyetlerini organize etme amacıyla kurulmaktadır⁵⁴.

Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıfları için yararlananın vakfa katkıda bulunup bulunmadığına göre ikili bir ayrım öngörülmüştür. Bu halde vakfin varlığının tümü yalnızca vakfeden tarafından bu amaca özgülünmüş ise tek taraflı çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakfının varlığından söz edilir ve bu halde vakıftan yararlananlar herhangi bir katkıda bulunmadıkları gibi vakıf resmi senedinde kendilerine özel olarak bir hak tanınmadığı takdirde vakıf yönetimine katılım sağlamaları ve vakfin edimlerine karşı bir talepte bulunmaları mümkün değildir. Vakıf resmi senedinde yararlananlara bu hakkın tanınmış olması durumunda ise yararlananın vakfin edimlerini yerine getirmesini talep hakkına sahip olmaları ve yönetime katılmaları mümkündür.

⁵² Akipek, Akıntürk, Karaman-Ateş, s. 673; Edis, S. (1982), *İşçilere Yardım Vakıfları*, Ankara, Turhan Kitabevi, s. 27; Sarıkaya, M. (2021), "*Türk Medeni Kanunu'na Göre Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi*", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(2), s. 615-616; İşeri (1968), s. 43.

⁵³ RG. 4.2.2011, S. 27846

⁵⁴ İkizler, Kurban, s. 98.

Vakıftan yararlanan çalıştırılanlar ve işçilerin vakfa ödenti vermesi de mümkündür. Yararlananların vakfa bu şekilde katkıda bulunması durumunda iki taraflı çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakfının varlığından söz edilmesi gerekmektedir. Bu halde yararlanan kişiler vakfa yaptıkları katkılar karşılığında vakfın yönetime katılma hakkına sahip olacaklardır⁵⁵. Yararlananlar yönetime katılma haklarını kullanarak temsilcilerini de kendi aralarından seçebileceklerdir. TMK madde 110'un 4'üncü fıkrasına göre yararlananların yaptıkları katkı karşılığında vakfın edimlerini yerine getirilmesini talep etme hakkına sahiptir.

b) Kamuya Yararlı Vakıflar

Kamuya yararlı vakıf kavramı, gelirlerinin yarısından fazlası kamu görevi niteliğinde bulunan ve kamu yararına olan eğitim, sağlık, sosyal yardımlaşma ve benzeri işlerin yapılmasına tahsis edilmiş olan vakıflardır⁵⁶. Kamuya yararlı vakıflar açısından vergi ve miras hukuku kapsamında yasal mevzuatlar ile birtakım ayrıcalıklar getirilmiştir. 30.07.2003 tarihli ve 4962 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Kanun'un 20'nci maddesinin 1'inci fıkrasına göre "*Gelirlerinin en az üçte ikisini nev'i itibarıyla genel, katma ve özel bütçeli idarelerin bütçeleri içinde yer alan bir hizmetin veya hizmetlerin yerine getirilmesini amaç edinmek üzere kurulan vakıflara, Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınabilir*". Ayrıca yine aynı kanunun 2'nci fıkrasına göre vergi muafiyetinden yararlanılma ve muafiyetin kaybedilmesine ilişkin usul ve esasların Maliye Bakanlığı tarafından belirleneceği hüküm altına alınmıştır. Bu doğrultuda vakıflara vergi muafiyeti tanınmasına ilişkin gerekli olan şartlar Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Genel Tebliğ ile ortaya konulmuştur. İlgili tebliğde vakfın faaliyet konusu, faaliyetin süresi, defter tutma, malvarlığı ve yıllık gelir, gelirin harcanma şekli, ilgili kurumun görüşünün alınması ve Maliye Bakanlığı'nın denetime ilişkin usul ve esaslar yer almaktadır.

c) Aile Vakıfları

Osmanlı döneminde var olan zrri vakıflar ile aile vakıfları kavramı birbirinden farklı anlamları barındırmaktadır. Türk Medeni Kanunu kapsamında zrri vakıflara yer verilmemiştir. Zrri vakıflarda miras hukukun intikal kurallarını bertaraf edecek şekilde gerçekleştirilen birtakım düzenlemelerin yapılması aile vakfı kavramı ile beraber yasaklanmıştır. Türk Medeni Kanunu madde

⁵⁵ ğz, s. 117.

⁵⁶ Ocak, s. 242.

372'nin 2'nci fıkrasına göre *"bir malın veya hakkın başkalarına geçmemek üzere aynı soydan gelenlere kuşaktan kuşağa kalacak şekilde özgülenmesi yasaktır."*

TMK madde 372'nin 1'inci fıkrasında ise aile vakfı kavramı tanımlanmıştır. İlgili madde hükmüne göre *"Aile bireylerinin eğitim ve öğrenimleri, donanım ve desteklenmeleri ve bunlara benzer amaçların gerektirdiği harcamaların yapılması için kişiler hukuku ve miras hukuku hükümleri uyarınca aile vakfı kurulabilir."* Bu doğrultuda kanunda yer alan tanımdan da anlaşılacağı üzere ilgili kanun hükmü kapsamında yer alan amaçların gerçekleştirilebilmesi için çeşitli malvarlığı değerlerinin bir ailenin ihtiyacına özgülenmesidir⁵⁷. Aile vakıflarında vakıftan yararlananlar aile üyelerinden ibaret olup aile üyesi tüm kan ve sıhri hısımları, evlatlığı, karı, kocayı ve vakfı kuranı kapsayan bir kavramdır⁵⁸. İlgili kişiler dışında vakıftan yararlanacak bir kişinin gösterilmesi durumunda vakfın aile vakfı olduğundan söz edilmesi mümkün olmayacaktır.

D. Vakfın Tüzel Kişilik Kazanması

1. Genel Olarak Vakıf Kurma İşlemi

Dernek kurma özgürlüğünü içeren Anayasa'nın 33'üncü maddesinin son fıkrasında ilgili madde hükümlerinin vakıflar açısından da uygulanacağı belirtilmiştir. Bu sebeple irade özgürlüğünün bir başka yönü olarak ortaya çıkan vakıf kurma özgürlüğü anayasal bir dayanağa sahiptir⁵⁹. Türk Medeni Kanunu kapsamında vakıf kurma hakkı gerçek kişilerin yanında tüzel kişilere de tanınmaktadır. Vakıf kurma özgürlüğünün anayasal bir temele dayanması ve Türk Medeni Kanunu ile düzenlenen hükümler beraber değerlendirildiğinde dileyen tüm gerçek ve tüzel kişilerin tek taraflı irade beyanı⁶⁰ ile kanuni sınırlar içerisinde kalmak koşuluyla hedeflediği amaç doğrultusunda vakıf kurabilmektedir. Türk Medeni Kanunu'nun 101 ila 105'inci maddeleri arasında vakfın kuruluşuna ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

Vakıf kurma işleminin şekle bağlı olmasından dolayı yalnızca kanunda belirtilen şartların sağlanmasından sonra tüzel kişiliğin geçerlilik kazanacağı söylenebilmektedir. Vakıf kurma işlemi için gerekli şartların sağlanması durumunda mahkemenin vakfın tüzel kişiliğine ilişkin tescil işlemlerinde

⁵⁷ İkizler, Kurban, s. 99; Ögüz, s. 118.

⁵⁸ Ocak, s. 241.

⁵⁹ Aksoy Dursun, s. 6; Dural, Ögüz, s. 346;

⁶⁰ Oğuzman, Seliçi, Oktay-Özdemir, s. 363-364; Ögüz, s. 346; Serozan, s. 92.

takdir yetkisi bulunmamaktadır⁶¹. Vakıf, yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescille tüzel kişilik kazanır⁶².

Türk Medeni Kanun'un 102'nci maddesi, vakıf kurma yönündeki tek taraflı irade beyanının iki farklı şekilde ortaya çıkmasına olanak sağlamaktadır. Buna göre vakfeden sağlığında resmi senet ile veya ölümünden sonra geçerli olmak üzere ölüme bağlı tasarruf ile vakıf kurma iradesini ortaya koyması mümkündür. Ayrıca vakfın bir mal topluluğu olmasının doğal bir sonucu olarak vakfedenin vakfın amacına yeterli olacak malvarlığını vakfa özgülemesi gerekmektedir⁶³.

a) *Vakfın ve Vakıf Kurma İşleminin Hukuki Niteliği*

Vakfeden tarafından ortaya konan vakıf kurma iradesinin başkasına yöneltilmesi ya da bu iradenin ulaşma anı beklenmediği gibi herhangi bir muhatap tarafından da kabulü gerekmemektedir⁶⁴. Vakıf tek taraflı irade beyanı ile kurulduğundan tek taraflı bir hukuki işlem olduğu söylenebilmektedir. Vakıf tek bir kişi tarafından kurulabileceği gibi birden çok kişinin bir araya gelmesi ile de kurulabilmektedir. Bu halde her bir kişi aynı yönde bir irade açıklamakta olup irade beyanları karşılıklı olmadığı gibi dışarıya karşı bir beyanda da bulunulmamaktadır. Vakfın birden çok kişi tarafından kurulmasına imkan veren hukuk düzeni vakıf kurma işleminin tek taraflı hukuki işlem olma özelliğini ortadan kaldırmamaktadır.

Vakfın miras sözleşmesi ile kurulduğu hallerde söz konusu işlemin hukuki durumu öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre vakıf kurma yönündeki iradenin miras sözleşmesinde yer alması halinde vakıf kurma işlemi açısından miras sözleşmesi vasiyetname olarak hüküm ifade edecek ve istenildiği zaman bu vakıf kurma iradesinden dönmek mümkün olacaktır⁶⁵. Diğer bir görüşe göre ise vakıf kurma iradesinin niteliği gereği tek taraflı bir hukuk işlem olarak ortaya çıkması miras sözleşmesinin iki taraflı

⁶¹ Ögüz, s. 17.

⁶² Sarı, s. 83.

⁶³ Ögüz, s. 18.

⁶⁴ Antalya, G., Topuz, M. (2021), *Medeni Hukuk, Giriş-Temel Kavramlar-Başlangıç Hükümleri C.1* (Genişletilmiş 4. Baskı), Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 229; Helvacı, S., Erlüle, F. (2021), *Medeni Hukuk, Medeni Hukuka Giriş-Kişiler Hukuku-Aile Hukuku* (7. Baskı), İstanbul, Legal Yayıncılık, s. 33; İşeri, A. (1968), *Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf (Tesis)*, Ankara, Sevinç Matbaası, s. 24; Koçoğlu, s.12; Oğuzman, M.K., Barlas, N. (2020), *Medeni Hukuk, Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar* (26. Baskı), İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 85; Ögüz, s. 18.

⁶⁵ Ögüz, s. 21

bağlayıcı içeriğinde yer verilmesine engel değildir. Bu durumda vakfedenin sağlığında bir kişiye karşı vakıf kuracağına yönelik bir taahhütte bulunması ve her ne kadar maddi yönden korunmaya değer bir menfaat bulunmamaktaysa da ciddi ve korunmaya değer nitelikte manevi bir menfaatinin varlığından söz etmenin mümkün olduğu yönünde görüş ileri sürülmektedir⁶⁶.

Vakıf ancak ve ancak yasal mevzuatlarda yer alan şartların sağlanması halinde tüzel kişilik kazanmaktadır. Vakıf kurulma işlemi asliye hukuk mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescille tamamlanmaktadır. Bu sebeple vakıf kurma işleminin şekle bağlı olduğunu söylemek mümkündür Gerçekleştirilen tescil vakıf kurma işlemi açısından tasarruf işlemi niteliğinde kabul edilmektedir⁶⁷.

Vakıf kurma iradesinin, Türk Medeni Kanunu'nun 102'nci maddesi gereğince sağlararası veya ölüme bağlı bir hukuki işlemle açıklanması mümkündür. Vakıf kurma iradesinin noter tarafından resmi senet düzenlenmesi suretiyle açıklanması durumunda sağlararası hukuki işlem, vasiyetname ile açıklanan irade de ölüme bağlı tasarruf söz konusu olmaktadır.

Öğretide tartışmalı olmakla birlikte birtakım yazarların savunduğu görüşe göre, vakfa bir mal varlığı yararı sağlandığından ve yeni bir tüzel kişiliğin yaratılması sonucu ortaya çıktığından kazandırıcı işlem özelliği gösterdiği savunulmaktadır⁶⁸. Bununla beraber öğretide; vakfa özgülünen malvarlığı değerlerinin vakfın tesciline ve tüzel kişilik kazandığı ana kadar geçen süreçte vakfedenin mülkiyetinde kalması sebebiyle borçlandırıcı işlem niteliğinde olduğu yönünde görüşler de mevcuttur⁶⁹. Öğretide yer alan diğer bir görüşe göre de vakıf kurma işlemi tüzel kişilik edinilmesi sonucunu doğuran kazandırıcı bir işlem ve aynı zamanda bir tasarruf işlemidir.⁷⁰

b) Vakıf Kurma İşleminin Geçerlilik Şartları

5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 4'üncü maddesine göre "*Vakıflar, özel hukuk tüzel kişiliğine sahiptir.*". Aynı şekilde Türk Medeni Kanunu'nun 101'inci maddesi de bu yöndedir. Vakıflar, tüzel

⁶⁶ Uyan, G., (2011), "*Miras Sözleşmesindeki İki Taraflı Bağlayıcı Kayıtlı Vakıf Kurulması*", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 65(2), s. 332 vd.

⁶⁷ Koçoğlu, s. 13.

⁶⁸ Hatemi, H. (1969), *Önceki ve Bugünkü Türk Hukukunda Vakıf Kurma Muamelesi*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları., s. 163; Ögüz, s.19.

⁶⁹ Aksoy Dursun, s. 60; Koçoğlu, s. 13; Ögüz, s. 19.

⁷⁰ Akipek, Akıntürk, Karaman-Ateş, s. 679; Hatemi, (1969) s. 175.

kişiliğe sahip mal topluluklarıdır. Tüzel kişi vakıfların kuruluşu gerçek veya tüzel kişiler aracılığıyla yasal mevzuatlar ile belirlenen bir takım şekil şartlarına bağlı olarak gerçekleşmekteyse de ülkemizde kanunla kurulmuş vakıflara da rastlamak mümkündür.

Vakıflara ayrı bir tüzel kişilik tanınması nedeniyle vakfedenin iradesini yansıtmanın yanı sıra ayrı bir hak ve fiil ehliyeti ile varlığını ortaya koymaktadır. Vakıf kurma işlemi; vakfedenin vakıf kurma yönünde açıkladığı iradesini ve bu doğrultuda gerçekleştirdiği işlemleri ifade etmektir. Vakfedenin iradesini açıklamak adına ortaya koyduğu belgeye de vakıf senedi denmektedir⁷¹. Vakıf kurma işlemi şekle bağlıdır. Vakfedenin sağlığında hüküm ifade etmek üzere vakıf kurması, vakıf kurma iradesini resmi senede bağlaması ile gerçekleşmektedir⁷². Yasal mevzuatlar ile öngörülen şekil şartları sağlanmaksızın vakfın kurulması mümkün değildir. Vakıf kurma işleminin geçerlilik şartlarının sağlanıp sağlanmadığı ise vakfın yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesi tarafından incelenmekte, uygun görülmesi halinde mahkeme nezdinde tutulan sicile tescille tüzel kişilik kurulmaktadır.

Vakıflar, vakfeden hayattayken resmi senet düzenlemesi halinde sağlararası hukuki işlemle kurulabileceği gibi vasiyetname veya miras sözleşmesi gibi ölüme bağlı tasarruflar ile de vakıf kurma iradesinin ortaya konması mümkündür. Her iki durumda da kanun koyucu tarafından vakfın kurulabilmesi için birtakım şekil şartları ve bunun yanı sıra vakfedenin ehliyetine ilişkin koşullar öngörülmüştür.

(1) Resmi Senetle (Sağlararası İşlem ile) Vakfın Kurulması

Vakfın sağlararası hukuki işlemle kurulmak istenmesi durumunda vakıf kurma iradesinin resmi senede bağlanması⁷³, vakfedenin ise TMK uyarınca tam fiil ehliyetine sahip olması⁷⁴, yani ergin, mümeyyiz ve medeni haklarını kullanmaya ehil olması gerekir. Vakıf kurma işlemi birden çok kişi tarafından yapılacaksa tam fiil ehliyeti her biri kişi için ayrı ayrı aranmaktadır. Vakfın tüzel kişi tarafından kurulmak istenmesi durumunda ise tüzel kişinin organlarının vakıf kurma konusundan yetkili olması aranmaktadır.

⁷¹ İkizler, Kurban, s. 158.

⁷² Dural, Öğüz, s. 346.

⁷³ Öğüz, s. 16.

⁷⁴ Ballar, s. 286; Dural, Öğüz, s. 352-353; Oğuzman, Seliçi, Oktay-Özdemir, s. 415; Öğüz, s. 22-23.

Türk Medeni Kanunu'nun 449'uncu maddesinde vakıf kurma işlemi vesayet altındaki kişi adına gerçekleştirilmeyecek yasak işlemler arasında sayılmıştır. Bu sebeple tam ehliyetsiz kişinin gerek kendisi gerekse de temsilcisi aracılığıyla vakıf kurması mümkün değildir. Sınırlı ehliyetliler açısından ise Türk Medeni Kanunu'nun 429'uncu maddesinde vakıf kurma işlemi sayılmadığından, sınırlı ehliyetlilerin vakıf kurmaları önünde bir engel bulunmamaktadır.

Tüzel kişi tarafından vakıf kurulmak istenmesi durumunda vakfın fiil ehliyeti yönünden de ayrıca bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Tüzel kişiler fiil ehliyetine gerçek kişilerden farklı koşullar ile sahip olur. Tüzel kişilerde fiil ehliyetinin kazanılması kanuna ve kuruluş belgelerine göre zorunlu organlara sahip olması ile mümkündür. Dayanağını kanun veya ana statüsünden almak kaydıyla tüzel kişilerce vakıf kurulabilmesi için, karar verme yetkisi tanınmış organ tarafından ya da tüzel kişinin en yetkili organı tarafından vakıf kurulmasına karar verilmiş olması gerekmektedir⁷⁵.

1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun⁷⁶ 89'uncu maddesinde vakıf senedi, düzenleme şeklinde yapılması zorunlu olan işlemler arasında sayılmıştır⁷⁷. Vakfeden tüzel kişinin veya hayatta iken gerçek kişinin sağlararası hukuki işlem ile vakıf kurma iradesini ortaya koyması oluşturulacak resmi senedin noter huzurunda düzenleme şeklinde yapılması zorunludur. Resmi senet üzerinde daha sonrasında bir değişiklik yapılmak istenmesi halinde ise bu işlemin yine aynı şekil şartına bağlı olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

(2) Ölüme Bağlı Tasarrufla Vakıf Kurulması

Kişiliğın ölümlle sona ermesi yalnızca gerçek kişilerde mümkün olduğundan ölüme bağlı tasarruf işlemi ile vakıf kurulması gerçek kişilere özgü bir yoldur. Ölüme bağlı tasarruf ile vakıf kurma işleminin gerçekleştirilmek istenmesi halinde ölüme bağlı tasarrufun geçerlilik koşullarının da sağlanması gereklidir. Vasiyetname ile vakıf kurulması TMK madde 502'ye göre on beş yaşını doldurmuş ve ayırt etme gücüne sahip olması koşuluyla gerçek kişilere tanınan bir haktır.

Vakıf kurma yönündeki iradenin miras sözleşmesi ile ortaya konulması ise öğretime tartışmalıdır. Öğretime mevcut bir görüşe göre; miras sözleşmesi içerisinde yer alan vakıf kurma iradesinden

⁷⁵ İkizler, Kurban, s. 160.

⁷⁶ RG 18.1.1972, S. 14090.

⁷⁷ Doğan, M. (2016), "Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Vakıf Kuruluşu ve Vakıfların Mal Varlıkları", Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 4(1), s. 45.

dönülmesi her zaman mümkün olduğundan vasiyetname için aranan ehliyet şartlarının yeterli olduğu belirtilse⁷⁸ de diğer bir görüşe göre de miras sözleşmesi yapma ehliyetine sahip olunması gerektiği savunulmaktadır⁷⁹.

Vakfın ölüme bağlı tasarrufla kurulması halinde vakıf senedi içeriğinde zorunlu olarak yer alması gerekli olan unsurlar vasiyetname metninin içeriğinde de yer almalıdır⁸⁰. Ölüme bağlı tasarruf ile kurulan vakıflar vakfedenin sağlığında kurulan vakıflardan farklı özellikler göstermektedir. Ölüme bağlı tasarrufun hükümsüzlüğüne ilişkin kurallar ölüme bağlı tasarruf ile kurulan vakıflar açısından da etkili olmaktadır. Vakfın amacının hukuka veya ahlaka aykırı olması durumunda vakıf en başından itibaren tüzel kişilik kazanamayacaktır. Bu sebeple açılacak olan iptal davası tespit niteliğinde olacaktır⁸¹.

Ölüme bağlı tasarrufun iptali talep edilmediği sürece geçerliliğini koruyacağından bu süreçte vakfın tesciline karar verilmesi gerekmektedir. Ancak ölüme bağlı tasarrufun başkaca sebeplerle vakfın tescilinden önce iptal edilmesi durumunda vakfın tescilinin reddedilmesi gerekmektedir. Ölüme bağlı tasarrufun geçersizliğini ileri sürmek yalnızca mirasçılara tanınan bir hak olduğu için Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından vakfın tesciline itiraz edilmesi de mümkün değildir⁸².

2. Vakıf Resmi Senedi

Vakıf senedi, vakıf kurma iradesinin yazılı şekli olup vakıflara ilişkin bilgileri içeren resmi bir belgeden ibarettir⁸³. Vakıflar Kanunu'nun 3'üncü maddesinde vakıf resmi senedi; "*mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi ile 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre kurulan vakıfların, malvarlığını ve vakıf şartlarını içeren belgeyi ifade eder.*" olarak tanımlanmıştır.

⁷⁸ Dural, M., Öz, T. (2015), *Türk Özel Hukuku, C. IV, Miras Hukuku* (9. Baskı), İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 354; Ballar, s. 286; Ögüz, s. 23.

⁷⁹ Aksoy Dursun, s. 64; Oğuzman, Seliçi, Oktay-Özdemir, s. 417 dn. 392;

⁸⁰ Ögüz, s. 31.

⁸¹ Dural, Ögüz, s. 358, Hatemi, 1969 s. 256 vd.; Ögüz, s. 45.

⁸² Aksoy, Dursun, s. 66.

⁸³ Dural, Ögüz, s. 354; Koçoğlu, s. 57; Oğuzman, Seliçi, Oktay-Özdemir, s. 417; Ögüz, s. 30; Zevkliler, A., Ertaş, Ş., Havutçu, A., Acabey, M.B., Gürpınar, D. (2018), *Yeni Medeni Kanuna Göre Medeni Hukuk*, Ankara, Turhan Kitabevi, s. 196.

Vakfeden, vakıf kurma yönündeki iradesini ve bu kapsamda vakfa özgülenen malvarlığını resmi senet vasıtasıyla açıklar.

Türk Medeni Kanunu madde 106'da vakıf senedinde yer alması zorunlu olan unsurlar yer almaktadır. Buna göre; "*Vakıf senedinde vakfın adı, amacı, bu amaca özgülenen mal ve haklar, vakfın örgütlenme ve yönetim şekli ile yerleşim yeri gösterilir.*".

Vakıf senedi resmi şekle tabidir. Vakfedenin iradesini ortaya koyan vakıf senedinin Noterlik Kanunu'nun 89'uncu ve Vakıflar Yönetmeliği'nin 5'inci maddesine göre "düzenleme şeklinde" yapılması gerekmektedir⁸⁴.

Vakıf senedinde bu unsurların zorunlu olarak bulunması gerekmeğe de eğer vakfın amacı ve bu amaca özgülenen mal ve haklar yeterince açık ve net bir şekilde belirtilmişse diğer zorunlu unsurların eksikliği vakfın tesciline ve tüzel kişilik kazanmasına engel teşkil etmeyecektir⁸⁵. Vakıf senedinde birtakım eksikliklerin bulunması halinde TMK madde 107'nin 2'nci fıkrasında yer alan hüküm gereğince tescile karar verilmesinden önce mahkeme tarafından, tescil edilmesinden sonra ise denetim makamı tarafından eksiklikler tamamlattırılabilir.

a) *Vakıf Senedinin Unsurları*

Vakıf senedinde yer alması zorunlu unsurlardan biri olan vakfın adı, vakfın amacını anlaşılabilir kılacak şekilde vakıf kurucuları tarafından belirlenmeli ve vakıf senedinde belirtilmelidir. Vakfın adının da vakfın amacı gibi hukuka ve ahlaka uygun olması gerekmektedir.

Vakfın amacı resmi senette açık ve net bir şekilde ifade edilmelidir. Vakfın amacının birden fazla olarak belirlenmesi de mümkündür. Ayrıca resmi senette belirtilen vakıf amacının hukuka ve ahlaka uygun olması gerektiğinden hukuka ve ahlaka bir amacın resmi senette yer alması durumunda tescil talebinin reddedilmesi gerekmekte olup bu hususun hakim tarafından re'sen nazara alınması gerekmektedir⁸⁶. Aksi halde ise vakıf bir şekilde kurulsa dahi kesin olarak hükümsüzdür.

Vakıf senedinde vakfedilen malvarlığının, vakfın amacını gerçekleştirmeye yeter miktarda olması gerekmektedir. Eğer vakfedilen malvarlığı amacı gerçekleştirmeye yeterli değilse vakıf tescil

⁸⁴ Ergün, s. 83; Ögüz, s.16.

⁸⁵ Akbulut, s. 71.

⁸⁶ Aksoy Dursun, s. 61.

edilemez ve tüzel kişilik kazanamaz. Vakıf herhangi bir şekilde bu halde tescil edilse dahi vakfın amacının gerçekleştirilmesi açısından baştan itibaren imkânsızlık olduğu söylenebilecektir⁸⁷. Ayrıca vakfedilen malvarlığının nasıl kullanılacağına ilişkin vakıf senedinde birtakım kurallara yer verilmesi mümkündür.

Vakıf resmi senedinin içeriğinde vakfın amacı ve malvarlığı unsurlarının yanı sıra vakfın örgütü ile yönetim şekline ilişkin hükümlerin de zorunlu unsur olarak bulunması gerekmektedir. Yönetim organı zorunlu olmakla beraber ayrıca birden fazla seçimlik kurulun senette öngörülmesi mümkündür. Vakıf senedinde vakfın iç işleyişine yönelik yönetmelik veya yönerge çıkarma yetkisinin verilmesi mümkündür⁸⁸. Bu halde vakıf yönetim organı yönetmelik ve yönerge çıkarmaya yetkilidir. Fakat çıkarılacak olan yönetmelik veya yönergenin vakıf senedinde yer alan hükümlere aykırı olmaması gerektiği gibi senetle tesis edilen kazanılmış hakları da ortadan kaldırması mümkün değildir⁸⁹. Vakıf örgütlenmesi ve örgütlenme tarafından yapılacak olan işlemler ile esas hedeflenen husus vakfeden kişinin iradesini yansıtmaktan ibarettir.

b) Vakıf Senedindeki Eksikliklerin Tamamlanması

TMK madde 107'ye göre vakfın amacı ile bu amaca özgülenen mal ve hakların belirlenebilir olması durumunda resmi senette bulunması gereken diğer unsurlar yönünden var olan eksiklik vakfın tüzel kişilik kazanmasına engel teşkil etmeyecektir. TMK madde 106'da sayılan diğer unsurlar; vakfın adı, yerleşim yeri ve örgütlenme ile yönetim şekli hususundaki eksiklikler vakfın tesciline ve tüzel kişilik kazanmasına engel teşkil etmez. Türk Medeni Kanunu'nun 106 ve 107'nci maddeleri beraber

⁸⁷ Aksoy Dursun, s. 192-193.

⁸⁸ Koçoğlu, s.83.

⁸⁹ "Dava konusu vakıf, Türk Medeni Kanunu'na göre kurulan ve uygulamada munzam vakıf olarak nitelendirilen, üyelerine ek sosyal güvenlik hakları sağlayan bir vakıftır. Bu tür vakıfların, yönetimleri ve üyeleri ile aralarındaki hukuki işlemleri, vakıf senedi ve eğer senetlerinde düzenlenmiş ise bu senede aykırı olmamak şartıyla çıkartılmış ilgili yönetmelik hükümlerine uygun olmak zorundadır. Dolayısıyla taraflar arasındaki uyuşmazlık davacı tarafça yatırılan birikimlerin davalı vakıf tarafından nemalandırma yönteminin tartışılması değil, ödeme tarihinde yapılan hesaplamanın vakıf senedi ve yönetmeliklerinden oluşan mevzuata uygun biçimde yapılıp yapılmadığıdır. Bu nedenle somut olayda mahkemece, aralarında vakıf ve muhasebe uzmanlarının da olduğu yeni bir bilirkişi kurulu oluşturularak, öncelikle davacının vakıftan ayrılmak istediği 15.03.2011 tarihi itibarıyla üyelik durumunun (aktif üye, emekli, istifa, isteğiyle işten ayrılmış olup olmadığı vs.) tespit edilmesinden sonra, bu tarih itibarıyla yürürlükte bulunan vakıf senedi ve varsa yönetmeliğin ilgili hükümlerine göre özellikle de 15.07.2009 gün 89 no'lu yönetim kurulu kararı da dikkate alınmak suretiyle hukuki statüsünün tam olarak belirlenmesinden sonra bir hesaplama yapılarak oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken mevzuatta karşılığı bulunmayan ve vakıf üyeleri arasında eşitsizlik yaratacak şekilde değerlendirme yapan bilirkişi raporu esas alınarak hüküm kurulmuş olması doğru görülmemiştir." Yarg. 18. HD, 30.9.2014 T., 2014/8497 E., 2014/13633 K. (Kazancı).

değerlendirildiğinde vakıf resmi senedinde bulunan eksikliklerin tescilden önce tamamlanması esastır. Ancak bu unsurların, tescilden önce veya bazı durumlarda tescilden sonra mahkeme tarafından tamamlattırılması da mümkündür.

c) Vakıf Senedinin Değiştirilmesi

Vakfın tescil edilmesiyle beraber kurulan vakfın resmi senedinin değiştirilmesi kural olarak mümkün değildir. Vakıf resmi senedi, vakfedenin iradesini yansıtan resmi bir belge olması itibariyle üzerinde herhangi bir değişikliğin meydana gelmesi ancak kanunda belirtilen şartlar dahilinde ve istisnai olarak mümkün olabilmektedir⁹⁰.

Vakıf resmi senedinde değişiklik yapılmasına dair düzenlemeler TMK 112 ve 113'üncü maddeleri ile Vakıflar Kanunu ve Vakıflar Yönetmeliği'nin 14'üncü maddesinde yer almaktadır. Ayrıca çalıştırılanlar ve işçilere yardım vakıflarına ilişkin TMK madde 110'da bu yönde düzenlemeler yer almaktadır. Bu sebeple ilgili hükümler çerçevesinde var olan şartların gerçekleştirilmesi ile vakıf örgütünün, vakıf işleyiş ve yönetiminin, vakfın amacının, amacın gerçekleşmesini önemli ölçüde güçleştiren veya engelleyen koşulların ve yükümlülükler ve bu amaca özgülünen malvarlığı değerlerinin değiştirilmesi mümkündür.

Haklı sebeplerin varlığı dahilinde vakıf örgütü, yönetim ve işleyişi, vakfın yönetim organı veya denetim makamının isteği üzerine diğerinin yazılı görüşünün alınması koşuluyla mahkeme kararı ile değiştirilebilir.

Vakfeden tarafından vakıf senedi ile vakıf örgütü, yönetim ve işleyişinin değiştirilmesini yasaklayan yönde kurallar getirmesi kural olarak mümkün olabilmektedir. Ancak bu yasağın vakfeden tarafından getirilmiş olması durumunda dahi bu yasağa rağmen TMK madde 112'de yer alan şartlar gerçekleştiği takdirde ilgili kanun maddesi doğrultusunda vakıf örgütü, yönetim ve işleyişi

⁹⁰ **Akbulut**, s. 155; "Yargıtayın yerleşmiş uygulamalarında, vakıf hukukunda aslolan kurucu iradenin, çok önemli bir sebep bulunmadığı takdirde olduğu gibi korunması yani vakfedenin arzusuna ve iradesine aykırı düşecek şekilde değişiklik yapılmaması kabul edilmiştir." Yarg. 8. HD, 06.02.2018 T., 2018/684 E., 2018/1682 K. (Lexpera); "Vakfeden tarafından kuruluş senedinde belirlenen vakfın amaç ve örgütlenme biçimi, zorunluluk doğmadıkça kural olarak vakıf organlarının değiştirilip genişletilemez. Bu tanıma göre, önemli olan vakfın amacını gerçekleştirmesi ve dolayısıyla özgülünen mal ve hakların amacın gerçekleşmesi için yapılacak iş ve işlemlere harcanmasıdır." Yarg. 18. HD, 07.02.2005 T., 2004/7793 E., 2005/409 K. (Kazancı); Yarg. 8. HD, 08.02.2018 T., 2017/17100 E., 2018/1868 K. (Kazancı).

değiştirilebilecektir. Vakfeden tarafından vakıf örgütü, yönetim ve işleyişinin değiştirilmesi için haklı sebeplere vakıf resmi senedinde yer verilmesi de mümkündür⁹¹.

Haklı sebep kavramı ile ne anlatılmak istediği ise kanunda açıklanmadığından bu noktada mahkemenin takdir yetkisine sahip olduğu söylenebilmektedir. Ancak Yargıtay'ın bazı kararlarında haklı sebeplerin yanı sıra kesin bir ihtiyacın varlığını aradığı görülmektedir.

TMK madde 112'nin 2'nci fıkrasına göre denetim makamının başvurusu üzerine yetkili mahkeme duruşma yaparak yöneticileri görevden alabilir ve vakıf senedinde başkaca bir hüküm yoksa yerine yenisini seçebilir. Vakıf resmi senedinde vakfeden tarafından eğer belirlenmiş bir kişi varsa görevden alınan vakıf yöneticisinin yerine bu kişi seçilecektir⁹².

Özel bir tür olarak çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakfının örgütü, yönetimi ve işleyişine ilişkin düzenleme TMK'nin 110'uncu maddesinin 5'inci fıkrası ve Vakıflar Yönetmeliği'nin 14'üncü maddesinin 3'üncü fıkrasında yer almaktadır. Vakıflar Yönetmeliği'nin 14'üncü maddesinin 3'üncü fıkrasına göre *"Türk Ticaret Kanununun 468 inci maddesi gereğince kurulan vakıflardan 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20 nci maddesi hükümlerine tabi olanların vakıf senetlerinde yapılacak değişiklik, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının uygun görüşünden sonra, Genel Müdürlüğün yazılı görüşü alınarak yerleşim yeri mahkemesi tarafından kararlaştırılır."* Bu hüküm vakıf senedinde yapılacak her türlü değişiklik için geçerlidir.

Vakıfların esaslı unsuru olarak kabul edilen amaç kavramı niteliği gereği değişikliği kural olarak mümkün olmamakla beraber istisnai nitelikte kabul edilmektedir. TMK madde 113'e göre vakfın amacının değiştirilmesi, meydana gelen durum ve koşullardaki farklılıklar nedeniyle vakıf senedinde yazılı bulunan amaca bağlı kalınması durumunda vakfedenin arzusuna açıkça uymayacak hale gelmesi halinde mümkündür. Bu halde mahkeme tarafından vakıf yönetim organı veya denetim makamının başvurusu üzerine diğerinin yazılı görüşünün alınması suretiyle değişiklik gerçekleşecektir. Amacın gerçekleşmesinin önemli ölçüde güçleşmesi veya engelleyen koşul ve yükümlülüklerin kaldırılmasında veya değiştirilmesinde de aynı hüküm çerçevesinde işlemler gerçekleştirilecektir.

⁹¹ Akbulut, s. 165.

⁹² Avcı, M.Ö. (2007), *"Vakıf Yöneticilerinin Görevden Alınması"*, Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 13/3-4, s. 202.

3. Vakfın Tescili

Türk medeni kanunu hükümleri çerçevesinde vakıf kurma işlemi; iradenin beyan edilmesi ve yerleşim yerinde bulunan asliye hukuk mahkemesine yapılan başvuru neticesinde vakıf siciline tescil ile gerçekleşir⁹³. Tescil vakfın tüzel kişilik kazanması için kurucu etkiye sahiptir. Vakıf kurma iradesinin sağlararası işlemle açıklanması durumunda tescil için mahkemeye yapılacak olan başvurunun vakfeden tarafından yapılması gerekir. Vakfın ölüme bağlı tasarruf ile kurulması ve vakfedenin vefat etmesi durumunda ilgililerin veya vasiyetnameyi açan sulh hakiminin bildirimi üzerine mahkemeye başvuru yapılabileceği gibi TMK madde 102'nin 3'üncü fıkrası ile Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıfların Tescil ve İlanı Hakkında Tüzük'ün⁹⁴ 3'üncü maddesi 2'nci fıkrasında yer alan düzenlemeye göre Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından re'sen de mahkemeye başvurulabilmektedir. Bununla beraber vakfeden tarafından resmi senet ile özel yetki verilen üçüncü kişilerin de vakfın tescilini talep edebileceği değerlendirilmektedir⁹⁵. Vakıflar Yönetmeliği'nin 7'nci maddesi doğrultusunda mahkeme tarafından Genel Müdürlüğü'n görüşü alınarak, gerekmesi durumunda vakfeden dinlenerek ve bilirkişi incelemesi yapılarak vakfın tesciline karar verilmektedir.

Vakfın tesciline ilişkin yapılan başvuru çekişmesiz yargı usulüne tabi olduğu ve verilen kararın kesin hüküm niteliğinde olmadığına yönelik görüşler mevcuttur⁹⁶. Her ne kadar vakfın tesciline ilişkin görülen yargılamanın tek taraflı ve çekişmesiz yargı usulüne tabi olabileceği düşünülse dahi Yargıtay tarafından verilen yerleşik kararlarda⁹⁷ vakfın tesciline ilişkin işlemlerin çekişmesiz yargı işi

⁹³ Demirsatan, B. (2017), "Vakıf Tüzel Kişiliği Bakımından Tescilin İyileştirici Etkisi ve MK m. 103/II Hükümünün İşlevi", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 75(1), s. 336; Ekecik, Ş. (2014), "Vakıfların Kuruluş Sürecine Dair Yargılama Hukuku Sorunları", Prof. Dr. Ejder Yılmaz'a Armağan C. 1, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 811 vd.; Ögüz, s. 40.

⁹⁴ RG. 26.4.2013, S. 28629.

⁹⁵ İşeri, A., Akünel, T., Tezel, A., Bayrakeri, F. (1975), Türkiye'de Medeni Kanuna Göre Kurulmuş Vakıflar ve Sorunları, Ankara, Vehbi Koç Vakfı Yayınları, s. 29-30.

⁹⁶ Demirsatan, 2017, s. 339; Doğan, s. 124; Ögüz, s. 42; Özsunay, E., (1982), Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler (5. Baskı), İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, s. 408.

⁹⁷ "Vakıf hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıkların niteliği ve mevzuat gereği ... Genel Müdürlüğünün her zaman ilgili sıfatına sahip olarak uyuşmazlık çıkartabileceği ve mahkemece verilen kararı temyiz etme hakkının bulunduğu gözetildiğinde vakıf davalarının çekişmesiz yargı işi olduğundan söz edilemeyeceğinden; Mahkemece davanın görev yönünde reddi ile görevli asliye hukuk mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekirken işin esasına girilerek davanın reddi doğru görülmemiştir." Yarg. 8. HD, 02.10.2018 T., 2017/8644 E., 2018/16612 K. (Yargıtay Bilgi Bankası); aynı yönde Yarg. 18 HD, 08.05.2014 T., 2013/20679 E., 2014/8423 K. (Kazancı); farklı yöndeki içtihatlar için bkz. Yarg. 18. HD, 18.05.2004 T., 2004/3164 E., 2014/4142 K. (Kazancı); Yarg. 18. HD 19.09.2005 T., 2005/6919 E., 2005/7998 K. (Sinerji; Kazancı).

olmadığı kabul edilmektedir. Bu yönde verilen bir kararların birinde Yargıtay⁹⁸ tarafından aynen şu şekilde ifadelere yer verilmiştir; *"Vakıf hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıkların niteliği ve mevzuat gereği Vakıflar Genel Müdürlüğünün her zaman ilgili sıfatına sahip olarak uyuşmazlık çıkartabileceği gözetildiğinde vakıf davalarının çekişmesiz yargı işi olduğundan söz edilemez."* Bu sebeple yargıtay tarafından baskın olarak kabul gören görüşün vakfın tesciline ilişkin yapılan yargılamanın çekişmesiz yargı işi olmadığı yönündedir.

Vakfeden tarafından noterde düzenlenen resmi senedin bir örneği yedi gün içerisinde Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne gönderilir⁹⁹. Başvurunun hangi süre içerisinde yapılacağı yönünde kanunda açık bir hüküm bulunmamakla birlikte Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce mahkemeye başvurunun, kuruluş işlemlerinin gerçekleştirilmesinden itibaren 3 ay içinde yapılacağı öngörülmektedir. Yetkili mahkemeye başvurulması üzerine, yapılacak harcamalar sonrasında ilgili vakıftan alınmak kaydıyla Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından karşılanır¹⁰⁰.

Tescil talebi ile mahkemeye yapılan başvurunun kabul edilmesiyle beraber vakıf, yerleşim yerinde bulunan asliye hukuk mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil edilerek tüzel kişilik kazanır¹⁰¹. Eğer karar başka bir mahkeme tarafından verilmişse kuruluşa ilişkin diğer belgelerle birlikte karar tescil için yerleşim yeri mahkemesine gönderilir. Yerleşim yeri mahkemesinin yapacağı bildirim üzerine Vakıflar Genel Müdürlüğünce merkezi sicile kaydolunan vakıf Resmi Gazete ile ilan olunur.

Ölüme bağlı tasarrufla vakfedenin ölümünden sonra tescil edilmek suretiyle vakıf kurulması da mümkündür. Bu halde sulh hakimi vakıf kurulmasına esas belgenin bir örneğini yedi gün içinde Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne gönderir. Mahkemeye başvuru ilgililer veya sulh hakiminin bildirimi üzerine ya da Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce re'sen yapılmaktadır. Mahkemeye başvurulması üzerine, yapılacak harcamalar daha sonra ilgili vakıftan alınmak kaydıyla Vakıflar Genel Müdürlüğünce karşılanır¹⁰².

⁹⁸ Yarg. 18. HD, 8.5.2014 T., 2013/20679 E., 2014/8423 K. (Kazancı)

⁹⁹ Ballar, s. 299.

¹⁰⁰ <https://www.vgm.gov.tr/vakif-nasil-kurulur>.

¹⁰¹ Akbulut, s. 49.

¹⁰² <https://www.vgm.gov.tr/vakif-nasil-kurulur> ; Ballar, s. 300.

Şekil şartlarının sağlanması ve asliye hukuk mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescilin gerçekleşmesiyle beraber vakıf tüzel kişilik kazanır. Diğer tüm tüzel kişilikler gibi vakıflar da tüzel kişilik kazandığı anda hak ehliyetine sahip olur¹⁰³. Vakıfların, yalnızca gerçek kişilerin taraf konumunda olabileceği hukuki işlemleri gerçekleştirme imkanı bulunmadığı gibi niteliği gereği gerçek kişilere tanınan haklara sahip olması da mümkün değildir. Tüzel kişilik kazanan vakıf, niteliği gereği yalnızca gerçek kişilere tanınan haklar dışında kalan tüm haklara sahip olabilecek ve hukuki işlemleri gerçekleştirebilecektir.

Gerçek kişilerin vücut bütünlüğünün ihlali halinde maddi-manevi tazminat ve destekten yoksun kalma tazminatlarına yönelik taleplerini vakfa yöneltme imkanları bulunmamaktadır. Ancak gerçek kişinin hemen ölmediği durumlarda atanmış mirasçı olan vakıf ölümün gerçekleştiği süreye kadar yaptığı tedavi ve defin masraflarını Türk Borçlar Kanunu'nun 53'üncü maddesi uyarınca talep edebilir¹⁰⁴.

Vakıfların manevi tazminat talep edip edemeyeceği yönünde öğretide görüş birliği bulunmamaktadır. Bir görüşe göre vakıf tüzel kişiliğinin psikolojik ve ruhsal dengesinin sarsılması veya herhangi bir olay neticesinde üzüntü duyması mümkün olmadığı için manevi bir zararlarının doğmayacağı ve manevi tazminat talebinde bulunmalarının mümkün olmayacağı savunulmaktadır¹⁰⁵. Ancak diğer baskın olarak kabul gören görüşe göre de vakıf manevi tazminat talebiyle dava açabilecektir¹⁰⁶.

Anayasa ile güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerin hangilerinin tüzel kişiler açısından da geçerli olacağına ilişkin bir düzenleme vakfa ilişkin mevzuatlarda yer almamaktadır. Bu sebeple niteliklerine uygun düştüğü ölçüde tüzel kişilerin de Anayasa ile düzenlenen hak ve özgürlüklerden yararlanabilecekleri düşünülmektedir¹⁰⁷.

¹⁰³ Aksoy Dursun, s. 73.

¹⁰⁴ Aksoy Dursun, s.74; Dural, Ögüz, s. 249-250; Ögüz, s. 63.

¹⁰⁵ Kılıçoğlu, A. (1983), “Tüzel Kişi Manevi Tazminat İsteyebilir mi?”, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1(1), s. 292-204; Franko, N. (1973), *Şeref ve Haysiyete Tecavüzden Doğan Manevi Zararın Tazmini*, Ankara, Doruk Kitap ve Yayınevi. s. 190.

¹⁰⁶ Dural, Ögüz, s. 252; Oğuzman, Seliçi, Oktay-Özdemir, s. 300; Ögüz, s. 66.

¹⁰⁷ Ergün, s. 129.

Hak ehliyetinin yargılama hukukundaki yansıması ile vakıf tüzel kişiliği davada taraf olma ehliyetine sahiptir. Yalnızca gerçek kişiler tarafından kullanılacak hakların yanı sıra vakıflara özgü birtakım haklar da söz konusu olabilmektedir. Bu haklardan yalnızca vakıflar yararlanabilir. Bir vakfın kamuya yararları vakıf niteliğinde olması durumunda vergi muafiyeti tanınması vakıflara özgü haklara örnek verilebilir.

Vakıfların hak ehliyetinin amaçları ile sınırlı olup olmadığı noktasında bir görüş birliği bulunmamaktadır. Ancak bilindiği üzere, gerçek veya tüzel kişilerin sahip olduğu hak ehliyetinin sınırlandırılması ancak kanunla mümkündür. Bu doğrultuda ülkemizde yasal mevzuatlar çerçevesinde vakıfların hak ehliyetini kısıtlar yönde bir kanun hükmü bulunmadığından vakıflarda hak ehliyetinin amaç ile sınırlı olmadığı sonucuna varılabilmektedir¹⁰⁸.

Tüzel kişilerin hak ehliyetlerinin yanı sıra Türk Medeni Kanunu madde 49'da yer alan düzenlemeye göre zorunlu organlarının kurulması ile fiil ehliyetine de sahip olacakları hüküm altına alınmıştır. Vakıflar açısından kanun gereği zorunlu olan organ yönetim organı olduğundan yönetim organının kurulması ile vakıf fiil ehliyetine sahip olacaktır. Bununla beraber vakfeden tarafından vakıf senedinde farklı organların varlığı da öngörülebileceğinden bu zorunlu organların kurulmasından sonra vakıf fiil ehliyetini kazanacaktır¹⁰⁹. Vakıf resmi senedi ile vakfın fiil ehliyetinin kısıtlanması yönünde düzenlemeler getirilebilir. Ancak resmi senet ile belirlenen amacın gerçekleşmesini engelleyici nitelikte kısıtlamaların getirilmesi mümkün değildir¹¹⁰.

Vakıf bir tüzel kişi olarak sahip olduğu hak ve fiil ehliyeti kapsamında organları aracılığıyla gerçekleştirdikleri hukuki iş ve işlemler neticesinde alacaklı ve borçlu konumuna gelebilecekleri gibi aynı zamanda organlarının eylemleri nedeniyle başkalarının zarara uğraması durumunda bu zararlardan da TMK madde 50 uyarınca sorumludurlar¹¹¹.

¹⁰⁸ Ögüz, s. 65.

¹⁰⁹ Ergün, s. 184.

¹¹⁰ Aksoy Dursun, s. 185

¹¹¹ Ergün, s. 183.

İKİNCİ BÖLÜM

VAKIF YÖNETİM ORGANI

A. Organ Kavramı ve Organ Türleri

1. Organ Kavramı

Türk Medeni Kanunu'nda tüzel kişilerin zorunlu organlarının kurulması ile beraber fiil ehliyetine sahip olacağı hüküm altına alınmışsa da organ kavramına ilişkin bir tanım bulunmamaktadır. Organ kavramına ilişkin öğretide yapılan tanıma göre; tüzel kişilerin iradelerini yansıtabilmek adına ilgili mevzuata uygun olarak kurulan tüzel kişi adına karar verme, yürütme ve denetleme fonksiyonlarını yerine getirmekle görevli kişi veya kurullardır¹¹². Organ, tüzel kişiden ayrı bir oluşum olmayıp kişiliğin ayrılmaz bir parçasıdır. TMK madde 50'ye göre tüzel kişinin iradesi organları aracılığıyla açıklanır. Tüzel kişi fiil ehliyetini organları vasıtasıyla kullanabilmektedir.

TMK madde 106'da vakıf resmi senedinde yer alması zorunlu unsurlardan biri olarak vakıf örgütüne yer verilmiştir. TMK madde 109'da ise vakfın, yönetim organına sahip olmasının zorunlu olduğu hüküm altına alınmıştır. Vakıfların yönetim organı dışında ihtiyari organlarının da bulunması mümkündür. Yönetim organı dışında başka ihtiyari bir organın varlığı, vakfın kuruluşundan önce vakfedenin iradesine, vakfın kuruluşundan sonra vakıf yönetim organı tarafından alınacak olan karara bağlıdır¹¹³.

Organ vakıf kişiliğinin temel bir unsurunu oluşturmaktadır¹¹⁴. Organ vakfın iradesini ortaya koymak ve vakfi temsil etmekle görevli olsa da vakfın temsilcisi konumunda değildir. Temsilci ile organ arasında birtakım temel farklılıklar bulunmaktadır. Temsilci tüzel kişi nam ve hesabına hareket

¹¹² Ergün, S. 187.

¹¹³ Aykul, S. 117.

¹¹⁴ Ögüz, S.70; Aksoy Dursun, s. 80.

etmekteyken organın hukuki eylemleri ve işlemleri tüzel kişinin eylem ve işlemleri sayılmaktadır. Temsilcinin yetkisi tüzel kişilik tarafından verilir ve tüzel kişi tarafından geri alınması da mümkündür. Ancak organın yetkisi kanundan kaynaklanmakta olup organ sıfatı kaybedilmedikçe sahip olduğu yetkinin geri alınması mümkün değildir. Niteliği gereği vakıf yönetim organının görevi yalnızca temsilden ibaret değildir. Yönetim organı aynı zamanda vakıf tüzel kişiliğinin temel bir unsurunu meydana getirmektedir. Bununla beraber Türk Borçlar Kanunu'nun¹¹⁵ iradi temsile ilişkin hükümleri uygun düştüğü ölçüde kıyasen organlar açısından da uygulama alanı bulacaktır.

Tüzel kişilerin organları dışında bir başka kişiye temsil yetkisi vermesi mümkündür. Bu halde organların haksız fiillerinden vakfın Türk Medeni Kanunu 50'nci maddesi uyarınca sorumluluğu doğmaktayken; temsil yetkisi verilen kişiler açısından borca aykırılık ve haksız fiilden dolayı oluşan zararlar, olayın oluş biçimine ve diğer şartlara da bağlı olarak Türk Borçlar Kanunu 66 veya 116 maddeleri uyarınca vakfın sorumluluğunun doğmasına yol açabilecektir. Bu sebeple vakıf adına hareket eden kişilerin organ sıfatıyla mı yoksa temsilci veya yardımcı sıfatı ile hareket edip etmediği vakfın hukuki sorumluluğu açısından önem arz etmektedir.

Kanun ile vakıfların tek zorunlu organı yönetim organı olarak belirlenmiştir. Vakıflara ilişkin organların kuruluşu kanunda öngörülebileceği gibi vakıf resmi senedi ile de belirlenebilir; ayrıca mahkeme kararı ile de organ kurulabilir.

Kanun tarafından vakıflar için öngörülen zorunlu organ dışında vakıf resmi senediyle başkaca organların da ihtiyari olarak kurulması mümkündür. Resmi senet ile belirlenen organ veya zorunlu organları oluşturacak kişi veya kişiler seçim veya atama yoluyla belirlenebilir¹¹⁶. Kanun tarafından veya resmi senet ile belirlenen organlar şekli veya biçimsel organ olarak adlandırılabilir. Bununla beraber gerek yargı kararları gerekse de öğretide yer alan görüşlere göre her ne kadar kanun veya resmi senet ile kazanılmış bir organ sıfatı bulunması dahi birtakım kişi veya kişi gruplarının organ olarak nitelendirilebileceği ve tüzel kişinin bu tarz organlarının fiili organ olarak adlandırılacağı belirtilmiştir. Buradaki en önemli hususlardan bir tanesi ise fiili organların hukuki işlemleri ile vakıf tüzel kişiliğinin bağlı olması ve hukuki fiillerinden vakfın hukuki sorumluluğunun doğabileceği noktasıdır¹¹⁷.

¹¹⁵ RG. 4.2.2011, S. 27836.

¹¹⁶ Ögüz, s. 71.

¹¹⁷ Ögüz, s. 71.

2. Organ Türleri

Vakfın organlarına ilişkin sınıflandırma çeşitli şekillerde yapılabilmektedir. Organlar açısından ilk olarak yürütme organı ve karar organı olarak ikili bir ayrıma gidilmesi mümkündür. Vakıf tüzel kişiliği resmi senet ile vakfeden tarafından ortaya konan iradeyi yansıttığından organlar aracılığıyla bir irade ortaya konması mümkün değildir. Vakıflarda organlar ancak ve ancak resmi senet ile ortaya konulan iradenin gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Yönetim organı kendi iradesi olmaması ve vakfın iradesini açıklamakla görevli bir organ olması sebebiyle temsilci olarak değil vakıf tüzel kişiliğinin bir unsuru olarak nitelendirilmelidir¹¹⁸. Vakıf tüzel kişiliğinin iradesini gerçekleştirmekle görevli ve zorunlu organı olan yönetim organı bir yürütme organıdır. Başkaca bir zorunlu organ bulunmadığı gibi derneklerden farklı olarak vakıflarda karar organı da bulunmamaktadır. Ancak Türkiye'de ortaya çıkan dernek benzeri vakıfların karar organı niteliğinde genel kurul benzeri organlara yer verdikleri görülmektedir. Vakıflarda irade resmi senet ile ortaya konulduğundan ayrıca bir karar organına da ihtiyaç bulunmamaktadır¹¹⁹. Vakıflarda resmi senetle aksi belirtilmediği sürece yürütme organı olan vakıf yönetim organı aynı zamanda bir karar organı gibi de görev yapmaktadır¹²⁰.

Öğretide ortaya konulan bir başka ayrım ise zorunlu ve ihtiyari (isteğe bağlı) olarak kurulan organlardır. Zorunlu organ, vakfın tüzel kişilik kazanabilmesi için kurulması zorunlu olan organlarını ifade etmektedir. Vakıf tüzel kişiliği açısından tek bir zorunlu organ bulunmakta olup o da yönetim organıdır. Vakıflarda irade vakıf kurucusu tarafından resmi senet ile ortaya konulduğundan yalnızca bu iradeyi gerçekleştirebilecek bir organın bulunması yeterli kabul edilmiştir¹²¹. Zorunlu organ dışında ihtiyari olarak denetim organı, karar organı, danışma kurulu, planlama kurulu gibi çeşitli organlar da kurulması mümkündür. Vakfın ihtiyari organları resmi senette belirtilmek suretiyle kurulabileceği gibi daha sonrasında alınan bir karar ile de kurulabilir¹²².

Her ne kadar zorunlu organların yanı sıra ihtiyari organların da kurulabileceği hüküm altına alınmış ise de TMK madde 72'nin 2'nci fıkrasına göre zorunlu organlara ait yetkilerin ihtiyari organlara

¹¹⁸ Ögüz, S. 70.

¹¹⁹ Aksoy Dursun, s. 83.

¹²⁰ Avcı, M.Ö. (2006). *"Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf Yönetim Organı"*, İstanbul, Beta Basım, s. 12.

¹²¹ Aksoy Dursun, s. 83.

¹²² Aksoy Dursun, s. 84.

devredilemeyeceği açıkça belirtilmiştir. Bu doğrultuda zorunlu organlara ait olan birtakım yetkilerin ihtiyari organlara devri gerçekleşse dahi zorunlu organın bu kapsamdaki yetki ve sorumluluğu devam edecektir¹²³.

Organların tek bir kişiden oluşup oluşmadığına göre birey organ veya kurul organ olarak da bir ayrıma gidilmesi mümkündür. Ayrıca vakıf iç işleyişlerini ve buna ilişkin faaliyetleri yürüten organ olarak iç organ ve üçüncü kişiye karşı tüzel kişiliği temsil eden dış organ olarak ikili bir sınıflandırma da öğretide yer almaktadır. Bu noktada iç organ ve dış organ arasındaki ayrım kesin bir ayrım olmadığından zaman zaman iç organa ilişkin bir faaliyetin dış organa veya dış organa ilişkin bir faaliyetin de iç organa devredilmesi veya organlarca üstlenilmesi mümkündür.

B. Genel Olarak Yönetim Organı

TMK madde 109'da yönetim organı vakıflar için zorunlu organ olarak öngörülmüştür. Kanunla öngörülmüş başkaca zorunlu organ bulunmamaktadır. Yönetim organı vakıf için gerekli kararların alınması ve alınan kararların yürütülmesi için yetkili ve sorumlu organdır. Bu kapsamda vakfın iradesini ortaya koyan yönetim organı kanunla kurulmuş olan hem bir karar hem de yürütme organı olarak görev yapmaktadır.

Yönetim organı tek bir kişiden oluşabileceği gibi vakfın ihtiyaçları doğrultusunda bir kurulun yönetim organı olarak tayini de mümkündür¹²⁴. Vakıf yönetim organının bir kurul halinde olması durumunda "yönetim kurulu", "mütevelli", "mütevelli heyeti" gibi isimlerle anılabilmektedir¹²⁵. Yönetim organının bir kişiden veya birden fazla kişiden oluşması ile ilgili olarak belirleyici olan husus vakfedenin vakıf senedine yansıyan iradesidir. Her ne kadar vakıf yönetim organının kaç kişiden oluşacağına yönelik bir sınır bulunmasa da üye sayısının resmi senette getirilecek bir düzenleme ile sabit bir şekilde ortaya konması gerekmektedir¹²⁶.

Vakıf yönetim organının oluşturulmasında yasal mevzuatlar ile vakfedene geniş bir alan tanınmıştır. Bu kapsamda Vakıflar Kanunu madde 6'nın 5'inci fıkrasında yer alan düzenlemeye göre vakıfların yönetim organı vakıf senedine göre oluşturulacaktır. Vakıf yönetim organının

¹²³ Avcı, 2006 s. 11.

¹²⁴ Avcı, s. 43; Ögüz, s. 77, Sarı, s. 125.

¹²⁵ Cansel, E. (1988), "*Vakıf, Kuruluşu, İşleyişi ve Amacı*", Vakıflar Dergisi, 20, s. 327.

¹²⁶ İkizler/Kurban, s. 188.

oluşturulmasında vakfedenin vakıf senedine yansıyan iradesi büyük bir önem taşımakta ve yönetim organının oluşturulması, çalışma usul ve şekillerinin ortaya konmasında önemli bir belirleyici olmaktadır. Vakıf yönetim organının kaç kişiden oluşacağı da vakfeden tarafından belirlenmektedir. Tüm bunlarla beraber vakfedenin kendisini de yönetim organına ataması mümkündür.

Yabancı kişilerin Türkiye'de vakıf kurması hukuki ve fiili müteakabiliyet esasına göre mümkündür. Ayrıca bununla beraber yabancı kişiler de Türkiye'de kurulan vakıfların yönetim organında yer alabilmektedir. Ancak VK madde 6 uyarınca vakıfların yönetim organlarında görev alan üyelerin çoğunluğunun Türkiye'de yerleşik bulunması gerekmektedir.

Vakıf yönetim organı, vakfî işlemlerde yönetmekte dış ilişkide ise üçüncü kişilere karşı temsil etmektedir¹²⁷. Yönetim organının hem bir karar organı hem de bir yürütme organı olarak çeşitli görev ve sorumlulukları doğabilmektedir. Vakfın, vakıf senedinde yer alan amacının gerçekleştirilebilmesi için devamlılığın sağlanması ve vakfî amacı doğrultusunda yönetilmesi de yönetim organının görevlerinden biridir¹²⁸.

Vakfeden tarafından oluşturulan resmi senette yönetim organının görev ve sorumluluklarının açık ve net bir şekilde belirtilmediği hallerde ve düzenlemenin mevcut haliyle yeterli olmaması durumunda, bu husus tescil kararı verilmesinden önce mahkeme tarafından tamamlattırılabilir. Ancak olanak varsa kuruluşun gerçekleşmesinden sonra da Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün başvurusu ile mahkeme tarafından eksik hususların vakfedenin de görüşü alınmak suretiyle tamamlanması da mümkündür¹²⁹.

C. Yönetim Organının Belirlenmesi ve Göreve Başlaması

Türk Medeni Kanunu ve ilgili diğer mevzuatlar incelendiğinde vakıf yönetim organında tüzel kişilerin de görev alabileceğine yönelik açık bir hükmün bulunmadığı görülmektedir. Ancak derneklere ilişkin olarak TMK madde 64'te yer alan düzenlemenin kıyas yolu ile vakıf yönetim organı açısından da uygulanacağı kabul edilmelidir. Öğretide tüzel kişilerin yönetim organı üyeliği hakkında farklı görüşler yer almaktadır. Ancak uygulamada tüzel kişilerin de vakıf yönetim organında görev alabileceği kabul

¹²⁷ Ögüz, s. 76.

¹²⁸ Erçin, s. 180.

¹²⁹ Ögüz, s. 78.

edilmektedir. Bu sebeple vakıf yönetim organı gerçek ve tüzel kişilerden oluşabileceğini söylemek mümkündür.

Vakıf yönetim organı tek bir kişiden oluşabileceği gibi birden fazla kişiden de oluşabilir. Vakfeden tarafından resmi senede yansıtılan iradede yönetim organının birden çok kişi ile kurul halinde oluşturulması kararlaştırılabilir. Bu konuya ilişkin olarak kanunla getirilmiş bir sınırlama bulunmamaktadır.

Yürürlükten kaldırılan Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tebliğ'de¹³⁰ vakıf yönetim organının 3 ila 5 kişiden oluşacağına ilişkin hüküm yer almaktaydı. Bu hüküm Türk Medeni Kanunu ile açık bir şekilde bağdaşmamaktaydı. Bu sebeple 1997 tarihli bu tebliğ 2008 yılında ise yürürlükten kaldırılmıştır. Hükümün yürürlükte olduğu dönemde Yargıtay tarafından verilen çeşitli kararlarda¹³¹ da kişi sayısına yönelik tebliğ ile getirilen bir kısıtlamanın uygulamada belirsizlik ve kargaşaya yol açması sebebiyle hukuka uygun olmayacağına karar vermiştir¹³².

İlk yönetim organı genellikle vakfeden tarafından resmi senette belirlenmektedir. Vakfeden resmi senet ile yönetim organında yer alacak kişileri ismen belirleyebileceği gibi resmi senet veya vasiyetnamede yönetim organında yer alacak kişiler için birtakım koşullar da öngörebilir. Bununla beraber vakfeden kendisinin de yönetim organında görev almasına karar verebilir. Vakıf yönetim organında yer alacak kişilerin vakfeden tarafından ismen belirlenmesi durumunda, bu kişilerin görevi kabul etmeme imkanı bulunmaktadır. Bu halde yönetim organına seçilen kişilerin yönetim görevini reddetmesi vakfın kuruluşunu engellemekle beraber eksikliğin TMK madde 107'ye göre giderilmesi gerekmektedir.

¹³⁰ RG 21.8.1970, S. 13586.

¹³¹ "...Yine 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 109'uncu maddesi (Eski Türk Medeni Kanunu'nun Madde 77) hükmü uyarınca Vakfın bir yönetim organının bulunması zorunlu olup; aslolan bu organın vakfı kuranların iradelerine uygun olarak vakıf senedinde yer alması ve uygulanmasıdır. Davacı vakfın kuruluş senedinin 14. maddesinde yönetim organının (yönetim kurulunun) müteveli kurulunca seçilmiş bir üye olmak üzere üç kişiden oluşacağı hükme bağlanmıştır. Vakıf senedinde öngörülen bu üç kişilik kurulun vakfın yönetimi ve gayesine uygun faaliyetlerde bulunabilmesi için yeterli görülmemesi nedeniyle üye sayısının artırılmasında yasal sakınca yok ise de istikrarın sağlanması bakımından bu sayının sabit tutulması, değişkenlik arz etmemesi gerekir. Şu halde senedin 14. maddesinde "yönetim kurulu en az üç en çok beş kişiden oluşur" biçimindeki değişikliğin uygulamada belirsizliğe, kargaşa ve kararsızlığa yol açacağı, gözetilmeden tesciline hükmedilmesi, doğru görülmemiştir." Yarg. 18. HD, 10.11.2003 T., 2003/4502 E., 2003/8734 K. (Kazancı).

¹³² 21 Eylül 1977 tarihli ve 23117 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Vakıflar Genel Müdürlüğü tebliği, 27 Eylül 2008 Tarihli 27010 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tebliğin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Tebliğ ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu sebeple daha önce var olan kişi sayısı yönünde kısıtlamanın günümüzde bir geçerliliği bulunmamaktadır.

Vakıf yönetim organına belirli olarak bir kişi seçilmeden göreve getirilecek kişilerin yaş, meslek, eğitim durumu gibi çeşitli kriterler ortaya konulması suretiyle belirlenmesi mümkündür. Bu durum vakfın yönetiminin iyi bir şekilde idare edilebilmesi ve faaliyetlerini en iyi şekilde gerçekleştirebilmesi için önem arz etmektedir.

Vakıf yönetim organında yer alacak kişilerin sahip olması gereken özellikler hakkında mevzuatla getirilmiş bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple yönetim organında görev alan kişilerin mevzuatlarda vakfeden için aranan birtakım şartlara sahip olması gerektiği düşünülmektedir. Vakıflar Kanunu'nun 9'uncu maddesine göre vakıf yöneticisi olamayacak kişiler hüküm altına alınmıştır. Buna göre hırsızlık, nitelikli hırsızlık, yağma, nitelikli yağma, dolandırıcılık, nitelikli dolandırıcılık, zimmet, rüşvet, sahtecilik, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, güveni kötüye kullanma, kaçakçılık suçları ile Devletin güvenliğine karşı işlenen suçların birinden mahkûm olanların yönetim organında görev alamayacağı; yönetim organına seçildikten sonra bu suçlardan mahkûm olunması durumunda ise bu görevin sona ereceği belirtilmiştir. Vakfın tescili için açılan davalarda bu hususların re'sen mahkeme tarafından araştırılması gerekmektedir¹³³. Bu şartların sağlanmaması durumunda vakıf yöneticiliği görevi kazanılamayacağından görevin sona erdiğine ilişkin ayrıca bir karar alınmasına gerek yoktur. Ancak herhangi bir uyuşmazlık veya ihtilaf halinde mahkemeden bu durumun tespiti talep edilebilecektir.

Vakıflar Kanunu uyarınca Türk vatandaşı dışında yabancı kişiler de vakıf yönetim organında görev alabilmektedir. Yabancıların vakıf yönetim organında görev almalarında hukuken herhangi bir engel bulunmamakla beraber VK madde 6'nın 5'inci fıkrasına göre vakıf yönetim organında görev alanların çoğunluğunun Türkiye'de yerleşik bulunması gerekmektedir.

Vakfeden yönetim organını seçme yetkisini bir başka gerçek kişi veya organa bırakabilir. Vakıf yönetim organını seçmek için vakfeden tarafından başkaca bir organ oluşturulması mümkündür.

¹³³ “Vakıflarda yöneticisi olamayacak kişiler; 5737 Sayılı Vakıflar Kanunun 9/1.maddesinde sayılmıştır. Buna göre, vakıflarda; hırsızlık, nitelikli hırsızlık, yağma, nitelikli yağma, dolandırıcılık, nitelikli dolandırıcılık, zimmet, rüşvet, sahtecilik, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, güveni kötüye kullanma, kaçakçılık suçları ile Devletin güvenliğine karşı işlenen suçların birinden mahkûm olanların yönetici olamayacağı; 6. maddesinin son fıkrasında ise, yönetim organlarında görev alanların çoğunluğunun, Türkiye'de yerleşik bulunması gerektiği belirtildiği halde, kurucunun sayılan suçlardan mahkûmiyetinin olup olmadığı ile yerleşim yeri araştırılmadan tescile karar verilmesi, ... doğru görülmemiştir.” Yarg. 8. HD, 17.09.2018 T., 2017/8508 E., 2018/15755 K. (Kazancı).

Bu halde vakıf yönetim organını seçme yetkisine sahip olan kişi veya organın da vakıf resmi senedinde gösterilmesi gerekir¹³⁴.

Türk Medeni Kanunu'nun 106'ncı maddesi uyarınca yönetim organı, vakıf kurma iradesinin ortaya konulduğu resmi senet veya vasiyetnamede yer alması zorunlu unsurlardan bir tanesidir. Ancak resmi senet veya vasiyetnamede yönetim organının gösterilmemesi veya bu yöndeki eksiklik kuruluş başvurusunun reddine sebebiyet vermeyecektir. Resmi senette yönetim organına ilişkin eksiklik tescilin gerçekleşmesinden önce fark edildiyse vakfeden tarafından noterde yeni bir resmi senet düzenlenmesi veya mevcut resmi senetteki eksikliğin tamamlanması ile giderilebilecektir. Ancak vakfedenin hayatını kaybetmesi durumunda veya vasiyetname ile vakfın kurulduğu hallerde denetim makamı Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün de görüşü alınmak suretiyle eksiklik giderilebilecektir¹³⁵.

Eğer vakıf resmi senedinde vakıf yönetim organına ilişkin var olan bu eksiklik tescilden sonra fark edilir veya tescilden daha sonraki bir zamanda ortaya çıkmış olursa TMK madde 107'nin 2'nci fıkrası uyarınca denetim makamının başvurusu üzerine ve eğer vakfeden hayatta ise görüşünün alınması suretiyle yerleşim yeri mahkemesi tarafından bu eksiklik giderilebilecektir.

Vakıf yönetim organında görev almak üzere seçilen kişiler vakıf resmi senedinde özel bir düzenlemenin bulunmaması halinde derhal göreve başlayacaktır. Yönetim organında yer alan kişilerin görevleri aksi resmi senette belirtilmedikçe veya ihraç edilmediği sürece yeni bir yönetim organı seçilinceye kadar devam eder¹³⁶.

D. Vakıf Yönetim Organının Görevleri, Hak ve Borçları

1. Yönetim Organının Görevleri

Vakıf yönetim organı, resmi senet ile aksi öngörülmediği sürece vakfın hem yönetim hem de karar organı olarak görev yapmaktadır. Yönetim organı hem vakıf için gerekli kararları almak hem de alınan kararları uygulamakla yükümlüdür. Bu sebeple de vakıf yönetim organının en temel görev ve yetkisi esasında vakfın yönetilmesi ile vakfın temsilinden ibarettir¹³⁷.

¹³⁴ **Avcı**, s. 43-44.

¹³⁵ **Avcı**, s. 46.

¹³⁶ **Aksoy Dursun**, s. 114.

¹³⁷ **Aksoy Dursun**, s. 128; **Koçoğlu**, s. 110.

Yönetim organının görevlerinin belirlenmesi, amacın gerçekleştirilebilmesi için büyük önem taşımaktadır. Yönetim organının görevleri kanun ve yönetmeliklerle belirlenmiştir. Her ne kadar Türk Medeni Kanunu'nda açık bir düzenlemeye yer verilmemişse de yönetim organının görevlerine ilişkin çıkarımlarda bulunmak mümkündür. Ayrıca kanun ve yönetmelik ile belirlenen görevler dışında vakfeden tarafından da bir yönetim organına bir kısım görevler verilmesi mümkündür. Vakfeden tarafından yönetim organına verilen ek görevler resmi senette belirtilebilir.

Genel itibariyle vakıf yönetim organı vakfı yönetmek, vakfı üçüncü kişilere karşı temsil etmek, hukuki iş ve işlemleri sürdürmek için gerekli aksiyonları almak, her takvim yılının başında vakfın mali durumunu uygun vasıtalarla ilan etmek veya yayınlattıracıca de tescil ettirmekle görevlidir. Ayrıca Türk Medeni Kanunu ve diğer ilgili mevzuatlar kapsamında, tahsis edilen mal veya hakların mülkiyetinin vakfa geçmesi için gerekli iş ve işlemleri gerçekleştirmek de yönetim organının görevleri arasındadır¹³⁸.

Tüm bunlarla beraber vakıf yönetim organına Türk Medeni Kanunu'nun ilgili hükümleri çerçevesinde verilmiş birtakım özel görev ve yetkileri de bulunmaktadır. Yönetim organı niteliği gereği hem bir karar hem de yürütme organı olarak görev yaptığından sahip olduğu görevleri iki ayrı başlık altında sınıflandırmak mümkündür. Vakıf yönetim organının görevlerinin karar organı ve yürütme organı olarak iki ayrı başlık altında incelenmesi görev ve yetkilerin daha doğru bir şekilde tespit edilmesi açısından yerinde olacaktır.

a) Karar Organı Sıfatıyla Görevleri

Vakfın tek zorunlu organ olan yönetim organı, aksi resmi senette öngörülmediyse amaca ulaşılabilmesi için gerekli olan kararları almakla görevlidir. Bu sebeple yönetim organı karar organı olarak da görev yapmaktadır. Ancak uygulamada ortaya çıkan dernek benzeri vakıflarda genellikle karar organı mahiyetinde ihtiyari bir organ oluşturulabilmektedir. Her ne kadar yönetim organının karar organı olarak sahip olduğu bir kısım görevleri bulunmaktaysa da ihtiyari bir karar organı oluşturulması durumunda bu görevlerin oluşturulan yeni organa bırakılması mümkündür¹³⁹. Ancak asıl olan yönetim

¹³⁸ Sarı, s. 134.

¹³⁹ Doğan, s. 262. Aksi yönde bir görüşe göre; "Tescili istenen Vakfa ait Senedin Danışma Kurulu başlığını taşıyan 11. maddesinde, bu kurulun Yönetim Kurulunun danışma organı olduğunun belirtildiği, 12. maddesinde ise yönetim kurulunca toplantıya sunulan yıllık çalışma ve faaliyet raporu hakkında görüş, eleştiri ve dileklerini açıklayacağını ifade edildiği, 7. maddede de Vakfın organlarının yönetim ve danışma kurulundan oluştuğu açıklanmıştır. Böylece Vakıfta asıl organın yönetim kurulu, yardımcı organın ise danışma kurulu olduğu anlaşıldığı halde; asıl organ olan yönetim kurulunun yetkilerini devredecek ve bunları başka bir organa kullandırması sonucunu doğuracak, uygulamada karışıklığa ve duraksamaya yer

organının bu görevleri yerine getirmesi olduğundan başka bir organa veya kişiye devredilmesi halinde dahi yönetim organının da bu kapsamdaki yetkileri devam edecektir.

Kural olarak resmi senedin değiştirilmesi mümkün değildir. Ancak kanunda sayılan bazı hallerde yönetim organı vakfın niteliği göz önünde tutarak resmi senedin değiştirilmesi veya vakfın sona ermesine yönelik kararları almakla görevlidir. Yönetim organı, karar organı olarak görevlerini yerine getirirken resmi senette yer alan koşullara ve düzenlemelere uymak zorundadır.

*(1) Vakıf Örgütünün, Yönetiminin ve İşleyişinin
Değiştirilmesini Talep Etmek*

Kural olarak tüzel kişilik kazanan bir vakfın resmi senedinde yer alan örgütünün, yönetiminin ve işleyişinin değiştirilmesi mümkün değildir. Resmi senette bu yönde bir değişiklik yapılabilmesi için haklı sebeplerin varlığı aranmaktadır. Haklı sebeplerin varlığı halinde değişiklik talebi ile mahkemeye başvurma görevi yönetim organına aittir. Ayrıca denetim makamınca mahkemeye başvuru yapılmış olması halinde görüş bildirme görevi de Türk Medeni Kanunu'nun 112'nci maddesi kapsamında yönetim organına verilen görevlerden bir tanesidir.

Türk Medeni Kanunu madde 112'nin başlığı yönetimin değiştirilmesidir. Hükmün 2'nci fıkrasında vakıf yönetim organında yer alan yöneticilerin görevden alınmasına yönelik düzenlemeye yer verildiği görülmektedir. Bu sebeple metin başlığında yer alan yönetim kavramı, vakfın yönetimi ve işleyişi ile vakıf örgütünün de kapsayacak şekilde geniş yorumlanmalıdır.

Vakıf örgütünün değiştirilmesine ilişkin düzenleme vakfın hem zorunlu organı olan yönetim organı hem de varsa ihtiyari organlarında meydana gelecek değişikliklerde uygulama alanı bulacaktır. Bununla beraber kanun hükmü gereği vakfın organlarının değiştirilmesinin yanı sıra kaldırılması da söz konusu olabilecektir. Ancak vakıf yönetim organı vakfın zorunlu organı olması nedeniyle yönetim organının kaldırılması mümkün değildir. Vakıf organlarının değiştirilmesi ve kaldırılması dışında birden fazla organın birleştirilmesi veya bir organın birden fazla organa bölünmesi yönünde bir değişikliğin meydana gelmesi de mümkündür.

Türk Medeni Kanunu'nun 112'nci maddesinde değişikliğin yapılabilmesi için haklı bir sebebin varlığının aranacağı net bir şekilde belirtilmiştir. TMK madde 112'ye karşılık gelen 743 sayılı

verecek nitelikte, bir düzenleme yapıldığı anlaşılmaktadır. Vakıf Senedinin 16. maddesinde bu şekilde değişiklik yapılması doğru görülmemiştir.” Yarg. Hukuk Genel Kurulu, 23.10.2002 T., 2002/18-911 E., 2002/856 K. (Kazancı).

eski Medeni Kanun'un 79'uncu maddesinde resmi senedin değiştirilebilmesi için kesin bir ihtiyacın varlığı aranmaktaydı. Burada kesin bir ihtiyaç kavramı bilinçli bir şekilde değiştirilmek suretiyle daha geniş ve yoruma açık haklı sebep kavramı getirilmiştir¹⁴⁰. İlgili hükümde yer alan haklı sebep kavramı vakfın amacının devamlılığının sağlanması ve vakıf mallarının korunması için zorunlu hallerin bulunduğu durumları ifade etmektedir¹⁴¹. Haklı sebebin bulunmamasına rağmen yapılan değişiklik başvurularında mahkeme tarafından değişikliğe ilişkin tescil talebinin reddi kararı verilmesi gerekmektedir.

Vakıf resmi senedi vakfedenin iradesini yansıtmaktadır. Vakıflarda esas olan vakfedenin iradesidir. Haklı sebebin varlığı her ne kadar çeşitli şekillerde ortaya çıkabilmekteyse de vakfeden bazı hallerde vakfın işleyişini zorlaştıran veya verimini azaltan veya yönetim esnasında bazı zorluklar ortaya çıkaran kuralları bilinçli olarak getirmiş olabilir. Bu halde vakfedenin iradesine üstünlük tanınması gerekmektedir.¹⁴² Bazı durumlarda vakfedenin iradesi her ne kadar resmi senette yer alan hükümlerin değişmemesi yönünde olduğu anlaşılrsa dahi Türk Medeni Kanunu'nun 112'nci maddesi doğrultusunda daha katı bir inceleme neticesinde kesin bir ihtiyacın varlığı mevcutsa değişiklik yapılması mümkün olacaktır. Haklı sebep kavramı kesin ihtiyaç kavramına göre daha geniş olmakla birlikte her kesin ihtiyaçta haklı bir sebebin varlığından söz etmek mümkündür.

Resmi senede; vakıf örgütünün, yönetiminin veya işleyişinin her zaman değiştirilebileceğine yönelik bir kural konulması mümkün değildir¹⁴³. Türk Medeni Kanunu'nun 112'nci maddesi gereği değişiklik yapılması yalnızca haklı sebep dahilinde mahkeme kararıyla mümkündür. İlgili maddede yer alan düzenlemeyi bertaraf edecek şekilde mahkemenin yetkisinin devre dışı bırakacak kurallara resmi senette yer verilememektedir. İlgili hüküm çerçevesinde değişiklik talep etme hakkında sahip olanlar

¹⁴⁰ İkizler, Kurban, s. 211.

¹⁴¹ Avcı, s. 60.

¹⁴² "Vakıf Senedinin 13. maddesinde düzenlenen vakfın organları arasında vakıf kurucu iradesi tarafından "Danışma Kurulu" öngörülmediği halde, teşekkülü ve görevleri açıkça belirtilmeden böyle bir organın düzenlenmesine ilişkin senet değişikliğinin tescili doğru görülmemiştir." Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 02.08.2018 T., E. 2017/8373, K. 2018/14765 (Yargıtay Bilgi Bankası); "Vakıf senedinin 6. maddesinde, gelirlerinin beşte dördünün (%80'inin) vakıf amaç ve hizmet konularına özgülenmesi öngörülmüş iken, yapılan değişiklikle, 18. maddede "vakfın yıllık gelirlerinin en az üçte ikisinin vakıf amacı ve hizmet konularına özgülenmesi şeklindeki değişiklik ve bunun tescili tahsis ve sar olunur" şeklinde düzenleme sonucu vakfın amaçlarını gerçekleştirmek için öngörülen nakit miktarında azalmaya sebebiyet verilmesi ve böylece kurucu iradeye aykırı davranılması,... doğru görülmemiştir." Yarg. 8. HD, 08.02.2018 T., 2017/17100 E., K. 2018/1868 K. (Kazancı).

¹⁴³ İkizler, Kurban, s. 213.

yönetim organı ve denetim makamından ibarettir. Değişiklik talebine ilişkin başvurunun yapılacağı görevli ve yetkili mahkeme ise vakfın yerleşim yerinde bulunan asliye hukuk mahkemesi olacaktır.

Vakfın yönetim değişikliğine yönelik olarak yapılan başvuruda önemli olan nokta değişiklik kararını alan organ ile tescil talebinde bulunacak olan organın farklı olabileceğidir. Kanun hükmü kapsamında mahkemeden değişikliğin tescilini talep edebilecek olan organ yalnızca yönetim organıdır. Bilindiği üzere zorunlu organ olan yönetim organı dışında vakfeden tarafından ihtiyari organların kurulması da mümkündür. Bu sebeple vakfeden veya yönetim organı tarafından değişiklik kararı alınmasına yönelik yetki ihtiyari bir organa devredilmiş olabilir. Resmi senette değişiklik gerçekleştirilmesine ilişkin ihtiyari olarak kurulan başka bir organa yetki verilmiş olması durumunda değişikliğe ilişkin kararın da bu organ tarafından alınması gerekmektedir¹⁴⁴. Vakıf resmi senedinde değişikliğin hangi organ tarafından gerçekleştirileceğine ilişkin açık bir kuralın bulunmadığı durumlarda ise vakfın en büyük ve yetkili organı tarafından bu karar alınacaktır¹⁴⁵.

Türk Medeni Kanunu madde 112'nin 2'nci fıkrasına göre; yönetim organı üyelerinin görevden alınması da mümkündür. Denetim makamının yapacağı başvuru üzerine mahkeme tarafından duruşma açılarak üyelerin görevden alınmasına karar verilebilecektir. Resmi senette aksine hüküm bulunmadığı durumda yeni yönetim organı üyeleri mahkeme tarafından seçilebilecektir.

Vakıflar Kanunu'nun 10'uncu maddesinde yönetim organı üyelerinin görevden alınmalarına yönelik şartlara yer verilmiştir. Bu doğrultuda vakıf yöneticilerinden vakfın amacına yürürlükteki mevzuata uymayanlar ile vakfın amacı doğrultusunda faaliyette bulunmayan, vakfın mallarını ve gelirlerini amaçlarına uygun olarak kullanmayan, ağır ihmal ve kasıtlı fiilleriyle vakfı zarara uğratan, denetim makamınca tespit edilen noksanlık ve yanlışlıkları verilen süre içerisinde tamamlamayan, düzeltmeyen ve aykırı işlemlere devam eden, medeni hakları kullanma ehliyetini kaybeden veya

¹⁴⁴ "... (S) İlim Kültür ve Eğitim Vakfı'na ait senedin 18. maddesinde, senedin değiştirilmesine mütevellî heyeti tarafından karar verileceği hükmüne bağlandığından, ... 2. Noterliği'nde ... numaralı senediyle yapılmak istenen değişiklik hakkında mütevellî heyetinden yeniden karar alınmadan vakıf yönetimi tarafından noterde hazırlanan değişiklik senedinin tesciline karar verilmesi isabetsiz olmuş; hükmün bu sebeple bozulması gerekmiştir." Yarg. 8. HD, 19.01.2017 T., 2017/198 E., 2017/497 K. (Kazancı).

¹⁴⁵ "Davacı vakfa ait vakıf senedinde; senedin hangi organ tarafından değiştirileceği ve bu değişikliğin nasıl yapılacağına ilişkin açık bir hüküm bulunmamakla birlikte bu konuda vakfın en büyük ve yetkili organının genel kurul (Kurucular Kurulu) olduğu görülmekle, senet değişikliğinin bu organ tarafından kararlaştırılması gerekir. Buna ilişkin olarak genel kurulda yapılan toplantıda Türk Medeni Kanunu'nun 78. maddesinde öngörülen toplantı ve karar yeter sayısının sağlanmadığı anlaşılan toplantıda alınan kararlara dayanılarak düzenlenen değişiklik senedinin tesciline karar verilmesi doğru bulunmamıştır." Yarg. 18. HD, 05.06.2006 T., 2006/4119 E., 2006/4773 K. (Kazancı).

görevini sürekli olarak yapmasına engel teşkil edecek hastalığa veya maluliyete yakalanan vakıf yöneticilerinin görevden alınması mümkündür.

Yönetim organı üyelerinin görevden alınması Vakıflar Meclisi'nin alacağı karar doğrultusunda denetim makamı tarafından mahkemeden istenilmesi suretiyle gerçekleşmektedir. Vakıf yönetim organında yer alan yöneticilerin görevden alınmasına yönelik mahkemeye başvurma yetkisi Vakıflar Meclisi dışında başkaca hiçbir gerçek veya tüzel kişiye tanınmamıştır. Vakıflar Meclisi, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün en üst yetkili karar organıdır. Yönetim organında yer alan üyelerin görevden alınmasına yönelik karar alma yetkisinin Vakıflar Meclisi dışında başka bir organa devredilmesi mümkün değildir. Ancak yönetim organı üyelerinin Vakıflar Kanunu'nun 10'uncu maddesinde bulunan şartlara uygun davranması gerektiğine ilişkin Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne herkesin başvuru yapma imkanına sahip olduğu söylenebilir. Yapılan başvuru neticesinde vakıf yöneticilerinin görevden alınmasını gerektirir bir eylemin varlığı tespit edilirse Vakıflar Meclisi tarafından alınacak karar doğrultusunda Vakıflar Genel Müdürlüğü yönetici veya yöneticilerin görevden alınması amacıyla mahkemeye başvuruda bulunabilecektir. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün yöneticilerin görevden alınması konusunda münhasıran bir karar alma yetkisi bulunmamaktadır. Denetim makamı yalnızca mahkemeden yöneticilerin görevden alınmasına yönelik talepte bulunma hakkına sahiptir.

Herhangi bir yöneticinin mahkeme tarafından görevden alınabilmesi için öncelikle söz konusu eylemin gerçekleştirildiğinin ispatlanmış olması gerekmektedir. Görevden alma yönündeki yaptırımın eylemin ağırlığı ile orantılı olup olmadığı araştırılarak bir sonucu varılması gerekmektedir. Yerleşik hale gelen yargıtay kararlarına göre yönetim organı üyelerinin görevden alınmasına karar verilirken olayın oluş biçimi nazara alınarak her eylemin ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca yönetim organı üyeleri tarafından meydana getirilen aykırılığın niteliği ve bu aykırılıkta ısrar edilip edilmediği de göz önüne alınarak ölçülülük ilkesi doğrultusunda eylem yaptırım dengesi de göz önünde bulundurulmalıdır¹⁴⁶.

¹⁴⁶ "Vakıfidarecilerinin görevlerinden alınmalarına ilişkin Türk Medeni Kanununun 112. ve Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzüğü'nün 23. maddelerinde, mahkemelerce yöneticilerin işten "uzaklaştırılabileceği" ya da görevden "alınabileceği" belirtilmek suretiyle, bu konuda hakimlere takdir hakkı tanındığına işaret edilmiştir. Şu halde, hakim her eylemi ayrı ayrı takdir etmesi, olayın oluş biçimi, aykırılığın niteliği, aykırılıkta ısrar, iyi niyet, ölçülülük, eylem-yaptırım dengesi gibi unsurları dikkate alması gerekir. Somut olayda; davalı vakıf idarecilerinin, tebligata rağmen vakıfla ilgili bilgi ve belgeleri Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne göndermedikleri ileri sürülerek görevden alınmaları istenmiş ise de; dosya kapsamından ve bilirkişi raporundan davaya konu edilen bilgi ve belgelerin geç de olsa düzenlenerek Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne verildiği buna ilişkin belge örneklerinin dosyaya konulduğu anlaşılmaktadır. İleri sürülen hususun mahiyeti itibarıyla fazla önem arz etmeyen işlemlere ilişkin olması, hataların telafisi için çaba gösterilmiş bulunması, dava konusu eylemlerin kasta dayalı olmayıp mazur görülebilir ihmallerden kaynaklanması karşısında, mahkemece davanın reddine karar

Yönetim organından görev alan üyelere bir veya birkaçının görevden alınması halinde yeni üye atama işlemleri Vakıflar Kanunu'nun 8'inci maddesi uyarınca gerçekleştirilecektir. Resmi senet ile vakfeden tarafından getirilen bir düzenlemeyi bulunması halinde meydana gelen boşluk ilk olarak vakfedenin iradesine uygun bir şekilde giderilmez. Bunun mümkün olmadığı veya resmi senette bu konuya yönelik bir düzenlemenin bulunmadığı hallerde atama mahkeme tarafından gerçekleştirilecektir. Bu aşamada izlenmesi gereken usule göre; değişikliğe yetkili organ tarafından, bu yetkiye sahip bir organın da bulunmaması durumunda ise icraya yetkili organ tarafından karar alındıktan sonra Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün görüşünü de alarak mahkeme tarafından yeni yönetici veya yöneticiler seçilecektir. Vakfın ihtiyari organları açısından üyelikten çıkarma söz konusu olduğunda ise dernek üyeliğinden çıkarmaya ilişkin esasların kıyasen uygulanması gerekecektir¹⁴⁷.

(2) Amacın Değiştirilmesini Talep Etmek

TMK madde 113'ün ilk fıkrasına göre *"Durum ve koşullardaki değişimler yüzünden vakıf senedinde yazılı amaca bağlı kalınması arzusuna açıkça uymayacak hale gelmiş ise mahkeme, vakfın yönetim organı veya denetim makamının başvurusu üzerine diğerinin yazılı görüşünü aldıktan sonra vakfın amacını değiştirebilir."*

Vakfın amacı, resmi senette gösterilen vakfın esaslı unsurlarından bir tanesidir. Bu sebeple vakıflarda amaç değişikliği kural olarak mümkün olmamakla beraber yalnızca istisnai durumlarda amaç değişikliği gerçekleştirilebilmektedir. Amaç değişikliğini düzenleyen Türk Medeni Kanunu madde 113'ün emredici nitelikte bir hüküm olup olmadığı noktasında öğretide görüş birliği bulunmamaktadır. İlgili hükmün emredici nitelikte olduğunun kabulü halinde; amaç değişikliği ancak mahkeme kararı ile mümkün olduğundan resmi senette aksine bir düzenlemeye yer verilemeyeceği gibi kanunda öngörülenin aksine daha hafif bir sebeple vakfın amacı değiştirilemeyecektir. Resmi senette bu yönde bir düzenlemeye yer verilmesi durumunda tescil esnasında mahkeme tarafından hükmün değiştirilmesi veya kaldırılmasına karar verilecektir.

Öğretide ileri sürülen bir başka görüşe göre TMK madde 113'ün emredici nitelikte olmadığını savunulmaktadır. Bu görüşe göre vakfeden resmi senette ilgili kanun hükmünün uygulanmaması yani amacın değiştirilmemesine veya amaç değişikliğinde uyulması gereken esaslara ilişkin düzenlemelere

verilmesi gerekirken yerinde bulunmayan gerekçelerle kabulü doğru görülmemiştir." Yarg. 18 HD, 01.11.2004 T., 2004/7827 E., 2004/7945 K. (Kazancı).

¹⁴⁷ İkizler, 190; Ögüz, s. 88.

yer verebilir. Vakfeden tarafından resmi senette amaç değişikliğine ilişkin düzenlemelere yer veriliyor olması mahkemenin kanundan doğan yetkisini ortadan kaldıramayacaktır¹⁴⁸.

Yönetim organı tarafından amacın değiştirilebilmesi için objektif ve subjektif olmak üzere iki farklı kriter öngörülmüştür. Vakfın amacının objektif veya subjektif olarak imkansız hale gelmesi mümkündür. Bu noktada vakfın amacının tamamen olanaksız olması durumunda objektif imkansızlıktan bahsedilirken, bir süreliğine veya devamlı olarak mali gücün azalmasıyla vakfın amacını gerçekleştiremeyecek duruma gelmesi halinde bu durum subjektif imkansızlık olarak adlandırılmaktadır.

Objektif şart, vakfın kuruluşundan sonra resmi senette yer alan amacın öngörülenden tamamen farklı bir anlam ve içerik barındıran bir duruma gelmesi, değişmesidir. Değişen durum ve koşullar kapsamında vakfın amacının anlam ve içeriğini yitirmesi, başka bir içerik ve anlama sahip olmaya başlaması durumunda objektif şart gerçekleşmiş olur¹⁴⁹. Vakfın amacının değişerek imkansız hale gelmesi durumunda da TMK madde 113'ün 1'inci fıkrasının uygulama alanı bulabileceğini söylemek mümkündür. Ancak amacın imkansız hale gelmesi durumunda TMK madde 116 kapsamında vakfın kendiliğinden sona ererek sicilden silineceğini de belirtmek gerekir¹⁵⁰. Vakfın aciz hale düştüğü durumda eğer vakfın amacının değiştirilerek devamlılığının sağlanması mümkün ise TMK madde 113 kapsamında değişikliğe gidilecek vakıf sona ermeyecektir¹⁵¹.

Subjektif şart değişen amacın vakfedenin baştaki iradesini yansıtmaktan uzak olması, vakfedenin iradesine açıkça aykırı olması ve vakfedenin iradesi ile vakfın amacının birbiri ile uygun düşmemesi olarak tanımlanabilir¹⁵². Bu noktada önemli olan vakfedenin vakıf resmi senedindeki

¹⁴⁸ Akbulut, s. 190; Öz, T. (2000), “Vakıf Senedinde Aksine Hüküm Bulunmasına Rağmen Vakıf Mallarının Değiştirilmesi”, Prof. Dr. Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan, İstanbul, Beta Basım, s. 757-758.

¹⁴⁹ Akbulut, s. 193; Avcı, s. 61; Ögüz, s. 103.

¹⁵⁰ Akbulut, s. 194.

¹⁵¹ Ögüz, s. 134-135.

¹⁵² Akbulut, s. 195; Avcı, s. 61; Güneri, s. 75; Ögüz, s. 103; “Bununla birlikte vakfın amacı, geçen zaman içerisinde tamamen değişik bir anlam ve nitelik kazanmış olursa, ancak bu sebeple değiştirilmesi söz konusu olacaktır. Türk Medeni Yasasının 113. ve Türk Medeni Yasası Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzüğü’nün 26. maddeleri, vakfın asıl amacının niteliği ve kapsamı vakfedenin vakıf senedinde belirttiği isteğine ağırlık verilmeyecek derecede değişmiş olursa, amacın değiştirilmesi için yetkili asliye mahkemesine başvurulacağını hükme bağlamış olup, burada ölçü vakfın değişen koşullar karşısında başlangıçtaki amacın gerçekleştirilmesinin olanaksız duruma gelmesidir. Amacın değiştirilebilmesi için objektif ve subjektif koşulların birlikte oluşması gerekir. Objektif koşullar bakımından amacın anlam ve içeriğini yitirmesine, subjektif koşullar bakımından da değişmiş olan amacın artık vakfedenin isteğiyle bağdaşmasına olanak bulunmamasına bağlıdır. Ancak

iradesinin net ve doğru bir şekilde ortaya konulmasıdır. Öğretide kabul gören görüşe göre, vakfedenin eğer ki değişen şart ve durumlara göre vakfın amacının mevcut haliyle devam etmesini istemeyecek veya değiştirme yoluna gidebilecek olduğu varsayılabilirse subjektif koşulun gerçekleştiği kabul edilmelidir¹⁵³.

Objektif veya subjektif şartların gerçekleşmesi durumunda vakfın amacının değiştirilebilmesi için denetim makamı veya yönetim organı tarafından mahkemeye başvuruda bulunulması gerekmektedir. Denetim makamı veya yönetim organı arasından bir tanesinin başvuruda bulunması yeterli olup başvuruda bulunmayan diğer tarafın yazılı görüşü alınmak suretiyle amaç değişikliği konusunda karar verilecektir. Vakfın amacının değiştirilmesi ile ilgili olarak görevli mahkeme ise yine kural olarak vakfın yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesidir.

Resmi senette vakfeden tarafından amaç değişikliğine yönelik karar alma yetkisinin ihtiyari bir organa bırakılmış olması mümkündür. Bu durumda yönetim organı, ihtiyari organ tarafından alınan değişiklik kararı doğrultusunda mahkemeye başvuruda bulunulacaktır. Yönetim organının değişiklik başvurusu üzerine mahkeme tarafından denetim makamının yazılı görüşü alınarak karar verilecektir.

İlgili mevzuatlarda amaç değişikliğinin hangi usul ve şartlara bağlı olarak gerçekleştirileceğine yer verilmiştir. Ancak yeni amacın belirlenmesine yönelik bir düzenleme bulunmamaktadır. Vakfın amacının değiştirilmesi ile mevcut amaca göre daha genel bir amacın belirlenmesi mümkün olabileceği gibi mevcut amaçla aynı olan benzer bir özel amacın belirlenmesi de mümkündür¹⁵⁴. Öğretide vakfın yeni amacının belirlenmesi noktasında çeşitli görüşler bulunmaktadır¹⁵⁵. Bu görüşlerden ilkinde göre, vakfedenin kuruluş esnasında resmi senede yansıttığı iradesine ve resmi senet ile belirlenen amaca uygun olacak şekilde yeni amaç belirlenmesi gerektiği ileri sürülmüştür. İkinci görüşe göre, Türk Borçlar Kanunu 54'üncü maddesinin 2'nci fıkrasındaki hükmü kıyas yoluyla vakıflara da uygulanacaktır. Yeni amacın, sosyal çıkarlar göz önünde bulundurularak mümkün olduğu ölçüde eski amaca uygun olarak belirlenecektir. Üçüncü görüşe göre ise vakfın yeni amacının

bu iki koşulun gerçekleşmesi durumunda, vakfın amacı, vakfedenin asıl amacına aykırı olmamak kaydıyla, vakıf yönetim organının veya Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün başvurusu üzerine yetkili asliye mahkemesince değiştirilir." Yarg. 18. HD, 29.03.2010 T., 2010/2605 E., 2010/4770 K. (Kazancı).

¹⁵³ Akbulut, s. 196; Akipek, Akıntürk, Karaman-Ateş, s. 702; İkizler, s. 191; Oğuzman, Seliçi, Oktay-Özdemir, s. 295.

¹⁵⁴ Riemer, H. M. (1975), *Das Personenrecht, Die juristischen Personen, Die Stiftungen: Systematischer Teil und Kommentar zu Art. 80-89bis ZGB* (3. Auflage), Bern, Stampfli, Art. 85/86 N.9.

¹⁵⁵ Amaç değişikliğinde yeni amacın belirlenmesine ilişkin öğretilerde mevcut çeşitli görüşler için bkz. Güneri, s. 81 vd.

belirlenmesinde BGB § 87, (2) hükmü esas alınmalıdır. Buna göre vakfedenin vakfın kuruluşu sırasındaki iradesine önem verilmesi ve mümkün olduğu ölçüde vakfın yeni amacının vakfedenin iradesini yansıtacak ölçüde aynı kalması gerekecektir¹⁵⁶.

Kanaatimizce vakfın yeni amacının belirlenmesi noktasında iki aşamalı bir değerlendirmeye gidilmesi daha isabetli olacaktır. Öncelikle vakfın mevcut amacına uygun nitelikte yeni amaçlar belirlenmeli ve akabinde ise vakfın kuruluşu esnasında vakfedenin resmi senede yansıttığı iradesine ve isteğine en yakın ve uygun olanın seçilmesi gerekmektedir¹⁵⁷.

(3) Vakfın Amacının Gerçekleşmesini Güçleştiren veya Engelleyen Koşulların ve Yükümlülüklerin Kaldırılmasını Talep Etmek

TMK madde 113'ün 2'nci fıkrasında; amacın gerçekleşmesini önemli ölçüde zorlaştıran veya engelleyen koşul ve yükümlülüklerin varlığı halinde bunların kaldırılması ve değiştirilmesine ilişkin amacın değiştirilmesine yönelik hükümlerin uygulama alanı bulacağı belirtilmiştir. Değişikliğin gerçekleştirilebilmesi için yine yönetim organı veya denetim makamı tarafından ilgili talep mahkemeye sunulmalı ve aşamada diğer tarafın yazılı görüşü alınmalıdır. Daha önce de değinildiği gibi değişikliğe ilişkin karar alma yetkisi başka bir organa bırakılmış olsa da mahkemeden bu yönde talepte bulunma yetkisi asıl olarak yönetim organına aittir.

Koşul ve yükümlülüklerin değiştirilmesi, vakfın amacının gerçekleşmesini objektif olarak güçleştirmesi veya engellemesine bağlıdır. Bu noktada vakfın amacının değiştirilmesinde aranan subjektif şartın koşul ve yükümlülüklerin değiştirilmesi açısından aranmadığını belirtmek gerekmektedir¹⁵⁸.

Koşul kavramı ile bir hukuki ilişkinin doğumu, düşmesi ve devam etmesinin ilerleyen süreçte gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belirli olmayan bir olaya bağlanması ifade edilmektedir. Koşul veya şart her türlü hukuki muameleye eklenebilen bir kayıttır. Bağlanmış olduğu hukuki muamelenin şarta bağlı olarak doğmasına yol açar. Koşul kavramının söz konusu olduğu hallerde koşulun yerine getirilmesi

¹⁵⁶ Akbulut, s. 204; Sarıkaya, M. (2021), “Türk Medeni Kanunu’na Göre Vakıflarda Amanın Değiştirilmesi”, Malatya, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(2), s. 609.

¹⁵⁷ İkizler, s. 195; İkizler, Kurban, s. 229; Sarı, s. 120.

¹⁵⁸ Güneri, s. 109; İkizler, Kurban, s. 232.

talep edilemez. Vakıflar açısından koşul kavramı en geniş tanımıyla vakfeden tarafından kurulan ve vakıf senedine yansıyan kuralların tümü, dar anlamıyla ise vakfın yönetim biçimi, vakfın mallarının ve gelirlerinin nereye harcanacağı ve vakfın kim tarafından yürütüleceğine ilişkin açıklamalardır.

Yükümlülük kavramı ise yapılan bir kazandırma ile kazandırma karşılığı olmayan bir edimin kazandırmadan faydalanan kişiye yüklenmesidir. Yükümlülük yalnızca ivazsız kazandırıcı işlemlere eklenebilen bir kayıttır. Söz konusu hukuki muamelenin meydana gelmesi herhangi bir şarta bağlanamaz. Yükümlülük kavramında bu yükümlülüğün yüklendiği kişiden yüklenilen edimin yerine getirilmesi talep edilebilir¹⁵⁹. Böylelikle vakıflar açısından yükümlülük kavramı, vakfeden tarafından vakfa veya vakıftan yararlananlara bir işi yapma veya yapmama şeklindeki bir yükümlülüğü hukuken bağlayıcı olarak yüklemesini ifade etmektedir.

TMK madde 113'ün 2'nci fıkrasında vakfın amacının gerçekleşmesinin önünde bir engel olarak bulunan koşul ve yükümlülüklerin değiştirilmesi veya kaldırılmasına imkan veren bir düzenleme yer almaktadır. İlgili hükümde yer alan düzenlemeye göre vakfın amacının gerçekleştirilmesini engelleyen bir koşul veya yükümlülüğün varlığı halinde vakfın amacı değiştirilmeyecek olup yalnızca bu koşul ve yükümlülüğün değiştirilmesi veya kaldırılması yoluna gidilebilecektir.

(4) *Vakfın Mal ve Haklarının Değiştirilmesini Talep Etmek*

TMK madde 113'ün 3'üncü fıkrasına göre amaca özgülenen malvarlığı değerlerini oluşturan mal ve hakların daha yararlı olanları ile değiştirilmesine veya paraya çevrilmesine yönelik değişiklik yapılması mümkündür. Vakıf malvarlığı değerlerinin değiştirilmesi veya para çevrilmesi yönünde TMK madde 113'te yer alan hükmün yanı sıra Vakıflar Kanunu madde 12'de de bu yönde bir düzenleme yer almaktadır. Vakıflarda esas olan vakfa özgülenen malvarlığı değerlerinin vakfın amacı doğrultusunda kullanılmasından ibarettir¹⁶⁰. Vakıf mal ve haklarının değişiminin veya paraya çevrilebilmesi için bu

¹⁵⁹ Akıntürk, T. (1970), "Şart ve Mükellefiyet Kavramları Üzerinde Bir İnceleme", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 27(3-4), s. 240-244.

¹⁶⁰ "4721 Sayılı Türk Medeni Kanununun 101.maddesinin birinci fıkrasında, vakıf, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluğu olduğu şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi aslolan vakfa özgülenen mal ve hakların, vakıf yararına olduğu sürece, elden çıkarılmadan ve değiştirilmeden amaç doğrultusunda kullanılmaktadır. Anılan Yasanın 113.maddesinin birinci fıkrasında, yine vakıf yararı esas alınarak bu duruma şarta bağlı bir istisna getirilerek, amaca özgülenen mal ve hakların daha yararlı olanları ile değiştirilmesini veya paraya çevrilmesini haklı kılan nedenlerin varlığı halinde mahkemece vakfın yönetim organı veya denetim makamının başvurusu üzerine diğerinin yazılı görüşü alındıktan sonra gerekli değişikliğe izin verilebileceği hükme bağlanmıştır. Vakfa özgülenen mal ve hakların daha yararlı olanları ile değiştirilmesi veya paraya çevrilmesi için önerilen

değişikliği haklı kılan sebeplerin varlığı aranmaktadır. Bu şartların gerçekleşmesi ile yönetim organı veya denetim makamı olan VGM'nin yapacağı başvuru üzerine diğerinin yazılı görüşü alındıktan sonra mahkemenin bu değişikliğe izin vermesi ile vakıf mal ve hakları değiştirilebilecektir.

TMK 111'inci maddesine göre denetim makamı olarak Vakıflar Genel Müdürlüğü ve üst kuruluşlar vakıf mallarının vakfın amacına uygun bir biçimde yönetilip yönetilmediğine ve vakıf gelirlerinin amaca uygun olarak harcanıp harcanmadığına ilişkin denetleme yetkisine sahiptir. Bu hususa rağmen vakıf mallarının ve gelirlerinin bazı haklı sebeplerin varlığı dahilinde değiştirilme veya paraya çevrilmesi yönünde bir zorunluluk ortaya çıkabilir¹⁶¹. Bu yönde gerçekleştirilecek olan değişikliğin vakıf yararına sonuç doğurması gerekmektedir.

TMK madde 113'te mevcut bulunan düzenleme amaca özgülenen malvarlığı değerlerine ilişkin olduğundan değişikliğin resmi senette meydana gelecek değişikliğe bağlı olduğunu söylemek mümkündür. Ancak resmi senetle amaca özgülenen malvarlığının dışında vakfın sahip olduğu malvarlığı değerlerinin değiştirilmesi veya paraya çevrilmesi noktasında resmi senet değişikliği gerekmeyecektir. Bu sebeple malvarlığı değişikliğine yönelik iki ayrı başlık altında bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.

*(a) Vakıf Resmi Senedi Değişikliği Gerektiren
Malvarlığı Değeri Değişiklikleri*

Resmi senet ile vakfın amacına özgülenen malvarlığı değerlerinin değiştirilebilmesi resmi senet değişikliğine bağlıdır¹⁶². Özgülenen malvarlığı değerlerinin değiştirilmesi veya paraya çevrilebilmesi için değişiklik sonucunda vakıf için daha fazla yarar sağlaması gerekmektedir. Talep edilen değişikliğin ayrıca vakfın amacı ile de uygun olması gerekmektedir.

Gelir getiren malvarlığı değerlerinin yanı sıra aynından yararlanılan malvarlığı değerlerinin yeterli bir fayda sağlamadığının anlaşıldığı hallerde TMK madde 113'ün 3'üncü fıkrası uygulama alanı bulacak ve bu malvarlığı ile ilgili olarak da değişikliğe gidilmesi mümkün olacaktır¹⁶³.

şartlara ve yöntemin uygunluğunun takdiri, yukarıda açıklanan yasa hükmü çerçevesinde, hakime aittir.” Yarg. 18. HD, 9.6.2003 T., 2003/2392 E., 2003/4856 K. (Kazancı).

¹⁶¹ Akbulut, s. 239.

¹⁶² İkizler, Kurban, s. 233.

¹⁶³ Akbulut, s.245.

Malvarlığı değerlerinin daha yararlı olan bir başka malvarlığı değeri ile değiştirilmesi veya paraya çevrilmesi ancak haklı bir sebebin varlığı dahilinde mümkündür. 743 sayılı mülga Türk Kanunu Medenisi'nin 80A maddesinde *"geliri giderini karşılamayan veya kıymetine uygun gelir getirmeyen vakfın malları daha yararlı herhangi bir mal veya para ile değiştirilebilir."* hükmü yer almaktadır. Yeni Türk Medeni Kanunu ve vakıflara ilişkin diğer yasal mevzuatlar çerçevesinde vakıf malvarlığı değerlerinin değişikliğine yönelik haklı sebeplerin neler olabileceği konusunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple 743 sayılı eski Medeni Kanun'un 80A hükmünde belirtildiği üzere vakıf malvarlığı değerlerinin gelirinin gideri karşılamaması veya kıymetine uygun gelir getirmemesi haklı sebep olarak kabul görmektedir¹⁶⁴.

Malvarlığının değiştirilmesi için aranan haklı sebep kavramı bu koşullar ile sınırlı değildir. Vakfa özgülenen malvarlığı değerlerinin vakfın amacını gerçekleştirmeye yeter nitelikte olmadığı, vakfın amacı doğrultusunda hareket edebilmesini sağlamadığı veya malvarlığının verimliliğini kaybettiği durumlarda da haklı sebebin varlığı kabul edilmektedir¹⁶⁵. Ayrıca vakfın amacını gerçekleştirebilmesi, vakıf faaliyetlerini sürdürmesi ve varlığını devam ettirebilmesi için bu yönde bir değişikliğin zorunlu ihtiyaç olarak kabul edildiği hallerde de haklı sebebin varlığından söz edilebilecektir. Tüm bunlarla beraber vakfedenin de resmi senette malvarlığı değerlerinin değiştirilmesi veya paraya çevrilmesine yönelik haklı sebep teşkil edebilecek durumlara yer vermesi mümkündür.

TMK madde 113'ün 3'üncü fıkrasında denetim makamı veya yönetim organını tarafından başvuru yapılabileceği ve mahkeme tarafından diğer tarafın yazılı görüşünün alınacağı hüküm altına alınmıştır. Bununla beraber Vakıflar Kanunu madde 12'nin 3'üncü fıkrasına göre; *"Mülhak, cemaat, esnaf vakıflar ile yeni vakıflara, başlangıçta özgülenen mal ve haklar; vakıf yönetiminin başvurusu üzerine, haklı kılan sebepler varsa, Denetim Makamının görüşü alınarak mahkeme kararı ile sonradan iktisap ettikleri mal ve hakları ise bağımsız ekspertiz kuruluşlarınca düzenlenecek rapora dayalı olarak vakıf yetkili organının kararı ile daha yararlı olanları ile değiştirebilir veya paraya çevirebilir."*

Malvarlığının değiştirilmesini konu alan bu iki hükmün incelenmesinde Türk Medeni Kanunu'nun aksine Vakıflar Kanunu'nda denetim makamına malvarlığının değiştirilmesi ile ilgili olarak bir yetki verilmediği görülmektedir. İki hüküm arasındaki bu farklılıktan kaynaklı olarak, denetim

¹⁶⁴ Akbulut, s. 247; İkizler, s. 200.

¹⁶⁵ Akbulut, s. 249; Aksoy Dursun, s. 247.

makamının malvarlığının değiştirilmesine yönelik mahkemeye başvuruda bulunma yetkisine sahip olup olmadığına yönelik öğretide tartışmalar bulunmaktadır.

Vakıflar Kanunu'nda yer alan düzenlemede denetim makamının başvuru hakkına yer verilmemesinin bilinçli olarak yapıp yapılmadığı belirsizdir. Denetim makamının Türk Medeni Kanunu'ndan doğan bu yetkisinin Vakıflar Kanunu ile zımnen örtülü olarak kaldırıldığı düşünülse dahi madde gerekçesinde bu yönde bir değişikliğin amaçlandığına yönelik bir çıkarımda bulunulması mümkün değildir. Bu sebeple Vakıflar Kanunu'nda denetim makamının yetkisinin bilinçli olarak mı dışarıda tutulduğu belirsizdir¹⁶⁶. Uygulamada her ne kadar malvarlığı değişikliğine yönelik başvuru çoğunlukla yönetim organı tarafından gerçekleştirilmekteyse de denetim makamının da bu yönde faaliyetlerinin varlığı görülmektedir. Ancak Vakıflar Kanunu'nda yer alan düzenlemenin Türk Medeni Kanunu'na göre özel bir düzenleme olmasından dolayı malvarlığının değiştirilmesine yönelik işlemlerde Vakıflar Kanunu'nun öncelikli olarak uygulama alanı bulacağı kuşkusuzdur¹⁶⁷.

TMK madde 113'ün 3'üncü fıkrasının emredici nitelikte olup olmadığı, resmi senet ile aksine düzenleme yapıp yapılamayacağı öğretide tartışmalıdır. Ancak her halde diğer hükümlerde de olduğu üzere mahkemenin yetkisinin emredici nitelikte olduğu tartışmasızdır. Her ne kadar vakıf resmi senedinde malvarlığının değiştirilmesi veya paraya çevrilmesini yasaklayan bir düzenlemeye vakfeden tarafından yer verilebilmekteyse de bu kuralların TMK madde 113'te yer alan düzenlemenin uygulanmasının önüne geçemeyeceğini söylemek mümkündür.

Vakfeden tarafından resmi senet ile malvarlığı değerinin değiştirilmesi veya paraya çevrilmesi tamamen yasaklayan bir düzenleme getirilmiş olabilir. Bu durumda Türk Medeni Kanunu madde 113'ün 2'nci fıkrası uyarınca koşul ve yükümlülüklerin amacı gerçekleştirmeye engel olduğu iddiasıyla bu düzenlemenin değiştirilmesi veya kaldırılmasının mümkün olabileceği kanaatindeyiz. Böylelikle düzenlemenin kaldırılması veya değiştirilmesi sonucunda vakıf malvarlığının amaç doğrultusunda vakfın yararına olacak şekilde değiştirilmesi veya paraya çevrilmesi de mümkün olacaktır.

¹⁶⁶ İkizler, Kurban, s. 234.

¹⁶⁷ Akbulut, s. 251.

*(b) Vakıf Resmi Senedi Değişikliği Gerektirmeyen
Malvarlığı Değeri Değişiklikleri*

Vakfın kuruluşu esnasında resmi senet ile vakfa ve vakfın amacına özgülenen malvarlığı değerlerinin yanı sıra vakfın kuruluşundan sonra vakfın çeşitli hukuki işlemler neticesinde de malvarlığına sahip olması mümkündür. Vakfeden tarafından resmi senet ile vakfa özgülenen mallar dışındaki malvarlığı değerleri üzerinde tasarrufta bulunurken mahkeme kararına ve resmi senet değişikliğine ihtiyaç duyulmamaktadır¹⁶⁸. Resmi senet değişikliği gerektirmeyen amaca özgülenmeyen malvarlığı değerleri üzerinde vakıf serbestçe tasarrufta bulunma hakkına sahiptir¹⁶⁹. Vakıf bu malvarlığı değerlerini değiştirebileceği gibi paraya çevrilmesine de karar verebilir.

Vakıflar genel itibariyle nakit para vasıtasıyla devamlılığını sürdürmekteyse de bazı durumlarda taşınmaz satışı, mal değişimi, arsa payı karşılığı kat sözleşmesi gibi çeşitli işlemlerin de gerçekleştirilmesi söz konusu olabilmektedir. Bu halde eğer ki hukuki işleme konu malvarlığı, vakfın amacına özgülenen malvarlığı değerlerinden değilse Vakıflar Kanunu'nun 12'nci maddesinde yer alan hüküm uygulama alanı bulacak ve ilgili kanun maddesinde yer alan usule göre işlemler gerçekleştirilecektir. Sonradan edinilecek mal ve haklarda, bağımsız ekspertiz kuruluşlarınca rapor düzenlenmesi ve bu rapora dayalı olarak vakfın yetkili organı tarafından malvarlığının değiştirilebilmesi veya paraya çevrilebilmesi için karar alınması gerekecektir.

Vakıflar Kanunu'nun 12'nci maddesi kapsamında vakfa ait malvarlığı değerlerinin değiştirilmesi veya paraya çevrilebilmesi için vakfın menfaatinin bulunması gerekmektedir. Bu halde meydana gelecek değişikliğin vakfın amacına ulaşabilmesi için vakıf yararına sonuç doğuracak bir işlem olması yeterli olup TMK madde 113'ün 3'üncü fıkrasında yer alan haklı sebebin varlığı aranmayacaktır.

(5) Vakfın Dağılmasında Tescili Talep Etmek

Diğer tüzel kişilerden farklı olarak vakfın kendi kendini feshetmesi, yönetim organın vakfın feshi yönünde karar alması mümkün değildir¹⁷⁰. TMK madde 116'ya göre "*Amacın gerçekleşmesi*

¹⁶⁸ Akbulut, s. 257; Avcı, s. 63.

¹⁶⁹ "Somut olayda, dosyaya getirilen belge ve bilgiler incelendiğinde satışına izin istenilen taşınmazın vakfa başlangıçta özgülenen bir mal olmadığı daha sonra iktisap edildiği anlaşılmakla böyle bir taşınmaz malın satılıp paraya çevrilmesi için mahkeme kararına gerek bulunmadığından mahkemenin satışa izin isteminin reddi kararı açıklanan bu gerekçe ile ve sonucu itibariyle doğrudur." Yarg. 18. HD, 13.10.2008 T., 2008/7203 E., 2008/10229 K. (Kazancı).

¹⁷⁰ Aksoy Dursun, s. 149.

olanaksız hale geldiği ve değiştirilmesine de olanak bulunmadığı takdirde, vakıf kendiliğinden sona erer ve mahkeme kararıyla sicilden silinir. Yasak amaç güttüğü veya yasak faaliyetlerde bulunduğu sonradan anlaşılan veya amacı sonradan yasaklanan vakfın amacının değiştirilmesine olanak bulunmazsa; vakıf, denetim makamının ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine duruşma yapılarak dağıtılır.". Bu halde; vakfın amacının gerçekleşmesinin imkansız hale geldiği, yasak amaçlar güttüğü veya yasak faaliyetlerde bulunduğu hallerde yönetim organı bu hususu denetim makamına bildirmek veya mahkemeye başvuru yapmakla yükümlüdür¹⁷¹.

b) Yürütme Organı Sıfatıyla Görevleri

Vakıf yönetim organının bir karar organı olarak yerine getirmesi gereken görevlerinin dışında yürütme organı olarak da birtakım görevleri bulunmaktadır. Yönetim organının en temel görevlerinden bir tanesi de vakfın yönetilmesidir. Vakıf yönetim organı temel olarak; vakfın gerçekleştirmesi gereken işleri yerine getirmek, vakıftan faydalanan kişiler arasındaki ilişkileri düzenlemek, vakfeden tarafından vakfa öngülenen malvarlığı değerlerinin bakım ve gözetimi sağlamak, vakfın amacına ulaşabilmesi için gereken aksiyonları almakla yükümlüdür¹⁷².

(1) Yıllık Raporu Bildirmek ve Yayımlamak

TMK madde 114'e göre "*Yönetim organı her takvim yılının ilk üç ayı içinde vakfın bir önceki yıla ait malvarlığı durumunu ve çalışmalarını bir rapor halinde denetim makamına bildirir ve durumun uygun araçlarla yayımlanmasını sağlar*". İlgili kanun hükmü doğrultusunda vakıf yönetim organı yürütme organı sıfatıyla; vakfa ait malvarlığını ve vakfın faaliyetlerini bir rapor halinde düzenleyerek bu raporu denetim makamına sunmak ve akabinde raporun yayımlanmasını sağlamakla görevlidir. Yönetim organı bu görevini her takvim yılının ilk üç ayı içerisinde yerine getirmek zorundadır.

(2) Çalıştırılanlara ve İşçilere Yardım Vakıflarında Bilgi Vermek

TMK madde 110'a göre "*Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarının yöneticileri, yararlananlara, vakfın örgütü, işleyişi ve mali durumu hakkında gerekli bilgiyi vermekle yükümlüdür*".

¹⁷¹ Aksoy Dursun, s. 149; Avcı, s. 63.

¹⁷² Avcı, s. 63.

Bu hükümden yola çıkılarak çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarında, yönetim organının vakıftan yararlananlara gerekli bilgileri sağlamakla görevli olduğu söylenebilmektedir.

(3) *Muhasebe İşlerini Yerine Getirme ve Beyanname Vermek*

VK madde 31'e göre vakıfların, muhasebe kayıtlarını Genel Müdürlük tarafından belirlenen usul ve esaslara göre tutulması gerekmektedir. Bu doğrultuda muhasebe işlerini yerine getirme görevi yönetim organına verilmiştir. Vakıflar Yönetmeliği madde 50'de vakıfların muhasebesinin hangi usul ve şartlar dahilinde tutulması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Buna göre; yeni vakıflar, VGM'nin resmi internet sitesinde yayımlanacak Vakıflar Tek Düzen Hesap Planına uygun olarak muhasebelerini ve kayıtlarını tutarlar, bilanço ve gelir tablolarını da bu plan ekinde yer alan örnek tablolara göre düzenlerler.

Ayrıca VK madde 32'ye göre vakıf yönetim organı; vakfın yönetici veya yönetim organı üyelerini içeren listeyi, bir önceki yıla ait faaliyet raporlarını, bütçe ve bilançolarını, gayrimenkullerini, mali tablolarını ve bu tabloların uygun araçlarla yayımlandığına dair belgeyi, işletme ve iştiraklerinin mali tabloları ile yönetmelikle belirlenecek diğer bilgileri içeren beyannameyi Genel Müdürlüğe vermekle görevlidir. Yönetim organı bu kapsamda kalan beyanname verme yükümlülüğünü her takvim yılının ilk altı ayı içerisinde gerçekleştirmekle yükümlüdür. Yönetim organının vakfa ilişkin beyanname verme yükümlülüğü Vakıflar Yönetmeliği madde 34'ün 2'nci fıkrasında yer vakfın şubeleri için de geçerli olacak şekilde bir düzenlemeye yer verilmiştir.

Vakfın daha büyük hacimli olması durumunda bilanço esasına göre, bilanço esasına göre tutulması zorunlu olmayan durumlarda ise işletme hesabı esasına göre muhasebesinin tutulması gerekmektedir. Vakıflar; muhasebesinin tutulması esnasında gerekli olan defterler ile kullanılan bağış makbuzları, harcama belgeleri ve diğer belgeler özel kanunlarda belirtilen süreler saklı kalmak kaydıyla Vakıflar Yönetmeliği madde 52'ye göre ilgili bulundukları mali yılı takip eden takvim yılından başlamak üzere 10 yıl süreyle saklanmak zorundadır. Bu yöndeki görevin de vakıf yönetim organına ait olduğunu söylemek mümkündür.

(4) *Vakfın İç Denetimini Gerçekleştirmek*

Vakıfların denetimine ilişkin olarak VK madde 33'te yönetim organına bir kısım görevlerin verildiği görülmektedir. Buna göre, vakıfların iç denetimi vakfın organları tarafından gerçekleştirilebileceği gibi bağımsız denetim kuruluşlarına da bu yetkinin devredilmesi mümkündür. Bu denetimin yılda en az bir defa gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Vakfın iç denetimine ilişkin olarak

alınan rapor ve sonuçların ise yönetim organı tarafından rapor tarihini takip eden iki ay içerisinde Genel Müdürlüğe bildirilmesi gerekmektedir.

(5) *Vakfı Temsil Etmek*

Yönetim organının en temel görevlerinden bir tanesi de vakfın temsil edilmesidir. Bilindiği üzere tüzel kişiler TMK madde 50'ye göre organları aracılığıyla iradesini ortaya koyar. Organların ortaya koyduğu irade neticesinde gerçekleşen hukuki işlem ve fiiller tüzel kişiyi borç altına sokmaktadır. Yönetim organı, vakfı üçüncü kişilere karşı temsil etmekle görevli olduğu gibi vakıf adına hukuki işlemleri de sürdürmektedir.

Vakfın hukuki işlemlerini gerçekleştirebilmek için TMK madde 50'de yer alan düzenlemeye göre organları aracılığıyla iradesini açıklaması gerekmektedir. Hukuki işlemlerin vakıf adına yetkili organ tarafından gerçekleştirilmesi vakfın dışarıya karşı temsil edilmesinin bir görünümüdür¹⁷³. Vakıflar açısından kanunen tek zorunlu organ olan yönetim organı kural olarak vakfı dışarıda temsil etmekle görevlidir.

Resmi senedin içeriği, vakfın hukuki işlemlerini gerçekleştirmek için yetkili organın tespiti açısından önem arz etmektedir. Vakfeden tarafından resmi senette, yönetim organının temsil görevini devredemeyeceği yönünde bir düzenlemeye yer vermesi de mümkündür. Yönetim organının sahip olduğu bu temsil yetkisinin devri vakfeden tarafından resmi senet ile getirilen bir düzenleme ile yasaklanabilir. Bu halde yönetim organının temsil yetkisinin devredilemeyeceği açıktır. Ancak resmi senette bu yönde herhangi bir düzenlemeye yer vermemiş olması halinde dahi yönetim organının en önemli görevlerinden biri olan temsil yetkisini başka bir organa devredemeyeceği kabul edilmelidir. Bu halde yönetim organının temsil yetkisini başka bir organa devretmesi ancak resmi senedin değiştirilerek bu yönde bir düzenlemeye yer verilmesi ile mümkün olacaktır. Vakfeden tarafından resmi senette açıkça bir düzenlemeye yer verilmesi halinde, yönetim organının temsil görevini resmi senette gösterilen başka bir organ veya üçüncü bir kişiye devredebileceği kabul edilmektedir.

(6) *Vakfın Malvarlığı Değerlerinin Yönetilmesini Sağlamak ve Kullanmak*

VK ve TMK başta olmak üzere vakıflara ilişkin yasal mevzuatlara bakıldığında vakfa ait malvarlığı değerlerinin hangi usul ve esaslara göre yönetileceğine ilişkin bir düzenleme bulunmadığı

¹⁷³ Aksoy Dursun, s. 142; Ögüz, s. 94.

görülmektedir. Bu noktada yalnızca TMK madde 111'de vakfın malvarlığı değerlerinin vakfın amacı doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığının denetleneceğine ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Bu hükümden yola çıkarak vakfın malvarlığı değerlerinin yönetilmesinde amacın gerçekleştirilmesinin esas alınacağını söylemek mümkündür.

Vakfeden tarafından resmi senette birtakım yatırımların yasaklanmasına, malvarlığı değerlerinin hangi şartlar kapsamında ve nasıl yönetileceğine yönelik şart ve yükümlülükler getirilmesi mümkündür. Bu halde yönetim organı faaliyetlerini gerçekleştirirken resmi senette yer alan düzenlemelere uygun olarak hareket etmekle yükümlüdür. Ancak resmi senette hüküm bulunsa da bulunmasa da yönetim organı asli olarak vakıf yararına olacak şekilde hareket etmekle yükümlüdür. Yönetim organı; vakfın malvarlığı değerleri üzerinde tasarrufta bulunurken niteliği uygun düştüğü ölçüde TTK'de yer alan hükümlerin kıyasen uygulanması ile basiretli bir idareci gibi davranmak zorundadır¹⁷⁴.

Yönetim organının malvarlığı değerlerinin yönetilmesi ile ilgili sahip olduğu görevi devretmesi mümkündür. Ancak bu halde dahi, yönetim organının devrettiği kişi veya organlara yönelik denetim görevini yerine getirmesi gerekmektedir. Malvarlığı değerlerinin amaca aykırı olarak kullanılması durumunda yetki devri söz konusu olsa dahi yönetim organının sorumluluğu devam etmektedir¹⁷⁵.

Vakfın malvarlığı değerlerinin yönetilmesi dışında malvarlığı değerlerinin vakfın amacı doğrultusunda kullanılması yönetim organının görevlerinden bir tanesidir. Malvarlığı değerlerinin kullanımında asıl hedef vakfın amacını gerçekleştirmektir.

Vakfeden resmi senet ile vakıftan yararlananları belirleme yoluna gidebileceği gibi vakfedenin yararlananların belirlenmesi ile ilgili görevi yönetim organına bırakması da mümkündür¹⁷⁶. Vakıftan yararlananları doğru bir şekilde belirlenmesi, malvarlığının yönetilmesinde ve amacın gerçekleştirilmesinde önem arz etmektedir. Vakıf resmi senedinde vakıftan yararlananlar tek tek ismen belirtilebileceği gibi genel ifadelerle yer verilmesi suretiyle yararlananlara ilişkin genel hatların

¹⁷⁴ Avcı, s. 67; Doğan, s. 264.

¹⁷⁵ Aksoy Dursun, s. 139.

¹⁷⁶ Ögüz, s. 129.

belirtilmesi de söz konusu olabilecektir¹⁷⁷. Ayrıca vakfeden yalnızca vakfın amacını belirtmek suretiyle vakıftan yararlananlara yönelik bir düzenleme getirmiş de olabilir. Bu halde vakfın amacı doğrultusunda yararlananların tespiti yoluna gidilmesi gerekmektedir.

Yönetim organı vakfa ait malvarlığı değerlerini kullanırken vakfın amacı doğrultusunda basiretli bir idareci gibi hareket etmeli ve malvarlığını bu şekilde kullanmalıdır. Yönetim organının vakıf malvarlığı değerlerini azaltmaması gerekmektedir. Vakfın amacı doğrultusunda gerekli projelerin yürütülmesi, toplantıların düzenlenmesi ve birtakım faaliyetlerin gerçekleştirilmesi amacıyla da vakfın mallarından faydalanılması söz konusu olabilmektedir.

2. Yönetim Organının Hakları

a) Yönetim Organı Üyelerinin Ücret Alma Hakkı

Resmi senette yönetim organında görev alan kişilerin yerine getirdikleri görevler için ücrete hak kazanıp kazanmadığı yönünde bir düzenlemeye yer verilmesi mümkündür. Eğer ki, resmi senette bu yönde bir düzenlemeye yer verilmişse ortaya konan iradeye uygun hareket edilmesi gerekmektedir. Resmi senette ücrete ilişkin bir düzenlemenin varlığı halinde yönetim organının ücrete hak kazanacağı hususu şüphesizdir¹⁷⁸. Ancak resmi senette yönetim organının ücret alma hakkına yönelik bir düzenleme bulunmamaktaysa bu halde nasıl hareket edileceği hususu öğretide tartışmalıdır.

Türk Borçlar Kanunu madde 502'nin 3'üncü fıkrasında; "*Sözleşme veya teamül varsa vekil, ücrete hak kazanır.*". Buna göre vakıf ile yönetim organı arasındaki ilişkinin vekalet sözleşmesi benzeri bir ilişki olduğunun kabulü halinde yönetim organının TBK madde 502 uyarınca ücrete hak kazanacağını söylemek mümkündür. Ancak ücret miktarı belirlenirken vakfın malvarlığı değerleri ve geliri göz önünde bulundurulmak suretiyle vakfın yararı üstün tutularak bir sonuca gidilmesi gerekecektir.

Vakıf resmi senedinde yönetim organının ücret hakkına yönelik bir düzenlemeye yer verilmemesi durumunda TBK madde 502 uyarınca teamüle göre hareket edilmesi gerekecektir. Türk vakıf hukuku açısından teamülün vakıf yönetim organında görev yapan üyelerin ücret almaması yönünde olduğunu söylemek mümkündür. Yargıtay tarafından 2017 yılında verilen bir içtihadı

¹⁷⁷ Aksoy Dursun, s. 139-140; Ögüz, s. 129.

¹⁷⁸ Başpınar, S. (2020), "*Vakıflarda Yönetim Şeklinin Değiştirilmesi*", Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 15(1), s. 51.

birleştirme kararında¹⁷⁹ belirtildiği üzere, Türk Medeni Kanunu'na göre tüzel kişiliğe sahip vakıflarda kural olarak yapılan iş karşılığında bir ücret alınması söz konusu değildir. Ancak vakfın işleyişi ve devamlılığı açısından yönetim organının faaliyetleri önem arz etmekle beraber üstlenilen görev ücretsiz çalışmasını zorlaştırıyor veya engelliyorsa bu halde yönetim organının ücret talep etme imkanına sahip olduğu söylenebilmektedir.

b) Yönetim Organının Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı

Vakıf yönetim organının, tek zorunlu organ olması sebebiyle vakfın işleyişi ve yaptığı işlemler hakkında her zaman bilgi alma ve inceleme hakkına sahip olduğu söylenebilmektedir. Ancak Türk Medeni Kanunu ve Vakıflar mevzuatında bu konuya yönelik bir düzenlemeye yer almamaktadır. Anonim şirketlerin yönetim kurulunun bilgi alma ve inceleme hakkını düzenleyen 6102 sayılı TTK madde 392'nin niteliğine uygun düştüğü ölçüde vakıf yönetim organı açısından da uygulama alanı bulacağı düşünülebilir. Yönetim kurulundan farklı olarak yönetim organı, vakfın tüm işleyişi hakkında bilgi alma ve inceleme hakkına sahiptir. Bununla beraber yönetim organının görevlerini gerçekleştirebilmesi ve vakfın işleyişi hakkında haberdar olabilmesi için bilgi alma ve inceleme hakkının bu sorumluluk ve görevlerinin doğal bir neticesi olarak ortaya çıktığı düşünülebilir.

Yönetim organının bilgi alma ve inceleme hakkı resmi senet ile de düzenlenmiş olabilir. Bu halde resmi senet ile çizilen sınırlar doğrultusunda yönetim organının vakfın iç işleyişi, gerçekleştirilen hukuki işlemler, sözleşmeler, defter ve muhasebe kayıtları gibi pek çok konuda bilgi alma ve inceleme hakkı söz konusu olacaktır.

¹⁷⁹ “Hukuki statünün anlaşılması için Medeni Kanuna göre tüzel kişilik kazanan vakıflar ile kanun ile kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının farklarına değinmek gerekir. 1) Genel olarak vakıflar (Gönüllülük ve rıza aranırken), vakıf senedi veya vasiyetle kurulurken, SYD Vakıfları yasa ve devlet eliyle kurulmuştur. 2) Vakıflarda yönetim organı oluşumunda serbestlik ve yapılan iş karşılığı ücret alma yokken, SYD Vakfı organları yasa ile saptanmış ve belli görevlere atananlar vakıf yöneticisi olurken, her toplantı başına huzur hakkı ücreti belirlenmiştir. 3) Vakıflarda görev almak, istek yanında belirli şartlara bağlandığı halde SYD Vakfı yöneticiliği belli makamlara bırakıldığından, bu görevlere atanmak veya işten ayrılmak kamu görevinden ayrılmakla bir tutulmuştur. 4) Vakıflar vakfedenin isteği ile tescil edilirken, SYD Vakfının tescil görevi mahallin en büyük mülki amirine verilmiştir. 5) Vakıflar amaçlarına uygun mal varlığı ile kurulurken, SYD Vakıfları sembolik bir malvarlığı ile kurulmakta ve kamu bütçesinden sürekli giderleri karşılanmaktadır. Çalışanların ücretleri dahil bütçeden önce fona, sonra vakfa aktarılmaktadır. (3294 sayılı Madde 4). 6) Vakıflarda, vakfın amacı, yönetimi ve malların değiştirilmesi belirli prosedürlere uyularak mahkeme kararı ile gerçekleştirilirken, SYD Vakıflarında amaç, yönetim ve kuruluş mallarının değiştirilmesi TBMM tarafından ve yasayla yapılmaktadır. 7) Vakıflar, Vakıflar Genel Müdürlüğüne denetlenirken, SYD Vakıfları İçişleri Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü'nün 5. maddesine göre İçişleri Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında 633 sayılı KHK ile adı geçen bakanlık tarafından da denetime tabi tutulmaktadır.” Yarg. İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, 9.6.2017 T., 2016/3 E., 2017/4 K. (Kazancı).

3. Yönetim Organının Vakfa Karşı Olan Borçları

a) Özen Borcu

Yürürlükten kaldırılan Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük'ün 23'üncü maddesine göre "*Vakıf idarecileri, vakıf senedinde yazılı şartlarla, yürürlükteki kanun ve nizamla uymak ve genel olarak basiretli bir idareci gibi hareket etmek zorundadırlar*". İlgili maddeye göre vakıf yönetim organının basiretli bir idareci gibi hareket etme yükümlülüğü vakfa karşı özen yükümlülüğünün bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Her ne kadar söz konusu tüzük yürürlükten kaldırılmış olsa da yönetim organının vakfa karşı olan özen borcunun ortadan kalktığından söz etmek mümkün değildir.

Vakıf yönetim organında görev yapan üyelerin vakıf adına ve vakıf için vakıf işlerini görmesi sebebiyle yönetim organı ile vakıf arasında kendine has bir hukuki ilişkinin varlığı mevcuttur. İleride detaylı bir şekilde açıklanacağı üzere vakıf ile yönetim organı arasında söz konusu olan bu ilişkinin vekalet benzeri bir hukuki ilişki olduğunu söylemek mümkündür. Bu halde niteliğine uygun düştüğü ölçüde Türk Borçlar Kanunu'nun vekalet sözleşmesi ile ilgili olan düzenlemeleri vakıflar ve vakıf yönetim organı arasındaki ilişki açısından da uygulama alanı bulacaktır. Bu doğrultuda, vakıf yönetim organının vakfı vekaleten gerçekleştirdiği faaliyetlerinde TBK madde 506'da düzenlenen vekalet sözleşmesi taraflar arasındaki güven ilişkisine dayanmaktadır. İlgili hükmün 2'nci fıkrası uyarınca yönetim organının bu güven ilişkisine bağlı olarak özen borcu çerçevesinde hareket ederek faaliyetlerini yerine getirmesi gerekmektedir. Yönetim organının işi gerçekleştirmesi neticesinde ulaşılmaması hedeflenen sonucun gereği gibi olması için hayatın olağan akışı doğrultusunda ve mevcut deneyimler kapsamında gerekli çabada bulunması gerekmektedir¹⁸⁰.

b) Sadakat Borcu

Yönetim organı mevcut görevlerini gerçekleştirirken vakfa karşı sadakat borcunu da yerine getirmekle yükümlüdür. TBK madde 506'nın 2'nci fıkrası uyarınca özen borcunun yanı sıra sadakat borcu da niteliğine uygun düştüğü ölçüde vakıf yönetim organı açısından uygulama olanağı bulacaktır. TBK madde 506'da düzenlenen vekalet sözleşmesi taraflar arasında var olduğu kabul edilen güven ilişkisine dayanmaktadır. Vekil konumunda bulunan yönetim organı üyelerinin vakfa karşı olan sadakat borcundan anlaşılması gereken; vekilin, vekalet veren konumunda bulunan vakfın menfaat ve iradesine

¹⁸⁰ Ayranç, H., Aral, F. (2023), *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri* (Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 16. Baskı), Ankara, Yetkin Yayınları, s. 544.

uygun bir şekilde hareket etmesi gerektiğidir¹⁸¹. Sadakat borcunun bir yansıması olarak, yönetim organı vakfın çıkarlarını üstün tutmak ve vakfın yararlarını gözetmek zorundadır. Bununla beraber vekalet sözleşmesinden kaynaklanan sır saklama yükümlülüğünün de yönetim organı açısından geçerli olduğunu söylemek mümkündür.

E. Yönetim Organının Kararları

1. Vakfeden Tarafından Karar Alma Sürecine İlişkin Vakıf Resmi Senedi ile Getirilen Düzenlemeler

Vakfeden tarafından vakıf resmi senedi ile vakfın işleyişine ilişkin alınacak kararlar ile ilgili çeşitli düzenlemeler getirilmesi mümkündür. Vakfeden resmi senet ile vakfın işleyişi ve vakfın resmi senede yansıyan iradesini yerine getirmesi amacıyla ihtiyari bir organ kurulmasını öngörmüş olabilir. Bu halde elbette ki, vakıf yönetim organının kanundan doğan yetki ve sorumlulukları devam etmekle beraber karar alma yetkisi başka bir organa devredilmiş olacaktır. Yönetim organı veya karar almakla görevli olarak kurulan ihtiyari organda yer alacak gerçek veya tüzel kişiler açısından boşalan üyelerin yerinin doldurulması ile ilgili düzenlemelere vakıf resmi senedinde yer verilmesi mümkündür¹⁸². Ancak karar alma görevi için vakfeden tarafından ihtiyari bir organ öngörülmediyse vakfedenin iradesini gerçekleştirebilmek ve vakfın işleyişi için gerekli kararları almak yönetim organının görevlerinden bir tanesi olarak karşımıza çıkacaktır.

Vakfedenin yönetim organının alacağı kararlara ilişkin resmi senet ile getirebileceği düzenlemelerde geniş bir takdir yetkisi olduğunu söylemek mümkündür. Vakfeden, toplantı ve karar yeter sayıları, toplantıya çağırma usulleri gibi çeşitli düzenlemelere resmi senette yer verebilir. Toplantıya çağırma usulüne ilişkin vakıf resmi senedinde bir düzenlemenin yer almaması halinde TMK madde 77'de bulunan derneklere yönelik düzenleme kıyas yoluyla vakıflar açısından uygulama alanı bulacaktır¹⁸³.

Toplantı yapılmaksızın yazılı olarak karar alınması konusunda resmi senet ile açıkça bir düzenlemeye yer verilerek bu duruma izin verilebileceği gibi yasaklanması da mümkündür. Yönetim

¹⁸¹ Tekben, T. (2021), *Vekalet İlişkilerinde Vekalet Veren Talimatı ve Hukuki Sonuçları*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 110

¹⁸² Aykul, s. 125.

¹⁸³ Aksoy Dursun, s. 268.

organı tarafından alınacak kararlarda yönetim organında yer alan kişilerin şahsen oy kullanması esastır. Ancak bu konuda vakıf resmi senedinde açık bir düzenlemeye yer verilmesi halinde temsil yetkisinin verilebileceği kabul edilmektedir.

2. Yönetim Organının Karar Alma Usulü

Vakıflarda yönetim organı tarafından alınacak kararlara ilişkin gerek Türk Medeni Kanunu gerekse de sair ilgili mevzuatlar ile herhangi bir usul öngörülmemiştir. Vakıf yönetim organının karar alma usulüne ilişkin vakfeden vakıf resmi senedi ile serbestçe bir kısım düzenlemelere yer verebilecektir. Vakfeden tarafından resmi senette karar alma usulüne yönelik herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiş olması durumunda Türk Medeni Kanunu'nda derneklere ilişkin toplantı ve karar alma usullerine yönelik hükümler kıyas yoluyla vakıflar açısından da uygulama alanı bulacaktır¹⁸⁴.

Vakıf için alınacak kararlarda yönetim organında bulunan her bir üye doğal olarak oy hakkına sahiptir. Vakıflarda karar yeter sayısı için hangi çoğunluğun yeterli olabileceği konusunda vakıf resmi senedi ile getirilen bir düzenleme bulunmaması halinde yine derneklere ilişkin TMK madde 69'un kıyasen uygulanması neticesinde yönetim organında yer alan üyelere her birinin bir oy hakkı bulunacak ve bu oy vakıf yönetim organı üyeleri tarafından şahsen kullanılacaktır. Ancak her ne kadar dernekler için bu hüküm emredici nitelikte olsa da vakıflar açısından kıyasen uygulanıyor olması nedeniyle emredici nitelikte değildir. Bu sebeple vakıf resmi senedinde TMK madde 69'da mevcut bulunan düzenlemenin aksine bir kurala yer verilmesi mümkündür¹⁸⁵.

Derneklere ilişkin toplantı yeter sayısını düzenleyen Türk Medeni Kanunu 78'inci maddesinin kıyas yoluyla vakıflara uygulanması halinde vakıflarda toplantıya katılma hakkı bulunanların salt çoğunluğu ile toplantı yeter sayısına ulaşılacaktır. Buna göre, üç kişilik bir yönetim organının olduğu varsayımında iki kişinin varlığı toplantı için yeterli olacaktır. Karar yeter sayısı açısından ise yine vakıf resmi senedi ile bu hususa ilişkin bir düzenlemenin getirilmemiş olması halinde derneklere ilişkin karar yeter sayısını düzenleyen TMK madde 81'in kıyasen uygulanmasının sonucu olarak üyelerin salt çoğunluğu ile vakıf yönetim organının karar alabileceği söylenebilmektedir.

Vakıf yönetim organı, vakfın işleyişine ilişkin olağan kararların yanı sıra vakfın esaslı unsurunu ve vakfedenin iradesini barındıran vakıf resmi senedinin değiştirilmesi yönünde de karar

¹⁸⁴ Ögüz, s. 76-77.

¹⁸⁵ Aksoy Dursun, s. 272.

alabilecektir. Ancak yönetim organının vakıf resmi senedinin değiştirilmesi yönelik alacağı kararlarda, olağan kararlarda aranan karar yeter sayısından farklı bir karar yeter sayısının aranması gerekmektedir. Derneklerin karar yeter sayısına ilişkin düzenlemeyi barındıran TMK madde 81'e göre derneklerin tüzük değişikliğine ve derneğin feshine yönelik kararlar için toplantıya katılım sağlayan üyelerin üçte iki çoğunluğuyla karar alınmaktadır. Vakıflar açısından da yönetim organı tarafından resmi senedin değiştirilmesi ile ilgili olarak alınacak kararlarda ise nitelikte bir çoğunluğun aranması gerekmektedir. Resmi senette bu yönde bir hükmün bulunmaması halinde ise TMK madde 81'e göre üçte iki çoğunluğun varlığının aranması yerinde olacaktır.

F. Yönetim Organının Aldığı Kararların İptali

Dernek genel kurulu tarafından alınan kararların iptali için Türk Medeni Kanunu'nun 83'üncü maddesinde öngörülen usul, vakıf yönetim organı tarafından alınan kararlar açısından da yine kıyasen uygulama alanı bulacaktır¹⁸⁶. Buna göre kararın alındığı toplantıda bulunan üyeler açısından bir ay, toplantıya katılım sağlamayan diğer üyeler açısından ise kararın öğrenilmesinden itibaren bir ay ve her halde üç ay içerisinde mahkemeye başvurularak yönetim organı tarafından alınan kararın iptali için dava açılması gerekmektedir.

Vakıf yönetim organı tarafından alınan kararların mahkeme kararı ile iptal edilmesi dışında bazı hallerde alınan kararların geçersizliği de söz konusu olabilmektedir. Bu halde Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenen sözleşmelerin hükümsüzlüğüne ilişkin hükümlerin de uygulama alanı bulabileceği düşünülebilir¹⁸⁷.

¹⁸⁶ Ögüz, s. 77.

¹⁸⁷ Aksoy Dursun, s. 282.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VAKIF YÖNETİM ORGANININ VAKFA VE ÜÇÜNCÜ KİŞİLERE KARŞI SORUMLULUĞU

Vakıf yönetim organı, Türk Medeni Kanunu'nun 109'uncu maddesi uyarınca vakfın tek zorunlu organıdır. Yönetim organı kurulmadan TMK madde 49 maddesi gereği vakfın tüzel kişilik kazanması mümkün değildir. Tek zorunlu organ olarak vakıf yönetim organının, vakfın devamlılığının sağlanması ve faaliyetlerinin sürdürülmesi noktasında çeşitli görev ve sorumlulukları mevcuttur. Yönetim organının görev, hak ve borçları hakkında ilgili başlıklar altında açıklamalara yer verilmişti. Yönetim organının kendisine yüklenen görevleri gerçekleştirirken basiretli bir idareci gibi davranması gerekmektedir. Faaliyetlerini sürdürürken vakfın yararına hareket etmesi gerekmekte olup aynı zamanda vakfın zarara uğramasını engellemek ve hem vakfa hem de üçüncü kişilere karşı zarar verici işlem ve eylemlerden kaçınmak zorundadır. Aksi halde meydana gelen zararlardan yönetim organının vakfa ve üçüncü kişilere karşı sorumluluğu doğabilecektir.

Vakıf yönetim organı kural olarak hem bir karar hem de yürütme organı olarak görev yapmaktadır. Yönetim organı vakfın iç işleyişine ilişkin faaliyetleri gerçekleştirirken aynı zamanda vakfi üçüncü kişilere karşı temsil eder. Bu sebeple yönetim organının gerçekleştirdiği iş ve işlemlerden iç organ olarak vakfa dış organ olarak ise üçüncü kişilere karşı sorumluluğu bulunmaktadır. Yönetim organının görevlerini yerine getirmemesi, yetkilerini kullanırken basiretli bir idareci gibi davranmaması veya herhangi bir iş veya işlem neticesinde vakfın zarara uğramış olması durumunda vakıf yönetim organı vakfa ve üçüncü kişilere karşı meydana gelen zararı tazminle yükümlüdür. Vakıf yönetim organının vakfa karşı ve üçüncü kişilere karşı olan sorumluluğu kapsamında ikili bir ayrıma gidilmesinde yarar bulunmaktadır.

A. Yönetim Organının Vakfa Karşı Sorumluluğu

Vakıf yönetim organı, vakfın faaliyetlerini sürdürürken gerçekleştirdiği eylemler ve vakıf senedine veya vakfın iç işleyişine yönelik olarak aldığı kararlar ile vakfın veya üçüncü kişilerin zarara uğramasına sebep olabilir. Bu halde vakıf yönetim organının vakfa ve üçüncü kişilere karşı sorumluluğu söz konusu olacaktır. Türk Borçlar Kanunu madde 50'nin 3'üncü fıkrasında, organların kusurlarından kaynaklanan kişisel sorumluluktan bahsedilmektedir. Ayrıca Vakıflar Kanunu'nun 4'üncü maddesine

göre de vakıf yöneticileri yanında vakıf çalışanlarının da kusurlu fiilleri neticesinde ortaya çıkan zararlardan sorumlu oldukları hükme bağlanmıştır.

Vakıflar Kanunu madde 10'un 1'inci fıkrasında vakıf yönetim organı üyelerinin yerine getirmeleri gereken görevler ve üyelikten alınmalarına yönelik düzenleme yer almaktadır. Yönetim organı üyelerinin sadakat ve özen yükümlülüğü çerçevesinde yerine getirmek zorunda oldukları görevleri bu hüküm kapsamında değerlendirmek mümkündür. Vakıf yönetim organında yer alan üyeler ve vakıf çalışanları zarara sebebiyet veren her türlü kusurlarından sorumludur. Yönetim organında yer alan üyelerin ve çalışanların sorumluluğuna gidilmesine; vakıf malvarlığının korunması, amacın gerçekleştirilmesi ve vakfın devamlılığının sağlanması açısından önem arz etmektedir.

Vakıflar Kanunu'nun 10'uncu maddesi vakıf yöneticilerinin sorumluluklarının belirlenmesinde yol gösterici olmaktadır. Bu kapsamda; resmi senet ile belirlenen amaca ve ilgili mevzuatlara uyulmaması, vakfın amacı kapsamında faaliyette bulunulmaması, malvarlığının ve elde edilen gelirin amaca uygun olarak kullanılmaması, ağır ihmal ve kasıtlı fiiller neticesinde vakfın zarara uğraması, denetim makamı tarafından tespit edilen noksanlık ve yanlışlıkların verilen süre içerisinde tamamlanmaması, düzeltilmemesi veya aykırı işlemlere devam edilmesi yönetim organının sorumluluğunun doğmasına sebep olacaktır.

Vakıflar Kanunu'nda sayılan haller dışında yönetim organın başkaca hukuki iş ve işlemleri neticesinde sorumluluğunun doğması mümkündür. Yönetim organının sorumluluğunun tespiti için öncelikle yönetim organı ile vakıf arasındaki hukuki ilişkinin niteliğinin belirlenmesi ve buna göre bir sonuca ulaşılması gerekmektedir. Akabinde ise sorumluluğun şartları ve bu şartların gerçekleşmesi halinde meydana gelen zararın karşılanması için tazminat hesabında dikkate alınacak hususlar değerlendirilmelidir.

1. Vakıf ile Yönetim Organı Arasındaki Hukuki İlişkinin Niteliği

Vakfın tek zorunlu organı olan yönetim organı ile vakıf arasındaki hukuki ilişki; kanun ile düzenlenmiş özel görünümlerden hiçbiri ile bağdaşmamaktadır. Bu sebeple vakıf ile yönetim organı arasında kendi has sui generis bir hukuki ilişkin var olduğu kabul edilmektedir. Niteliğine uygun düştüğü ölçüde borcun ifa edilememesinin sonuçlarını düzenleyen Türk Borçlar Kanunu 112'nci maddesi ve devamında yer alan hükümler ile vekalet sözleşmesine ait hükümler vakıf ile yönetim organı arasındaki

hukuki ilişkide uygulama alanı bulabilecektir¹⁸⁸. Ayrıca anonim şirketler ve yönetim kurulu arasındaki hukuki ilişki de zaman zaman yol gösterici olabilmektedir¹⁸⁹.

Vakıf yönetim organını oluşturan üyeler, vakfın iş ve işlemlerini vakıf adına görmektedir. Bu sebeple ağır basan görüş, vakıf ile yönetim organı arasındaki hukuki ilişkinin vekalet sözleşmesi hükümlerine tabii olması gerektiği yönündedir¹⁹⁰. Bu sebeple Türk Borçlar Kanunu madde 502'nin 1 ve 2'nci fıkrası yönetim organının sorumluluğunun tespiti noktasında belirleyici olacaktır. Ancak aralarındaki hukuki ilişkinin niteliğinin tam anlamıyla vekalet sözleşmesi olduğunu söylemek mümkün değildir. Ayrıca vekalet sözleşmesi hükümlerinin uygulama alanı bulacağını söylemek vakfeden tarafından resmi senet ile getirilen kuralların veya mevzuatlarda vakıflara ilişkin yer alan hükümlerin uygulanmayacağı veya bertaraf edileceği anlamına gelmemektedir.

Vekalet sözleşmesine ilişkin sona erme sebeplerini düzenleyen TBK madde 512 uyarınca vekalet veren ve vekil dilediği zaman sözleşmeyi tek taraflı olarak sona erdirmeye hakkına sahiptir. Vakıflar Kanunu'nun 8'inci maddesinde de organlarda eksilme halleri içerisinde istifanın sayılmış olması da bu hususu teyit etmektedir. Vakıf yönetim organında görev alan üyelerin istifaya yönelik irade beyanı, vakfın tek zorunlu organı olan yönetim organına yöneltilmelidir.

Yönetim organının tamamının görevden çekilmesi veya yalnızca bir yönetim organı üyesi bulunması ve istifa sonucunda yönetim organının kalmayacak olması durumunda dahi kendiyle işlem yapma yasağının istisnai görünümü olarak istifa beyanının yine yönetim organına karşı yapılması gerekmektedir¹⁹¹. Bu halde TMK madde 112 ve VK madde 8 uyarınca yeni yönetim organı üyelerinin belirlendiği veya kayyım atandığı ana kadar TBK'nin vekalet sözleşmesine yönelik 513'üncü maddesi uyarınca istifa beyanını sunan mevcut yönetim organı görevini ifaya devam etmekle yükümlüdür.

¹⁸⁸ Aksoy Dursun, s. 169.

¹⁸⁹ Avcı, s. 72.

¹⁹⁰ Avcı, s. 73; Demirsatan, B. (2024), "Vakıf Yönetim Organını Oluşturan Kişilerin Vakıf Tüzel Kişisine Karşı Hukuki Sorumluluğu", İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 9(1), s. 113; Ögüz, s. 73.

¹⁹¹ Demirsatan, 2024 s. 114.

Vakıf ile yönetim organı arasında ağırlıklı olarak vekalet sözleşmesi benzeri bir sözleşmenin varlığı kabul görmektedir. Yönetim organının vakfa karşı olan sorumluluğu sözleşmeye aykırılık¹⁹² ve Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan genel şartlar dahilinde değerlendirilmelidir.

2. Sorumluluğun Şartları

TBK madde 50'nin 3'üncü fıkrasına göre, organların kusurlarından kişisel sorumluluklarının bulunduğu belirtilmiştir. Ayrıca Vakıflar Kanunu 10'uncu maddesinin 4'üncü fıkrasında da "*Vakıf yönetiminde yer alan kişiler ile vakıf çalışanları kusurlu fiilleri nedeniyle vakfa verdikleri zararlardan sorumludur.*" hükmü yer almaktadır. Buna göre hukuka aykırı bir fiil ile vakfın zarara uğramasına neden olan yönetim organı üyeleri ve vakıf çalışanları vakfın uğradığı zararı gidermekle yükümlüdür. Yönetim organı ile vakıf arasındaki hukuki ilişkide yönetim organına ücret verilip verilmediği sorumluluğun belirlenmesi noktasında önem taşımaktadır. Yönetim organı üyelerinin ücret alma hakkına yönelik açıklamalara ilgili başlıklar altında yer verilmişti. Yönetim organı üyelerinin ücret aldığı hallerde vekalet sözleşmesi, ücret almadığı hallerde ise hizmet sözleşmesi hükümlerinin uygulama alanı bulacağı söylenebilmektedir¹⁹³.

Vakıf ile yönetim organı arasındaki hukuki ilişkinin vekalet benzeri sözleşme olduğu tespit edilmişti. Buna göre vekalet sözleşmesinden kaynaklanan sorumluluğun tespitinde uygulanacak olan şartlar kıyas yoluyla yönetim organının sorumluluğunda da uygulama alanı bulacaktır. Yönetim organının vakfa karşı sözleşmeden doğan sorumluluğunun şartları borca aykırı fiil, zarar, kusur ve illiyet bağı olarak dört ayrı başlık altında değerlendirilmelidir.

a) Borca Aykırı Fiil

Yönetim organının vakfa karşı olan asıl borcu Türk Borçlar Kanunu'nun 506'ncı maddesinden doğan özen ve sadakat borcudur. Bu sebeple yönetim organını oluşturan kişiler, görevlerini gerçekleştirirken sadakat ve özen borçlarına uygun hareket etmek zorundadır. Aksi halde diğer koşulların da gerçekleşmesiyle borca aykırı fiillerinden yönetim organının sorumluluğu doğabilecektir. Yönetim organında yer alan üyelerin vakfa karşı sorumluluğunun doğabilmesi için borca aykırı fiilin

¹⁹² **Avcı**, s. 73.

¹⁹³ **Aksoy Dursun**, s. 169; **Bauman Lorant**, R. (2009), *Der Stiftungsrat, Das oberste Organ gewöhnlicher Stiftungen*, Schulthess, s. 351-32.

tespiti gerekmektedir. Borca aykırı fiilin tespitinde yönetim organının vakfa karşı olan görev ve borçlarını yerine getirmemiş olması yeterli kabul edilmektedir¹⁹⁴.

Ayrıca TBK madde 112'ye göre *"Borç hiç veya gereği gibi ifa edilmezse borçlu, kendisine hiçbir kusurun yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alacaklının bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür."* Buna göre vakıf yönetim organının vakıf ile arasındaki hukuki ilişki nedeniyle mevcut borçlarının hiç veya gereği gibi ifa edilmemesinden sorumluluğu söz konusudur. Bu halde yönetim organından bu zararın giderilmesi talep edilebilecektir.

Vakıf yönetim organının vakfa karşı olan borçlarına ilişkin açıklamalara ilgili başlık altında yer verilmişti. Bilindiği üzere yönetim organı vakfa karşı olan görevlerini ifa ederken sadakat ve özen borcuna uygun olarak hareket etmekle yükümlüdür. Taraflar arasındaki hukuki ilişkide vekalet sözleşmesi hükümleri uygulandığından yönetim organının sadakat ve özen borcu hukuki dayanağını Türk Borçlar Kanunu'nun 506'ncı maddesinin 2'nci fıkrasından almaktadır. Yönetim organının özen ve sadakat borcuna aykırı davranışlarda bulunması halinde yönetim organını oluşturan kişiler açısından vakfa karşı sorumluluğunun ortaya çıkacağını söylemek mümkündür¹⁹⁵.

Özen yükümlülüğüne uygun hareket edilmesine ilişkin ölçütlerin objektif olarak belirlenmesi ve vakfın menfaatlerinin üstün tutulması gerekmektedir. TBK madde 506'nın 3'üncü fıkrasında *"Vekilin özen borcundan doğan sorumluluğun belirlenmesinde, benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin göstermesi gereken davranış esas alınır."* hükmüne yer verilmektedir. İlgili kanun maddesi gereğince özen borcunun ölçütünün belirlenmesi hususunda basiretli bir idarecinin göstermesi gereken özen sorumluluğunun esas alınması gerekmektedir¹⁹⁶.

Yürürlükten kaldırılan Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük'ün 23'üncü maddesinde yönetim organında yer alan üyelerin basiretli bir yönetici gibi hareket etme yükümlülüğüne ve yönetim organının azlini gerektiren hallere yer verilmekteydi. Her ne kadar söz

¹⁹⁴ Demirsatan, 2024 s. 117.

¹⁹⁵ Demirsatan, s. 114.

¹⁹⁶ Açıkgöz, O. (2016), "Vakıf Yönetim Organının İbrası ve Uygulanacak Hükümlerin Tespiti", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22(3), s. 57-58; Akünal, s. 136; Avcı, s. 66; Ögüz, s. 80; "...Bir özel hukuk tüzel kişisi olan vakıf örgütünde zorunlu organ yönetim kuruludur: (MK m. 109). Yönetim organı, vakfın kuruluş senedinde yazılı amacını gerçekleştirmek için her türlü yönetim işlerini görmek ve onu temsil etmekle görevlidir. Bu organ vakfın mal varlığını ve işlerini yönetirken, ihtimamla (özenle) ve sadakatle hareket etmek ve basiretli bir idareci gibi davranmakla yükümlüdür." Yarg. Hukuk Genel Kurulu 26.3.2003 T., 2003/18-173 E., 2003/191 K. (Kazancı).

konusu Tüzük 2008 yılında yürürlükten kaldırılmışsa da Vakıflar Kanunu madde 10'da da benzer yönde bir düzenlemeye yer verilmiştir. Vakıf yönetim organı üyelerinin görevlerini düzenleyen ilgili hüküm özen ve sadakat borcunun somutlaştırılmasında yol gösterici olabilmektedir.

Sadakat ve özen borcu dışında vakfeden tarafından resmi senet ile de yönetim organına borç ve görev yüklenmesi mümkündür. Bu halde yönetim organının hem vekalet sözleşmesinden doğan borçlarına aykırı davranışları hem de vakfeden tarafından resmi senet ile kendisine yüklenen borçlara aykırı davranışlarından kaynaklı hukuki sorumluluğu doğacaktır.

Vakıf yönetim organı üyelerinin bizzat gerçekleştirmesi gereken veya kendi faaliyet alanında kalan bir görevi veya faaliyeti gerçekleştirmeyi üçüncü kişiye devretmişse, Türk Borçlar Kanunu'nun 507'nci maddesi uygulama alanı bulacaktır. Yönetim organı üyelerine resmi senet ile görevi üçüncü bir kişiye devretmesi yönünde bir yetki verilmişse, görevin devredildiği kişiyi seçme ve talimat verme konusunda gerekli özenin gösterilmesi yeterlidir. Yönetim organı seçme ve talimat vermede özen gösterdiğini ispat ettiği ölçüde üçüncü kişinin vermiş olduğu zararlardan doğan sorumluluktan kurtulacaktır. Ancak resmi senette bu yönde bir yetkinin olmaması halinde üçüncü kişilerin işlemiş olduğu fiiller neticesinde meydana gelen zararlardan yönetim organı da fiili kendi gerçekleştirmiş gibi sorumlu olacaktır.

b) Kusur

Vakıf ile yönetim organı arasında sözleşmeden doğan sorumluluk, kusur sorumluluğu olarak kabul edilmektedir. Yönetim organının borca aykırı fiilleri neticesinde vakfa karşı sorumluluğunun doğması, eylemlerinde kusurlu olmasına bağlıdır. Vakıflar Kanunu 10'uncu maddesinin 4'üncü fıkrasında *"Vakıf yönetiminde yer alan kişiler ile vakıf çalışanları kusurlu fiilleri nedeniyle vakfa verdikleri zararlardan sorumludur."* hükmü yer almaktadır. Yönetim organı ağır ihmal ve kusuru ile meydana gelen zararlardan sorumludur. İlgili kanun maddesinde kast veya ağır ihmal benzeri bir ifade bulunmamaktadır. Yargıtay tarafından verilen bir kararda¹⁹⁷, yönetim organı üyelerinin kusurlu

¹⁹⁷ "737 Sayılı Vakıflar Kanunu'nun 10. maddesinde, vakıf yöneticilerinin vakfın amacına ve yürürlükteki mevzuata uymak zorunda olduğu, bu zorunluluğa uymayanlar ile; vakfın amacı doğrultusunda faaliyette bulunmayan, vakfın mallarını ve gelirlerini amaçlarına uygun olarak kullanmayan, ağır ihmal ve kasıtlı fiilleriyle vakfı zarara uğratan, denetim Makamınca tespit edilen noksanlık ve yanlışlıkları verilen süre içerisinde tamamlamayan, düzeltmeyen veya aykırı işlemlere devam eden, medeni hakları kullanma ehliyetini kaybeden veya görevini sürekli olarak yapmasına engel teşkil edecek hastalığa veya maluliyete yakalanan, vakıf yöneticilerinin, meclisin vereceği karara dayalı olarak Denetim Makamının başvurusu üzerine vakfın yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesince görevlerinden alınacağı, vakıf yönetiminde yer alan kişiler ile vakıf çalışanları kusurlu fiilleri nedeniyle vakfa verdikleri zararlardan sorumlu olduğu, düzenlenmiştir. Somut olaya gelince; yasal düzenleme gereği, vakfın uğradığı zararın tazmini bakımından yöneticilerinin kusur sorumluluğunun bulunması gerekli ve yeterli olduğuna göre, İlk Derece Mahkemesince davalıların kasıt ve ağır kusurlu davranışlarının ispat edilemediğinden bahisle

fiillerinin yoğunluğunun kusur düzeyindeki sorumluluğunun tespitinde dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Buna göre kast ve ağır kusur dışında kusurun varlığı yönetim organının sorumluluğu açısından yeterli kabul edilmektedir. Bu sebeple yönetim organının hafif ihmallerinden de sorumluluğunun bulunduğunu söylemek mümkündür.

Vakıf yönetim organının sorumluluğuna ilişkin kusurun tespitinde uyulması gereken esaslar, vekalet sözleşmesinde vekilin kusuruna atfedilen hususlar ile benzerlik göstermektedir. Sözleşmeden doğan sorumlulukta kusurun belirlenmesinde, özen yükümlülüğü dikkate alınacak ölçütlerden biridir. Vakıf yönetim organının özen yükümlülüğü vakıf ile yönetim organı arasında varlığı kabul edilen vekalet sözleşmesinden doğabileceği gibi resmi senetten de kaynaklanabilir. Vakıf yönetim organının meydana gelen zarar ile ilgili olarak kusurunun belirlenmesinde Türk Borçlar Kanunu'nun 112'nci maddesi uygulama alanı bulacaktır. Bu sebeple yönetim organında yer alan üyeler, kusursuzluğunu ispat ettiği takdirde sorumluluktan kurtulabilecektir.

Kusursuzluğun ispatı konusunda mevzuat ile getirilmiş bir düzenleme bulunmamaktadır. Taraflar arasında var olan sözleşme ilişkisi doğrultusunda yönetim organında yer alan üyeler sorumluluktan kurtulabilmek adına objektif özen yükümlülüğüne uyduğunu ve görevlerinin hiç veya gereği gibi yerine getirilmemesinde herhangi bir kusurunun bulunmadığını ispat etmekle yükümlüdür¹⁹⁸. Kusursuz sorumluluğunu doğuran bir hukuki sebep yoksa kusursuz olduğunu ispat etmek suretiyle sorumluluktan tamamen kurtulma hakkı mevcuttur. Ancak üyelerden biri tarafından sorumluluğu doğuracak ihlalin bulunması, diğer üyeler tarafında gözetim görevi gereği gibi yerine getirmediğinden özen borcunu ihlal etmesi sonucunu da beraberinde getirmektedir.

Her ne kadar öğretide genel hükümler çerçevesinde vekalet sözleşmesinin kıyasen uygulanması ile vekilin kusursuz sorumluluğuna gidilebileceği yönünde bir görüş olsa da kanaatimizce yönetim organı mensuplarının kusursuz sorumluluğuna gidilmesi yönetim organının görevlerini gerçekleştirirken gerekli iş ve işlemlerde rahat hareket etmelerini engelleyebileceği gibi yönetim organında görev almaktan kaçınılmasına da neden olabilecektir.

davanın reddine karar verilmesi doğru olmamış, Mahkemece bilirkişilerce belirlenen vakıf zararının meydana gelmesinde davalıların kusur düzeyindeki sorumluluğunun bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi ve sonucuna göre karar verilmesi için, Bölge Adliye Mahkemesi'nin istinaf isteminin esastan reddine dair kararı kaldırılarak, İlk Derece Mahkemesi kararının bozulmasına karar vermek gerekmiştir." Yarg. 8. HD, 14.06.2021 T., 2019/4349 E., 2021/5055 K. (Kazancı).

¹⁹⁸ **Avcı**, s. 76; **Demirsatan**, s. 118.

Yönetim organı ile vakıf arasında sui generis bir sözleşme olduğundan ilgili başlık altında bahsedilmişti. Aradaki hukuki ilişkinin niteliği itibarıyla yalnızca vekalet sözleşmesi hükümlerinin uygulanacağını söylemek doğru olmayacaktır. Bu sebeple yönetim organı ile vakıf arasındaki hukuki ilişkide niteliğine uygun düştüğü ölçüde TTK'da yer alan anonim şirketlere ilişkin hükümlerin de uygulama alanı bulabileceği değerlendirilmelidir. Anonim şirketler yönetim kurulunun sorumluluğunda kusurun veya kusursuzluğun ispatı iddia eden tarafa aittir. Bu hükmün vakıf yönetim organları açısından kıyasen uygulanması ve meydana gelen zararda kusura ilişkin ispat yükünün iddia eden tarafta olması daha yerinde olacaktır¹⁹⁹. Ancak öğretide baskın olan görüşe göre kusur bir karine olarak kabul edildiğinden Türk Borçlar Kanunu'nun 112'nci maddesi gereğince yönetim organının kusursuzluğunu kanıtlaması gerekmektedir²⁰⁰.

Vakfın belirlenen amacına ulaşılabilmesi için ticari işletme işletilmesinin gerekli olduğu durumlarda, ticari hayatın doğasında olan birtakım risklerin meydana gelmesi mümkün olduğundan, ticari işletmenin zarar etmesi veya olumsuz sonuçlar doğurması durumunda yönetim organının sorumluluğuna gidilmesi mümkün değildir. Ticari faaliyetlerde bulunmak her zaman olağan bir riski de beraberinde getirmektedir. Bu noktada yalnızca ticari faaliyetin gerçekleştirildiği dönem açısından yapılacak bir değerlendirme ile riski alınabilirliği konusunda objektif bir değerlendirme yapılması ve riskin gerçekleşmemesi için gerekli özenin gösterilmesi yeterli kabul edilmektedir²⁰¹.

c) İlliyet Bağı

Sorumluluk hukukuna göre, hukuka aykırı fiil ile zararın meydana gelmesine sebep olan kişi bu zararı gidermekle yükümlüdür. Zararın hukuka aykırı fiil ile meydana gelmesi, zarar ile hukuka aykırı fiil arasında bir nedensellik ilişkisi aranmaktadır. Hayat tecrübeleri ve hayatın olağan akışına göre

¹⁹⁹ "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 553. maddesinin 1. fıkrasının ilk halinde, "Kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini ihlal ettikleri takdirde, kusurları bulunmadığını ispatlamadıkça hem şirkete hem pay sahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarardan sorumludurlar" şeklinde düzenlenme yapılmış ve kusur bir karine olarak kabul edilerek, ispat yükü yönetim kurulu üyeliklerinde görev alanlara yüklenmişti. Söz konusu maddenin 26.06.2012 tarih ve 6335 Sayılı Kanun'un 28. ve 41. maddeleri ile düzenlenmiş son hali ise, "Kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde, hem şirkete hem pay sahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarardan sorumludurlar" şeklinde olup, kusurluluk bir karine olmaktan çıkmış ve yönetim kurulu üyeliklerinde görev alanların kusurlu oldukları ispat edilmedikçe sorumlu olmadıkları düzenlenmiştir." Yarg. 23. HD, 6.2.2019 T., 2016/2905 E., 2019/301 K. (Kazancı).

²⁰⁰ Türk Borçlar Kanunu'nun 112'nci maddesinde yer alan hükmün esas alınması gerektiği yönünde: **Kendigelen**, A. (2016), *Yeni Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler* (3. Baskı), İstanbul, On İki Levha, s. 460.

²⁰¹ **Demirsatan**, s. 119.

meydana gelen zararın söz konusu hukuka aykırı fiilden kaynaklandığı kabul edilebiliyorsa zarar ile hukuka aykırı fiil arasında uygun illiyet bağının var olduğu söylenebilecektir. Yönetim kurulunun sorumluluğunun doğması için vakfın uğradığı zarar ile yönetim organının kusurlu fiili arasında illiyet bağının varlığı gereklidir. Bu sebeple vakfın zararı, yönetim organının kendisine resmi senet veya kanunla yüklenen görevleri hiç veya gereği gibi yerine getirmemesinden ortaya çıkmalıdır.

d) Zarar

Sorumluluğun doğması neticesinde ödenmesi gereken tazminat bir ceza olmayıp yalnızca meydana gelen zararın giderilmesi için ödenen miktarı ifade etmektedir²⁰². Vakıf, Türk Medeni Kanunu'nda sayılan sınırlı sayıda tüzel kişilerden bir tanesi ve kendisine tüzel kişilik tanınan tek mal topluluğudur. Vakfın malvarlığı değerlerinin amaç doğrultusunda kullanılması zorunludur. Bu zorunluluğa ilişkin görev ve denetim yükümlülüğü ise vakfın tek zorunlu organı olan yönetim organına aittir. Malvarlığı değerlerinin amaç doğrultusunda kullanılmaması, yönetim organının görevlerini hiç veya gereği gibi yerine getirmemesi gibi durumlarda borca aykırı bu eylem nedeniyle tazminat talebinde bulunulabilmesi için vakfın bir zarara uğraması gerekmektedir.

Vakfın uğradığı zararın tespiti konusunda Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan hükümler uygulama alanı bulacaktır. Vakıf ile yönetim organı arasındaki sözleşme ilişkisi sebebiyle; Türk Borçlar Kanunu'nun 114'üncü maddesinin 2'nci fıkrasında yer alan hükmün yaptığı gönderme ile haksız fiil sorumluluğuna yönelik hükümler zararın tespitinde yol gösterici olacaktır. Yönetim organında yer alan üyelerin kusur dereceleri tazminat miktarının belirlenmesinde önem taşımaktadır. TBK madde 51'in 1'inci fıkrasına göre "*hakim, tazminatın kapsamını ve ödeme biçimini, durumun gereğini ve özellikle kusurun ağırlığını göz önüne alarak belirler.*". Yönetim organı üyesinin kusurunun hafif olması durumunda hakim tazminat miktarında bir miktar indirim yapabilecektir. Ancak yönetim organı üyeleri arasındaki kusur dağılımı dış ilişkide dikkate alınmadan üyelerden her biri vakfa karşı müteselsil olarak sorumlu olacaktır. Üyelerin kusur dereceleri iç ilişkide önem arz etmektedir.

Zarar kavramı sorumluluğun tespit edilmesi noktasında en temel unsurlardan bir tanesidir. Öğretide zarar, zararı ortaya çıkaran fiilin gerçekleşmesinden önceki durum ile sonrasındaki durum arasındaki farkı ifade etmektedir. Tazminat miktarı da bu farka göre hesap edilecektir²⁰³.

²⁰² **Hatemi**, H. (1998), *Borçlar Hukuku Genel Bölüm Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku*, İstanbul, Filiz Kitabevi. s. 46.

²⁰³ **Eren**, F. (2020), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (25. Baskı), Ankara, Yetkin Yayınları. s.1190.

Zararın tespitinde olumlu menfaatin esas alınması gerekmektedir. Olumlu menfaat kavramı alacaklının fiili zararını ifade etmektedir. Fiili zarar ise malvarlığında ortaya çıkan azalma veya artmama, yoksun kalınan kardır²⁰⁴. Yönetim organında yer alan üyeler, vakfa karşı olan görevlerini tam ve gereği gibi ifa etmiş olsalardı vakfın malvarlığının güncel değeri fiili zararın tespitinde belirleyici olacaktır.

Borcun ifa edilmemesinin sonuçlarını düzenleyen Türk Borçlar Kanunu'nun 114'üncü maddesinde zarar ve tazminatın belirlenmesine yönelik hususlara yer vermiştir. İlgili hükmün 2'nci fıkrasında haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümlerin kıyas yoluyla sözleşmeye aykırılık hallerinde de uygulanacağı düzenlenmiştir. Buna göre Türk Borçlar Kanunu'nun 50 ve devamı maddeleri kıyas yoluyla yönetim organı açısından da uygulama alanı bulacaktır.

Türk Borçlar Kanunu'nun 52'nci maddesi, zarar görenin kusurunun tazminat miktarına etkisini düzenlemektedir. Eğer ki borçtan zarar gören konumunda olan vakıf zararın meydana gelmesinde veya artmasında kusurlu ise bu kusuru tazminatın belirlenmesinde dikkate alınacaktır. Ancak vakfın kusurunun, yönetim organının fiili ve zarar arasında var olan illiyet bağını ortadan kaldıracak yoğunlukta olmaması gerekmektedir²⁰⁵. Vakfın kusurunun bulunması durumunda yönetim organı üyeleri aleyhine daha düşük bir tazminat miktarına hükmedilebileceği gibi mahkeme tarafından durum ve şartlar göz önüne alınarak hiç tazminata hükmedilmemesi de mümkündür. Ancak vakıf bir tüzel kişi olarak iradesini organları aracılığıyla açıklamakta olup tek zorunlu organı ise yönetim organıdır. Vakfın kusuru ile kastedilen aslında yine vakfın yönetim organının kusurudur. Bu halde yönetim organının kendi sorumluluğunu doğuran eylemden faydalanması gündeme gelebilecektir. Bu durumun hukuken korunabilir bir menfaat olmadığı ve ilgili hükmün uygulama alanı bulamayacağının kabulü gerekmektedir. İlgili başlıklar altında detaylı bir şekilde açıklandığı üzere vakıflarda zorunlu olarak yer alan yönetim organı dışında ihtiyari organların da oluşturulması mümkündür. Yönetim organı dışında ihtiyari bir organ tarafından veya yeni yönetim organı üyeleri tarafından sorumluluk doğuran

²⁰⁴ **Gündüz**, Ş. D., "*Olumlu Zarar*", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

²⁰⁵ **Demirsatan**, B. (2021), *Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Sözleşmenin Haksız Olarak Sona Erdirilmesi* (2. Baskı), İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s.158-159; **Nomer**, H. N. (2023), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (19. Basım), İstanbul, Beta Basım, s.184.

eyleme etki edilmesi, zararın meydana gelmesi veya artmasında etkili olunması halinde TBK madde 52 hükmü uygulama alanı bulabilecektir²⁰⁶.

3. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları

Hukuki uyuşmazlıkların çözümü amacıyla yargı yolları dışında seçimlik bir yol olarak uygulama alanı bulan alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına başvurulması mümkündür. Alternatif uyuşmazlık çözüm yolları, tarafsız ve objektif üçüncü bir kişinin mevcut uyuşmazlığın çözümü amacıyla gerçekleştirdiği faaliyetleri ifade etmektedir²⁰⁷. Uzlaştırma, arabuluculuk, tahkim, sulh alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından bazılarıdır.

Arbuluculuk, var olan bir uyuşmazlığın uzmanlık eğitimi almış tarafsız ve bağımsız bir üçüncü bir kişinin katılımıyla ve ihtiyari olarak çözüm yönetimidir. Ülkemizde 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arbuluculuk Kanunu²⁰⁸ ile hukuk uyuşmazlıklarının arbuluculuk yoluyla çözülmesinde uygulanacak usul ve esaslar düzenlenmiştir. Arbuluculuk kanun yoluna başvuru, ihtiyari olarak gerçekleştirilebileceği gibi ilgili kanunlarda herhangi bir uyuşmazlığın çözümünde dava şartı olarak kabul edilmiş de olabilir. Mevzuatımızda yer alan kanunlarda vakıfların yönetim organına karşı açacağı sorumluluk ve tazminat davalarında arbuluculuk dava şartı olarak öngörülmemiştir.

Tarafların üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabilecekleri ve genel olarak kamu düzenini ilgilendirmeyen uyuşmazlıklar ihtiyari arbuluculuk uygulaması ile çözüme kavuşturulabilmektedir. Maddi ve manevi tazminat davaları da ihtiyari arbuluculuğa elverişli dava ve işlerdendir. Vakfın, yönetim organının kusurlu davranışı ile sebebiyet verdiği zararın tazmini amacıyla açacağı maddi ve manevi tazminat davasında ihtiyari arbuluculuğa başvurulmasının mümkün görülmesi kanaatindeyiz.

Sulh de uyuşmazlıkların çözümünde kabul edilen alternatif yollardan bir diğeridir. Sulh, genel olarak uyuşmazlığın taraflarını oluşturan kişilerin uyuşmazlık konusu hakkında karşılıklı olarak fedakarlıklarda bulunarak uyuşmazlığı tamamen veya kısmen sona erdirdikleri bir sözleşme olarak

²⁰⁶ Demirsatan, s. 118.

²⁰⁷ Tanriver, S. (2006), “Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Özellikle Arbuluculuk”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi (64), Ankara, s. 152.

²⁰⁸ RG. 22.6.2012, S. 28331.

hukukumuzda yer bulmaktadır²⁰⁹. Sulh de arabuluculuk gibi yalnızca tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği davalar açısından söz konusu olmaktadır.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 315’inci maddesine göre “*Sulh, ilgili bulunduğu davayı sona erdirir ve kesin hüküm gibi sonuç doğurur. Mahkeme, taraflar sulhe göre karar verilmesini isterlerse, sulh sözleşmesine göre; sulhe göre karar verilmesini istemezlerse, karar verilmesine yer olmadığına karar verir.*”. İlgili hüküm mahkeme içi sulhu düzenlenmektedir. Bu halde sulh, mevcut uyuşmazlığı sona erdirmeye kesin hüküm sonuçlarını doğurmaktadır. Mahkeme dışı yapılan sulh ise Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu’nda düzenlenmediğinden niteliği itibarıyla isimsiz bir sözleşmedir. Bu sebeple mahkeme dışı sulh sözleşmesine Türk Borçlar Kanunu’nda yer alan genel hükümler uygulanacaktır. Borçlar Kanunu’nda öngörülen bir şekil şartı bulunmadığı sürece sulh sözleşmesi şekle bağlı değildir. Mahkeme dışında yapılan sulh, dava devam ederken yapılırsa dahi yargılamayı etkilememekte ancak mahkeme tarafından sulh sözleşmesinin tutanağa geçirilmesi durumunda mahkeme huzurunda yapılan sulhe dönüşür.

Kanaatimizce, yönetim organının vakfa karşı olan sorumluluğundan doğan maddi manevi tazminat istemiyle açılan davalar tarafların üzerlerinde serbestçe tasarruf edebileceği davalardandır. Kamu düzenine ilişkin olmayan maddi ve manevi tazminat istemiyle açılan davalarda arabuluculuk gibi sulh anlaşmasının da geçerli olabileceği kabul edilmesi gerektiği görüşündeyiz. Ancak sulh görüşmeleri esnasında vakfın zarara uğratılmaması gerekmektedir. Davanın açılmasından önce tarafların aralarında sulh sözleşmesi ile uyuşmazlığı tamamen veya kısmen sona erdirmeleri mümkündür. Vakıf resmi senesinde sulh sözleşmesi ile ilgili olarak bir şekil şartı öngörülmüş olması halinde bu şekil şartı geçerlilik koşulu olarak kabul edilmelidir.

Sorumluluğu doğan yönetim organına karşı talepler yeni yönetim organı tarafından yöneltilmelidir. Bu halde yeni yönetim organının vakfın zarara uğramasına yol açacak şekilde sulh ve arabuluculukta anlaşması durumunda yeni yönetim organının da vakfa karşı sorumluluğunun doğabileceği kanaatindeyiz. Bu sebeple yeni yönetim organının sulh ve arabuluculuk görüşmelerinde vakıf yararına hareket etmesi gerekmektedir. Sulh ve arabuluculuk görüşmeleri neticesinde tarafların

²⁰⁹ **Atalı**, M. (2017), *Medeni Usul Hukuku C. III* (15. Baskı), **Pekcanitez**, H., **Özekes**, M., **Akkan**, M., **Taş Korkmaz**, H. (Ed), İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, s. 2033; **Kılıncı**, A. (2019), “*Mahkeme Dışında Yapılan Sulh ve Yargılamaya Etkisi*”, İstanbul Hukuk Mecmuası 77(2), İstanbul, s. 507.

anlaşması durumunda vakfın zarara uğradığının tespit edilmesi halinde yeni yönetim organı vakıf zararına eylemlerinden vakfa karşı sorumlu olacaktır.

4. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Yönetim organının vakfa karşı olan sorumluluğunu doğuran uyuşmazlığın dava dışı alternatif uyuşmazlık çözüm yolları ile çözülemediği hallerde yargı yoluna gidilmesi gerekmektedir. Yönetim organı üyelerinin görev ve borçlarına aykırı davranışları ile vakfın zarara uğramış olması halinde vakıf tarafından bu zararın tazmini amacıyla açılacak olan davada görevli mahkeme genel görevli asliye hukuk mahkemeleri olacaktır.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 6'ncı maddesi uyarınca genel yetkili mahkeme davalının ikametgahının bulunduğu yer mahkemesidir. Aynı Kanun'un 10'uncu maddesinde ise sözleşmeden kaynaklanan davaların sözleşmenin ifa edildiği yer mahkemesinde açılması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Yönetim organı ile vakıf arasındaki hukuki ilişkinin vekalet benzeri bir sözleşme olması sebebiyle yönetim organının görevlerini vakıf yerleşim yerinde ifa edeceği ve yetkili mahkemenin de vakıf yerleşim yeri mahkemesi olacağını söylemek mümkündür. Vakıf yönetim organının sorumluluğu açısından kesin yetki kuralı bulunmamaktadır. Bu sebeple genel yetkili mahkemenin yetkisi devam etmektedir. Sonuç olarak yönetim organının sorumluluğundan kaynaklı olarak vakıf tarafından açılacak olan dava; vakfın yerleşim yeri veya genel yetki kuralları çerçevesinde davalının ikametgahının bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesinde açılabilmektedir.

5. Talep Hakkı Sahibi Davacı

Yönetim organının sorumluluğuna ilişkin olarak açılacak davada alacaklı konumda bulunan kişi vakıf tüzel kişiliğidir. Tüzel kişiler iradelerini organları aracılığıyla ortaya koyduğundan vakıfların da yönetim organları aracılığıyla talepte bulunmaları gerekmektedir. Yönetim organının kusurlu fiilleri ile vakfın zarara uğraması durumunda yönetim organı bu zararı tazminle yükümlüdür. Zararın tazminini talep hakkı ve davacı sıfatı da zarara uğrayan vakıf tüzel kişiliğine aittir. Vakıf resmi senedinde vakfın uğradığı zararı talep etme hakkı yönetim organı dışında başkaca bir organa devredilmiş olabilir. Bu halde talep hakkı ve davacı sıfatına sahip olacak olan organda resmi senette gösterilen organ olacaktır. Ancak resmi senet ile ihtiyari bir organ öngörülmemiş olması halinde vakfın uğradığı zararı talep etme hakkı vakıf yönetim organına ait olacaktır. Zararı talep hakkı sahibinin ve davacının sıfatının yönetim organında olması durumunda kendiyile işlem yapma yasağı gündeme gelecek ve fiili bir imkansızlık ortaya çıkacaktır. Kanaatimizce, vakfın zararının tazmin edilmesi için yasal mevzuatlar ile üçüncü bir kişi olarak Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne talep hakkı verilmesi vakfın tazminat alacağının uzun yıllar

sürüncemede kalmasının ve vakfın zarara uğramasının önüne geçebilecektir. Ancak mevcut yasal düzenlemelerde Vakıflar Genel Müdürlüğü veya üçüncü bir kişiye talep hakkı verilmediğinden vakfın zararını yönetim organı aracılığıyla talep ve dava etmesi gerekmektedir. Bu sebeple vakfın zararını talep imkanı yalnızca yeni yönetim organının göreve getirilmiş olması halinde veya kayyım aracılığıyla mümkün olabilecektir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 53'üncü maddesinde dava takip yetkisi düzenlenmiştir. Dava takip yetkisi, davayı kendi adına yürütme ve esas hakkında hüküm alma yetkisini ifade etmektedir²¹⁰. Kanuni dayanağının bulunması halinde talep ve dava hakkının üçüncü kişiye devri mümkündür. Ancak vakıflar açısından üçüncü kişiye böyle bir talep imkanı tanınmadığı görülmektedir²¹¹.

6. Davalı

Borca ve hukuka aykırı fiili neticesinde vakfın uğradığı zararın tazmini amacıyla açılan davada husumet yönetim organına yöneltilmelidir. Bu sebeple davalı sıfatının yönetim organına ait olduğunu söylemek mümkündür. Yönetim organı tek bir kişiden oluşabileceği gibi birden çok gerçek veya tüzel kişiden oluşması da mümkündür. Yönetim organının birden çok kişiden oluşması durumunda dava arkadaşlığı ve üyeler arasındaki teselsül ilişkisinin de incelenmesi gerekliliği doğmaktadır.

a) *Davalılar arasında teselsül ilişkisi*

Yönetim organı ile vakıf arasındaki hukuki ilişkide niteliğine uygun düştüğü ölçüde vekalet sözleşmesi hükümlerinin uygulanacağı kabul edilmektedir. Türk Borçlar Kanunu'nun 511'inci maddesine göre "*vekaleti birlikte üstlenenler, vekaletin ifasından müteselsil olarak sorumludurlar ve yetkilerini başkalarına devir hakları olmadıkça, vekalet vereni, ancak birlikte yaptıkları fiil ve işlemleriyle borç altına sokabilirler*". Kurul olarak yönetim organında görev yapan üyeler birlikte vekalet görevini üstlenmektedir. Bu sebeple yönetim organının birden çok kişiden meydana gelmesi halinde her bir üyenin vakfa karşı müteselsil olarak sorumlu olacağını söylemek mümkündür. Yönetim

²¹⁰ Pekcantez, H., Taş Korkmaz, H. (2017), *Medeni Usul Hukuku C. I* (15. Baskı), Pekcantez, H., Özekes, M., Akkan, M., Taş Korkmaz, H. (Ed), İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, s. 593.

²¹¹ Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne kanunla talep hakkı verilmesi gerektiği yönünde; Demirsatan, 2024 s. 120.

organının kurul halinde olduğu durumlarda müteselsil sorumluluk için aranan koşullardan birlikte hareket iradesi²¹² her zaman mevcuttur.

Vakıf yönetim organının birden fazla kişiden olduğu sorumlulukta üyelerden her birinin kusuruna ayrı ayrı bakılmaksızın müteselsil olarak sorumlu olduklarını söylemek mümkündür²¹³. Bu halde yönetim organı üyelerin kusurlarının ağırlığı vakfa karşı değil yalnızca taraflar arasındaki rücu ilişkisi açısından önemlidir. Anonim şirketler açısından geçerli olan farklılaştırılmış teselsülün kıyas yoluyla vakıflarda uygulanması mümkün değildir. Ancak yönetim organını oluşturan üyelerden her bir kendi açısından geçerli olan indirim sebeplerini ileri sürme hakkına sahip olmaktadır. Vakıf yönetim organında yer alan üyelerden birinin kusurunun daha hafif olması veya hiç kusurunun bulunmaması durumunda dahi bu husus zararın indirilmesine olanak sağlasa da bu yönetim organı üyesinden zararın giderilmesi talep edilebilecektir²¹⁴.

Vakfın farklı organlarını oluşturan kişilerin, vakfa karşı olan sorumluluğunda ayrı hukuki ilişkilerin varlığı söz konusu olduğundan teselsül ilişkisi Türk Borçlar Kanunu'nun 61'inci maddesine dayanmaktadır. TBK madde 61'e göre *"Birden çok kişi birlikte bir zarara sebebiyet verdikleri veya aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu oldukları takdirde, haklarında müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümler uygulanır."*

b) Dava Arkadaşlığı

Dava arkadaşlığı kavramı, davacı veya davalı konumunda bulunan birden fazla kişinin aynı taraf rolünde birlikte bulunması halini ifade etmektedir²¹⁵. Mecburi dava arkadaşlığı genellikle maddi hukuktan kaynaklanmaktadır. Maddi hukuk anlamında yasal mevzuatlarla öngörülmüş mecburi dava arkadaşlığının bulunmadığı hallerde ise şekli bakımdan mecburi dava arkadaşlığı söz konusu olacaktır. Alacaklı karşısında iki veya daha çok kişinin bulunduğu hallerde birden çok borçlunun mevcut olduğu hukuki ilişkiden bahsedilir. Birden çok borçlunun yer aldığı hukuki ilişkilerde bireysel borç ilişkisi veya elbirliği ile borç ilişkisi olmak üzere ikili ayrıma gidilebilmektedir. Borcun, borçluların tamamından talep edilebileceği, borca konu edimin bölünmeden yerine getirilmesinin zorunlu olduğu halde

²¹² Sarı, S. (2004), *Vekalet Sözleşmesinin Tek Taraflı Sona Erdirilmesi*, İstanbul, Beşir Kitabevi, s. 234.

²¹³ Avcı, s. 81.

²¹⁴ Avcı, s. 81; Tandoğan, H. (2010), *Türk Mesuliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mesuliyet)*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 368.

²¹⁵ Pekcanitez, Taş Korkmaz, s. 685.

elbirliğiyle borç ilişkisi mevcut olacaktır²¹⁶. Yönetim organının birden çok kişiden oluşması durumunda, yönetim organının vakfa karşı olan borcunun bireysel olarak ifa edilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla her ne kadar yönetim organı üyeleri arasında müteselsil borç ilişkisinin varlığından söz edilmekteyse de her bir üye borcu elbirliği halinde yerine getirmekle yükümlüdür. Bu halde üyelerin tamamı borçtan sorumlu olacaktır. HMK madde 27 uyarınca yargılama sonucunda verilecek olan kararın somut ve açık olarak gerekçelendirilmesi hukuki dinlenilme hakkının bir gereğidir. Kanaatimizce, yönetim organı üyelerinden her birinin meydana gelen zarar ile ilgili olarak bilgilendirilmeleri ve kendi hak ve sorumlulukları ile ilgili olarak yargılamaya dahil edilmeleri gerekmektedir. Yönetim organının görevlerini birlikte yerine getirdikleri dikkate alınarak, vakfın açacağı davada yönetim organındaki her bir üyenin birlikte taraf gösterilmesi gerektiği görüşündeyiz.

Maddi bakımdan mecburi dava arkadaşlığı, davanın birden fazla kişi tarafından veya birden fazla kişiye karşı açılmasının zorunlu olduğu hallerde mevcut olmaktadır. Hak ve borcun bölünemez olduğu hallerde mecburi dava arkadaşlığı bulunmaktadır. Şekli bakımdan mecburi dava arkadaşlığında ise davanın birden çok kişiye açılmasının zorunlu olduğu durumda söz konusu olacaktır. Bu halde, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından davanın birlikte açılma zorunluluğu bulunmaktadır²¹⁷.

Yönetim organı tarafından borca aykırı fiil ile vakfın zarara uğraması halinde davanın yönetim organına yönlendirilmesi gerekmektedir. Yönetim organı bir kişiden oluşabileceği gibi birden fazla kişiden oluşması da mümkündür. Bu halde yönetim organına karşı açılacak davada yönetim organını oluşturan her bir üye vakfa karşı birlikte sorumlu olacaktır. Yönetim organının gerçekleştirdiği görevlerde her bir üyenin birlikte görev alması borcun bölünemediğine yönelik bir sonuca varılması gerektirmektedir. Yönetim organı üyelerinin mecburi dava arkadaşı olduğu yönünde yasal bir dayanak bulunmamaktadır. Ancak şekli hukuk bakımından dava arkadaşlığının mecburi olduğu kanaatindeyiz.

B. Yönetim Organının Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluğu

Üçüncü kişi kavramı, borç ilişkisinin tarafı konumunda bulunmayan kişiyi ifade etmektedir. Vakıf ile yönetim organı arasındaki hukuki ilişkinin tarafı konumunda yer almayan herkes üçüncü kişi kabul edilmektedir. Bu sebeple vakıf ile arasında sözleşmeden veya başka bir hukuki sebepten kaynaklı

²¹⁶ Eren, s. 1327-1328.

²¹⁷ Pekcanitez, Taş Korkmaz, s. 706.

bir ilişkisi bulunsa dahi vakıf, yönetim organı, vakıf çalışanları, yardımcı kişiler veya yararlananlar dışında kalan herkes üçüncü kişi olarak adlandırılmaktadır. Yönetim organının sorumluluğunun tespitinde üçüncü kişi kavramının her somut olayda ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Vakıf ile hukuki ilişkisi bulunan kişiler de yönetim organı ile ayrıca hukuki ilişkide bulunmadığından üçüncü kişi olarak değerlendirilmektedir. Vakıf yönetim organının üçüncü kişilere karşı sorumluluğu söz konusu olduğunda üçüncü kişi kavramı en geniş tanımıyla vakıf dışındaki kişileri ifade etmektedir²¹⁸.

1. Yönetim Organının Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluğun Hukuki Temeli

Türk Medeni Kanunu madde 50'nin 3'üncü fıkrasına göre, tüzel kişilerin organları kusurları neticesinde meydana gelen zararlardan kişisel olarak da sorumludurlar. Yönetim organının vakıf ile ilgili görevlerini yerine getirirken sebebiyet verdiği zararlardan vakıf dışında üçüncü kişilere karşı da sorumludurlar. Yönetim organının vakıf dışındaki üçüncü kişilerin uğramış olduğu zararlardan ortaya çıkan sorumluluk kusur sorumluluğu olarak kabul edilmektedir. En temel haliyle yönetim organının haksız fiil sorumluluğunun doğduğunu söylemek mümkündür. Haksız fiil sorumluluğunda tarafların birbiri ile sözleşmesel ilişkisinin bulunmadığı hallerde tesadüfen meydana gelen zararlar ifade edilmektedir²¹⁹. Yönetim organı hukuki iş ve işlemleri vakıf adına gerçekleştirdiğinden sorumluluğun temeli güven ilişkisine dayanmaktadır. Haksız fiilin kurucu unsurları; hukuka aykırı fiil, zarar, uygun illiyet bağı ve kusurdur.

2. Sorumluluğunun Şartları

a) Hukuka Aykırı Fiil

Türk Borçlar Kanunu'nun 49'uncu maddesine göre “*Hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür. Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür.*”. Hangi davranışları hukuka aykırılık teşkil edeceği kanunda net olarak yer almadığından kavramı her somut olay için ayrı değerlendirilmelidir. Buna göre, yönetim organında yer alan üyelerin, üçüncü kişilerin menfaatini doğrudan doğruya veya dolaylı olarak koruyan kuralları ihlal eden her fiili hukuka aykırı

²¹⁸ **Avcı**, s. 84; **Öztan**, B. (1970), *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinde Organ Kavramı ve Organ Fiillerinden Doğan Sorumluluk*, Ankara, Sevinç Matbaası. s. 107.

²¹⁹ **Gümüş**, M. A. (2021), *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri* (10. Baskı), Ankara, Yetkin Yayınları, s. 419.

kabul edilecektir. Kişilerin menfaatlerini koruyan bir hukuk normu bulunmasa dahi ahlaka aykırı davranışla bir menfaatin ihlal edilmesi halinde dahi yönetim organının sorumluluğu söz konusu olacaktır.

Yönetim organının hukuka aykırı fiili genel olarak kendisine mevzuat ve resmi senet ile verilen görevlerin hiç veya gereği gibi yerine getirilmemesi halinde gündeme gelecektir. Vakfa ilişkin faaliyetler gerçekleştirirken dürüstlük kuralları çerçevesinde özen ve sadakat borcuna uygun bir şekilde hareket edilmelidir. Yönetim organı, vakıfla ilgili iş ve işlemleri yerine getirirken vakıf yararına hareket ederken üçüncü kişilerin bu fiillerden dolayı zarar görmemesini sağlamalıdır. Aksi halde üçüncü kişilerin hukuka aykırı fiillerinden doğan zararlarından yönetim organı ve vakıf haksız fiil hükümlerine göre sorumlu olacaktır.

Yönetim organındaki her bir üye tek başına gerçekleştireceği davranışlar dolayısıyla üçüncü kişinin zarara uğramasına sebebiyet verebilir. Bu halde her bir üyenin tek başına gerçekleştirdiği veya ihmali bir davranışla gerçekleştirmediği fiil için haksız fiil sorumluluğuna başvurulacaktır. Haksız fiil sorumluluğunda hukuka uygunluk sebepleri, tüzel kişinin organ sorumluluğunda da uygulanacaktır. Buna göre organ, hukuka uygunluk sebeplerinin varlığını kanıtladığı takdirde sorumluluktan kurtulabilecektir²²⁰.

Yönetim organının görevlerini bir kişi veya organa devretmesi mümkündür. Ancak yasal mevzuatlarla yönetim organına verilen bir görevin başka bir kişi veya organa devredilmesi yönetim organının yetkisini ortadan kaldırmamaktadır. Bu halde devri gerçekleştirilen görevin hiç veya gereği gibi yerine getirilmemesi halinde meydana gelen zarardan yönetim organı her halde sorumlu kalmaya devam edecektir.

b) Kusur

Haksız fiil sorumluluğunu düzenleyen Türk Borçlar Kanunu'nun 49'uncu maddesinde kusur sorumluluğun zorunlu şartlarından sayılmıştır. Ancak yasal mevzuatlarda kusurun tanımı yapılmamıştır. Kusurlu davranış her şeyden önce hukuka aykırı bir fiili barındırmaktadır. Buna göre her hukuka aykırı fiil kusurlu bir davranış meydana getirmektedir. Haksız fiil sorumluluğu kapsamında kusur, kast veya ihmali davranışla ortaya çıkabilmektedir. Vakıf yönetim organının üçüncü kişilere karşı olan sorumluluğunun belirlenmesinde kusurunun tespiti önem arz etmektedir.

²²⁰ Tandoğan, s. 30 vd.

Yönetim organının vakfa karşı olan sorumluluğu öğretide bazı yazarlar tarafından kusursuz sorumluluk olarak kabul edilmektedir. Ancak üçüncü kişiye karşı olan sorumluluğun kusur sorumluluğu olduğu noktasında bir şüphe bulunmamaktadır. Buna göre, üçüncü kişinin zarara uğraması durumunda vakıf yönetim organının sorumluluğunun doğduğunu iddia eden tarafın bu kusuru ispatlaması gerekmektedir²²¹. Haksız fiil sorumluluğunda üçüncü kişinin kusur karinesinden faydalanması mümkün değildir. Bu noktada yönetim organının kusuru ispatlandığı ölçüde zarardan sorumlu olacağı kabul edilmektedir.

Zarar gören üçüncü kişi davasını vakfa veya yönetim organına ayrı ayrı veya birlikte hasım göstererek yöneltme hakkına sahiptir. Davanın vakfa yöneltilmesi durumunda, üçüncü kişinin vakfın kusurunu ispatlaması gerekmemektedir. Ancak yönetim organının haksız fiilden doğan sorumluluğuna başvurulması durumunda üçüncü kişi, yönetim organının kusurunu ispatla yükümlüdür.

Zarar gören üçüncü kişinin de zararın meydana gelmesinde kusurunun bulunması mümkündür. Bu halde birlikte kusurdan söz edilmektedir. Türk Borçlar Kanunu'nun 52'nci maddesine göre *"Zarar gören, zararı doğuran fiile razı olmuş veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş yahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise hakim, tazminatı indirebilir veya tamamen kaldırabilir."* İlgili hüküm gereğince üçüncü kişinin zararın meydana gelmesindeki kusuru, yönetim organının sorumluluğunun tespitinde önemlidir. Zarar gören üçüncü kişinin de kusurunun varlığı halinde hükmedilecek olan tazminat miktarında indirim yapılabileceği gibi tazminatın tamamen kaldırılması da mümkündür.

c) İlliyet Bağı

Haksız fiil sorumluluğunun gündeme gelebilmesi için aranan başka bir koşul ise kusurlu ve hukuka aykırı bir fiil ile zarar arasında illiyet bağının varlığıdır. Vakıf yönetim organının üçüncü kişilere karşı olan sorumluluğunda, meydana gelen zarar ile yönetim organının kusurlu ve hukuka aykırı fiili arasında uygun illiyet bağının varlığı gerekmektedir. Bazı hallerde sebeple sonuç arasındaki illiyet bağının kesilmesi mümkündür. Herhangi bir sebep dahilinde fiil, hayatın olağan akışı içerisinde sonucu doğurmaya elverişli değilse veya elverişli olmasının yanında ortaya çıkan başka bir sebep sonucu geride

²²¹ **Avcı**, s. 87.

kalmışsa illiyet bağı kesilmiş olacaktır²²². Mücbir sebep, zarar görenin kusuru, üçüncü kişinin kusurunun bulunması gibi çeşitli hallerde illiyet bağının kesilmesi gündeme gelebilecektir.

Yönetim organının sorumluluğunda illiyet bağı kesen sebepler de göz önünde bulundurularak bir sonuca ulaşılması gerekecektir. Yönetim organının vakıfla ilgili gerçekleştirdikleri iş ve işlemler sonucu vermiş olduğu zararlarda illiyet bağının varlığı kabul edilmektedir. Bu noktada zararın oluşmasına sebebiyet veren yönetim organı faaliyetleri vakfın işleyişi ve üyelerin mevzuat veya resmi senet ile kendisine yüklenen görevleri ile ilgili olmalıdır. Aksi halde vakfı ilgilendirmeyen konulardan veya yönetim organı üyelerinin özel hayatlarından kaynaklı eylemlerinin sonucu olarak oluşan zararlarda illiyet bağı kesilmiş olacaktır. Vakfın yönetim organında yer alan üyelerin kendi nam ve hesabına işlemlerde bulunması neticesinde meydana gelen zarardan vakfın veya yönetim organının sorumlu olacağını söylemek mümkün değildir.

d) Zarar

Haksız fiil sorumluluğunun şartlarından bir diğeri de zararın meydana gelmesidir. Yönetim organının üçüncü kişilere karşı sorumluluğundan söz edilebilmesi için üçüncü kişinin zarara uğramış olması gerekmektedir. Zararın tespiti noktasında Türk Borçlar Kanunu'nun 51'inci maddesi ve devamındaki hükümler uygulama alanı bulacaktır. Buna göre en genel tanımıyla zarar, kişinin malvarlığında irade dışı ortaya çıkan eksilmeyi ifade etmektedir. Üçüncü kişinin uğradığı zarar karşılığında hükmedilecek olan tazminat miktarı hakim tarafından durumun gereği ve kusur oranları dikkate alınarak belirlenecektir. Üçüncü kişinin malvarlığında ortaya çıkan zarar aktifin azalması, pasifin artması veya mahrum kalınan kar olarak farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir²²³. Zararın varlığını ve miktarını kanıtlama yükü ise davacıdadır²²⁴.

Yönetim organı üyelerinin fiilleri sebebiyle vakfın zarara uğraması durumunda, vakıftan yararlanan üçüncü kişilerin de dolaylı olarak zarara uğramaları mümkündür. Üçüncü kişilerin bu zararı, öğretide yansıma zarar olarak kabul edilmektedir²²⁵. Yansıma zararın talep edilebilmesi ancak bu husus

²²² Eren, s. 627.

²²³ Oğuzman, M.K., Öz, T. (2017), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt – 2* (Gözden Geçirilmiş 2. Baskı), İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 39-40.

²²⁴ Poroy, R., Tekinalp, Ü., Çamoğlu, E. (2019), *Ortaklıklar Hukuku I* (14. Baskı), İstanbul, Vedat Kitapçılık s. 434.

²²⁵ Avcı, s. 86.

ile ilgili özel bir düzenlemeye yer verilmiş olması durumunda mümkündür²²⁶. Ancak vakıflar açısından yansıma zarara ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Vakıftan yararlanan konumunda olan kişilerin vakfın zarara uğradığından bahisle yansıma zarar kapsamında kalan zararlarına ilişkin talepte bulunma imkanları bulunmamaktadır.

Bu sebeple üçüncü kişilerin vakıf veya yönetim organına karşı bir talepte bulunabilmeleri yalnızca doğrudan zarar görmeleri halinde mümkündür. Üçüncü kişilerin uğradığı zararların doğrudan olması gerekmektedir. Zararın aynen ifası mümkün olmayıp yalnızca tazmin yoluyla zararın giderilmesi talep edilebilmektedir.

3. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları

Yönetim organının vakfa karşı sorumluluğu başlığı altında alternatif uyuşmazlık çözüm yolları ile ilgili genel açıklamalara yer verilmişti. Özel hukuktan kaynaklanan uyuşmazlıklarda taraflar tarafsız ve objektif üçüncü kişinin uyuşmazlığı çözüme kavuşturması arabuluculuk ile mümkündür. Türk hukukunda arabuluculuk mecburi ve ihtiyari olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilmektedir. Mecburi arabuluculukta dava yoluna gidilmeden önce arabuluculuk sürecinin yürütülmesi zorunludur. İhtiyari arabuluculuk ise tarafların kendi istek ve talepleri doğrultusunda dava yoluna gitmeden önce başvurabilecekleri bir uyuşmazlık çözüm yoludur.

Yönetim organının üçüncü kişiye karşı haksız fiilden kaynaklanan sorumluluğunda arabuluculuğa başvurmak bir dava şartı değildir. Bu sebeple haksız fiil sorumluluğunda arabuluculuğun ihtiyari olduğunu söylemek mümkündür. Ancak bu noktada haksız fiil sorumluluğunun temel sebebi de önem arz etmektedir. Arabuluculuğun zorunlu olduğu ticari, tüketici ve iş mahkemelerinin görevli olduğu davalar somut olayın şartlarına göre değerlendirilmeli ve sonrasında bir sonuca gidilmesi gerekmektedir. Buna göre yönetim organının sorumluluğunu doğuran temel sebep irdelenerek arabuluculuğun zorunlu olup olmadığı belirlenmelidir. Örnek vermek gerekirse, ticari işletme işleten vakıflarda üçüncü kişinin uğramış olduğu zararlardan kaynaklı olarak açılacak dava niteliğine göre iş davaları, ticari davalar veya tüketici mahkemelerinde görülen davaları gündeme gelebilecektir. Bu hallerde yönetim organının haksız fiil sorumluluğu açısından da arabuluculuğun zorunlu olduğunun kabul edilmesi gerektiği görüşündeyiz.

²²⁶ Avcı, s. 86; Özeder, s. 228.

Arabuluculuk dışında üçüncü kişi ile yönetim organı arasında sulh sözleşmesinin yapılması da mümkündür. Tarafların üzerinde serbestçe tasarrufta bulunamayacakları konular hariç her konuda sulh sözleşmesi yapılabilir. Bu sebeple dava ve arabuluculuk dışında uyuşmazlığın taraflarca düzenlenecek sulh sözleşmesi ile sonlandırılması da mümkündür.

4. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Üçüncü kişilerin yönetim organının sorumluluğundan kaynaklı açacağı davalarda genel görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesi olacaktır. Ancak ticari işletme işleten vakıflarda tacir sıfatına sahip olunması halinde her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan dava ve çekişmesiz yargı işlerinde veya uyuşmazlığın Türk Ticaret Kanunu uyarınca ticari dava veya çekişmesiz yargı işi olarak kabul edildiği hallerde görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesi olacaktır. Bununla beraber yine ticari işletme işleten vakıflarda üçüncü kişinin tüketici olması durumunda da tüketici mahkemelerinin görevli olacağını söylemek mümkündür. Dolayısıyla görevli mahkemenin tespiti her somut olay açısından ayrı yapılacak olan değerlendirmeyi gerektirmektedir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 6'ncı maddesi uyarınca genel yetkili mahkeme davalının ikametgahının bulunduğu yer mahkemesidir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 16'ncı maddesi gereğince haksız fiilden doğan maddi ve manevi tazminat davalarında, davacının yerleşim yeri, haksız fiilin işlendiği yer veya zararın meydana geldiği yer mahkemesi özel yetkili mahkemelerdir. Meydana gelen zarar taraflar arasında var olan bir sözleşmeden kaynaklanıyorsa HMK madde 10 hükmü uyarınca sözleşmede kararlaştırılan ifa yerinde veya bu durumda genel yetkili mahkeme olan davalının yerleşim yerinde bulunan mahkemede davanın açılması mümkündür.

5. Davacı

Yönetim organının hukuka veya ahlaka aykırı fiili neticesinde zarara uğrayan üçüncü kişi davacı konumunda bulunacaktır. Yalnızca bir kişi davacı olabileceği gibi hukuki bağlantı bulunması halinde birden çok kişinin davacı konumunda bulunması da mümkündür. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 57'nci maddesi uyarınca birden fazla kişinin birlikte dava açabileceği haller hüküm altına alınmıştır. Buna göre, dava konusu hak veya borcun elbirliği ile mülkiyet dışındaki bir sebeple ortak olması, ortak bir işlemle hepsinin yararına bir hak doğmuş olması veya kendilerinin bu şekilde yükümlülük altına girmeleri ve davaların temelini oluşturan vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı veya birbirine benzer olması halinde davacılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığı bulunacaktır. Her bir hak sahibi tek başına dava açabileceği gibi yönetim organına karşı birlikte ihtiyari dava arkadaşı olarak davacı olmaları mümkündür.

6. Davalı

Türk Medeni Kanunu'nun 50'nci maddesi uyarınca organlar kusurlarından dolayı ayrıca kişisel olarak da sorumludur. Vakfın tek zorunlu organı olan yönetim organı, vakfın faaliyetlerini sürdürmek amacıyla görevlerini gerçekleştirirken üçüncü kişilerin zarara uğramasına yol açabilir. Bu halde vakıf ile beraber yönetim organı da üçüncü kişiye karşı sorumlu olacaktır. Üçüncü kişinin açacağı davada vakıf veya yönetim organının birlikte veya ayrı ayrı davalı sıfatına sahip olması mümkündür. Üçüncü kişinin uğradığı zarar nedeniyle açılacak olan davada, davalı olarak yalnızca vakfa husumet yöneltmesi yönetim organının sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır. Ayrıca yönetim organının kusurlu fiili neticesinde ortaya çıkan zarardan organ ile organı oluşturan kişi veya kişiler birlikte sorumlu olmaktadır²²⁷.

a) *Teselsül İlişkisi*

Organların kusurlarıyla sebebiyet verdikleri zararlardan kişisel olarak sorumlulukları bulunmaktadır. Bu sebeple haksız fiil ile meydana gelen zarardan yönetim organı da vakıfla beraber sorumlu olacaktır. Türk Borçlar Kanunu'nun 61'inci maddesine göre birden fazla kişi, birlikte bir zararın doğmasına neden olmaları veya aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu olmaları halinde müteselsilen sorumlu olacaktır.

Yönetim organı vakfa karşı olan görevlerinin yanında vakıf adına gerçekleştirdiği tüm iş ve işlemlerden ortaya çıkan zararlar nedeniyle sorumludur. Yönetim organı doğan zararı haksız fiil hükümleri kapsamında tazmin etmekle yükümlüdür. Yönetim organının haksız fiil sorumluluğunda vakfın da üçüncü kişiye karşı sorumluluğu bulunmaktadır. Yönetim organının üçüncü kişiye karşı olan sorumluluğunun temelini haksız fiil oluşturmaktayken vakfın sorumluluğunu kanundan doğmaktadır. Vakıf ile yönetim organı farklı hukuki sebeplerden üçüncü kişinin zararından müteselsilen sorumludur.

Yönetim organının birden fazla üyeden oluşması durumunda üyeler arasındaki ilişki TBK madde 511 uyarınca tespit edilmekteyken vakıf ile yönetim organı arasındaki teselsül ilişkisi TBK madde 61'e dayanmaktadır²²⁸. Birlikte kusurlarının bulunduğu veya bu zararın meydana gelmesine beraber sebebiyet vermeleri halinde kusurun derecesine bakılmaksızın müteselsil sorumluluğa yönelik

²²⁷ Avcı, s. 41; Özgedöner, s. 231.

²²⁸ Aksoy Dursun, s. 168.

düzenlemeler uygulama alanı bulacaktır. Yönetim organı üyelerinin ayrı ayrı kusurları yalnızca iç ilişkide öneme sahip olacaktır²²⁹.

Vakıf ile yönetim organı arasındaki teselsül ilişkisindeki bir diğer önemli husus ise iç ilişkideki rücu imkanıdır. Davanın vakfa yöneltmesi halinde, vakıf yönetim organına rücu imkanına sahiptir. Ancak yönetim organının vakfa rücu etmesi mümkün değildir²³⁰.

a) Dava Arkadaşlığı

TMK madde 50'ye göre vakıfla beraber yönetim organının da üçüncü kişilerin zararlarından sorumlu olduğu belirtilmiştir. Buna göre üçüncü kişi vakfa karşı dava açabileceği gibi yönetim organına da davayı yöneltme imkanına sahiptir. Vakıf ile yönetim organı üçüncü kişiye karşı müteselsil olarak sorumludur. Bu sebeple üçüncü kişi davayı vakıf ve yönetim organını müteselsil sorumlu göstererek dava açma hakkına da sahiptir²³¹. Müteselsil borçluların davada birlikte davalı sıfatına sahip olmaları durumunda ihtiyari dava arkadaşlığının bulunduğunu söylemek mümkündür.

Müteselsil borçlu konumundaki vakıf ile yönetim organından yalnızca birine karşı dava açılması durumunda davalı, dava açılmayan diğer müteselsil sorumluya davayı ihbar edebilecektir. Davanın ihbarı borçluların iç ilişki açısından öneme sahiptir.

C. Sorumluluğu Doğan Yönetim Organının Görevden Alınması

Vakıflar Kanunu'nun 10'uncu maddesinde yönetim organının görevden alınmasını gerektiren durumlar hüküm altına alınmıştır. Yönetim organında görev alan üyelerin; tekrar seçilmemesi, ölüm hali, istifa ve görevden uzaklaştırılması gibi çeşitli hallerde görevleri sona ermektedir. Yönetim organının görevden alınması ancak mahkeme kararı ile mümkündür. Yönetim organının vakfa veya üçüncü kişilere vermiş olduğu zararlarda, zarar gören kişilere karşı olan sorumluluğunun yanında mevcut görevlerinden alınmaları ve belirli bir süre boyunca vakıfların yönetim organlarında görev yapmama gibi ağır sonuçlarla karşılaşmaları da mümkündür.

Yönetim organında görev yapan üyelerin, vakfın resmi senet ile belirlenen amacına ve yürürlükte bulunan mevzuatlara uygun davranması gerekmektedir. Aksi halde, vakıf yöneticileri

²²⁹ **Avcı**, s. 81; **Çamoğlu**, E. (2007), *Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu* (2. Baskı), İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 21.

²³⁰ **Avcı**, s. 88.

²³¹ **Öztan**, s. 147.

Vakıflar Meclisi'nin vereceği karar dayalı olarak denetim makamı olan Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün başvurusu üzerine görevden alınabileceklerdir. Yönetim organı üyelerinin görevden alınması amacıyla açılacak olan davada görevli ve yetkili mahkeme vakfın yerleşim yerinde bulunan asliye hukuk mahkemesi olacaktır. Yönetim organının görevden alınmasına yönelik yetki yalnızca mahkemeye tanınmıştır. Başka bir organ ya da kurumun yönetim organını azletmesi veya görevden alması mümkün değildir²³².

TMK madde 112'nin 2'nci fıkrasında yönetimin değiştirilmesi "*tüzükte gösterilen sebeplerle*" mümkün iken bu ibare Anayasa Mahkemesi'nin kararıyla²³³ iptal edilmiştir. Vakıf kurma ve vakfa ilişkin faaliyetlerde bulunma Anayasa ile güvenceye alınarak korunan temel hak ve hürriyetlerden olduğundan buna yönelik kısıtlamalar ancak ve ancak kanunla getirilebilir. Ayrıca vakıf yöneticiliği görevinden alınma veya uzaklaştırma gibi sonuçlar cezai bir müeyyide olduğundan yine kanunla düzenlenmesi zorunlu iken bu yönde bir kısıtlama ve cezai müeyyidenin tüzükle getirilmesi anayasaya aykırı bulunmuştur. Akabinde ise Anayasa Mahkemesi kararı ile ilgili hükmün iptal edilmesi sonucu vakıf yöneticilerinin görevden alınması VK madde 10 ile düzenlenmiştir.

²³² **Avcı**, s. 95.

²³³ "İtiraz konusu kural 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun vakıflara ilişkin üçüncü bölümünde yer almaktadır. Vakıf yöneticilerinin değiştirilmesini konu alan kuralın birinci fıkrasında, haklı nedenlerin varlığı durumunda, vakfın yönetim organı veya denetim makamının istemi üzerine diğerinin yazılı görüşü alındıktan sonra vakfın örgütü, yönetimi ve işleyişinin mahkeme kararıyla değiştirilebileceği öngörülmektedir. İtiraz konusu ibarenin de yer aldığı ikinci fıkrasında, denetim makamının başvurusu üzerine, tüzükte gösterilen sebeplerle ve duruşma yapılarak vakıf yöneticilerinin mahkeme tarafından görevden alınabileceği ve vakıf senedinde başka bir hüküm bulunmadığı hallerde yenisinin yine mahkemeye seçilebileceği belirtilmektedir. 3.12.2001 günlü, 4722 sayılı Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 22. maddesinde 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda öngörülen tüzük ve yönetmeliklerin çıkartılması ya da eski kanuna göre çıkartılmış olanların değiştirilmesine kadar Türk Medeni Kanunu'na aykırı olmayan hükümlerinin uygulanacağı öngörülmektedir. İtiraz konusu kuralın atıfta bulunduğu tüzük, 21.8.1970 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük'tür. Bu Tüzüğün 23. maddesine göre yöneticilerin görevden alınması amacıyla dava açma yetkisi, denetim makamı olan Vakıflar Genel Müdürlüğü'nündür. Anayasa'nın 33. maddesinin dördüncü fıkrasında dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir denilmektedir. Buna göre derneklerin organlarının oluşumunun, görevden alınmasının, seçiminin, faaliyet esas ve usullerinin kanunla düzenleneceği açıktır. Maddenin son fıkrasında bu hükümlerin vakıflarla ilgili olarak da uygulanacağı öngörüldüğünden, iptali istenen kuralda vakıf yöneticilerinin görevden alınma nedenlerinin yasa yerine tüzüğe bırakılması Anayasa'ya aykırılık oluşturur." Anayasa Mahkemesi, 27.11.2007 T., 2002/162 E., 2007/89 K. (RG. 26.01.2008, S. 26768)

Yönetim organının, vakfa karşı sorumluluğunu doğuran hallerde vakfın zarara uğramış olması gerektiği açıktır. Aynı şekilde yönetim organının üçüncü kişilere karşı haksız fiilden doğan sorumluluğunda; üçüncü kişilerin vakıftan talepte bulunması durumunda da vakıf zarara uğrayacaktır. Dolayısıyla yönetim organının sorumluluğunu doğuran ve ağır ihmal veya kastın söz konusu olduğu her halde ilgili hükümler kapsamında görevden alınmaları mümkündür. Her ne kadar Vakıflar Kanunu'nda ağır ihmal ve kasıtlı fiiller neticesinde vakfın zarara uğratılmasından bahsedilmekteyse de yönetim organının hafif kusurlarıyla vermiş olduğu zararlardan da sorumlu olması gerektiği açıktır. Buna göre Vakıflar Kanunu'nda yer alan bu düzenlemenin TBK'de yer alan sorumluluğa ilişkin düzenlemeye aykırı olduğu söylenebilir²³⁴. Ancak yönetim organında görev yapan üyelerin görevden alınmalarına yönelik usul ve esasların yalnızca kanun yoluyla düzenlenebileceği dikkate alındığında kıyas yoluyla hafif ihmallerinden kaynaklı olarak üyelerin görevden alınmaları mümkün olmayacaktır.

Vakıflar Kanunu'nun 10'uncu maddesinde vakıf yöneticileri başlığının tercih edilmesinin sebebi, suçun şahsiliği ilkesi gereği yönetim organında yer alan bir kişinin işlediği bir suç veya eylem nedeniyle tüm organın cezalandırılmasının önüne geçmektedir. Bu sebeple, yönetim organının sorumluluğunu doğuran olaylar neticesinde yalnızca kast veya ağır ihmali bulunan yöneticilerin görevden alınmaları söz konusu olacaktır. Yönetim organında görev yapan diğer üyeler bu durumdan etkilemeyecektir²³⁵.

Yönetim organı üyelerinin görevden alınmalarından sonra, vakıf resmi senedinde başka bir düzenlemeye yer verilmemişse Türk Medeni Kanunu madde 112'nin 2'nci fıkrasına uyarınca; denetim makamının yapacağı başvuru üzerine açılacak duruşma ile yeni yönetim organı üyeleri seçilebilecektir. Buna göre hem Vakıflar Kanunu hem de Türk Medeni Kanunu'nun açık hükümleri gereğince, yönetim organının sorumluluğunu doğuran zarardan yönetim organı üyelerinin görevlerinden alınmaları mümkündür.

Öğretide, yönetim organı üyelerinin görevden alınmalarına yönelik olarak açılacak olan dava, çekişmesiz yargı işi olarak kabul görmektedir. Ancak açılan davanın vakfa yönetilmesi gerektiği ve yönetim organı üyelerinin hukuki durumlarının değişmesine yol açabilecek nitelikte bir dava olmasından dolayı üyelerin de bu davadan haberdar edilmesi gerektiğine yönelik çeşitli yargı kararları

²³⁴ Koçoğlu, s. 123.

²³⁵ Koçoğlu, s. 122.

bulunmaktadır²³⁶. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından verilen bir karar²³⁷ neticesinde vakıf yönetim organı üyelerinin azline ilişkin olarak açılan davada husumetin vakıf ile beraber yönetim organına da yöneltilmesi gerektiği yönünde bir sonuca ulaşılmıştır.

²³⁶ **Avcı**, s. 96; "... Saptanan bu durum karşısında, dava dilekçesi vakıf tüzel kişiliğine ve davaya katılma dilekçesinin de azli istenen yöneticilere Tebligat Yasasında ve Tüzüğünde öngörülen biçimde tebliğ edilip yöntemine uygun olarak taraf teşkili saplanmadan ve dolayısıyla haklarında açılan dava konusunda savunmalarının alınmasına olanak sağlanıp gösterecekleri kanıtlar toplanmadan, davaya bakılıp işin esası hakkında hüküm kurulması doğru görülmemiştir." Yarg. 18. HD., 10.10.2015 T., 2005/6152 E., 2005/8765 K. (Kazancı)

²³⁷ "Vakıflar Genel Müdürlüğünce, bir vakfın yöneticisinin görevden alınması veya uzaklaştırılması istemiyle salt vakıf tüzel kişiliği aleyhine açılmış olan davada, azli istenilen kişinin de taraf olarak yer almasının sağlanması, bu kişinin davada kendisini savunma hakkını kullanabilmesi ve varsa kanıtlarını mahkemeye sunma olanağını elde edebilmesi açısından davanın özüne de uygun düşen doğru bir yaklaşım olacaktır. İşte bunun tersi olan durumda (yani dava salt görevden azli istenilen kişi aleyhine açıldığında) da dava konusu (subjektif) hakkın özüne ilişkin olan bu maddi hukuk olgusu aynen kabul edilmeli ve yöneticisi tarafından zarara uğratıldığı ileri sürülen vakıf tüzel kişiliğinin de davada taraf olarak yer alması sağlanmalıdır. Bu kısa açıklamadan çıkan sonuç şudur: Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından bir vakfın yöneticilerinin görevden azli için açılan davada husumet, vakıf tüzel kişiliği ile görevden azli istenilen kişilere birlikte yöneltilmelidir. Eğer dava, bunlardan salt birine karşı (örneğin salt vakıf tüzel kişiliği ya da azli istenilen kişiler aleyhine) açılmış ise, diğerinin de davada taraf olarak yer almasının sağlanması yoluna gidilmelidir. Diğer taraftan; 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 101. (önceki 73. madde) maddesine göre vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır. Bir özel hukuk tüzel kişisi olan vakfın örgütünde zorunlu organ yönetim kurulumudur. (MK. m. 109). Yönetim organı, vakfın kuruluş senedinde yazılı amacını gerçekleştirmek için, her türlü yönetim işlerini görmek ve onu temsil etmekle görevlidir. Bu organ, vakfın mal varlığını ve işlerini yönetirken, ihtimamla (özenle) ve sadakatle hareket etmek ve basiretli bir idareci gibi davranmakla yükümlüdür. Türk Medeni Kanununun 50. (eski 48.) maddesine göre, tüzel kişinin iradesi, organları aracılığıyla açıklanır. Organlar, hukuki işlemleri ve diğer tüm eylemleriyle tüzel kişiyi borç altına sokarlar. Bu madde hükmü somut olaya uyarlandığında; Yönetimden uzaklaştırılması istenilen Abdullah Akbulut'un, Nüfus Hizmetlerini Güçlendirme Vakfı'nın yönetim kurulu üyesi olarak görev yaptığı dönem içinde, bu vakfın (yani vakıf tüzel kişiliğinin) iradesini kullanarak gerçekleştirdiği eylem ve işlemler vakıf tüzel kişiliğini ilzam ettiği (borç altına soktuğu) cihetle, bunlar esas itibarıyla vakıf tüzel kişiliğinin hukukunu ilgilendirecektir. Başka bir deyişle, adı geçen kişi davaya konu edilen (vakfı zarara uğraticı) eylem ve işlemleri, vakıf tüzel kişiliğinin iradesini kullanarak, (tüzel kişiliğin yönetim organının bir objesi olarak) yaptığından, üçüncü kişiler ve özellikle vakıftan yararlananlar açısından, bu eylem ve işlemler vakıf tüzel kişiliği tarafından yapılmış kabul edilecek, bundan vakıf sorumlu tutulacaktır. (Burada, adı geçen kişinin kişisel kusurundan dolayı kişisel sorumluluğunun saklı olduğu unutulmamalıdır). Diğer önemli bir nokta da; aynı zamanda ileriye etkili hukuki sonuçlar doğurmaya yönelik eldeki davanın açıldığı tarihte, davalının fiilen görevden uzaklaşmış olmasının, bu davada verilecek kararın vakıf tüzel kişiliğinin hak ve hukukunu etkilemesine engel olmayacağı, tersine doğrudan etkileyeceği olgusudur. Sonuç olarak; olaya maddi hukuk açısından bakıldığında da, vakıf tüzel kişiliğinin, yöneticilerin azli davasında taraf sıfatının bulunmasının zorunlu olduğu sonucuna varılmaktadır." Yarg. Hukuk Genel Kurulu, 26.3.2003 T., 2003/18-173 E., 2003/191 K. (Kazancı).

Vakıflar Kanunu madde 10'un 3'üncü fıkrasına göre *"Görevinden alınan vakıf yöneticileri Meclis üyesi olamaz ve beş yıl süreyle aynı vakfın yönetim ve denetim organında görev alamazlar. Ayrıca ikinci fıkranın (c) ve (e) bentlerinde belirtilen nedenlerle görevinden alınan vakıf yöneticileri başka bir vakfın yöneticisi ise o görevinden de alınmış sayılır ve beş yıl süreyle hiçbir vakfın yönetim ve denetim organında görev alamazlar."* İlgili kanun hükmü gereğince vakıf yönetim organında yer alan üyelerin görevi sona erse dahi görevden uzaklaştırılmaları için davaya devam edilmesi mümkün kabul edilmekte olup davanın halihazırda yönetim organında yer almayan kişilere de yöneltilmesi mümkün görülmektedir²³⁸.

D. Yönetim Organının Sorumluluğunu Kaldıran Haller

1. İbra

İbra kavramı, tüzel kişiler nezdinde var olan bir borcu sonlandıran yöntemlerden bir tanesidir. Tüzel kişi iradesini organları aracılığıyla açıklamaktadır. Organların tüzel kişi adına gerçekleştirdikleri hukuki iş ve işlemlerle tüzel kişiye borç altına sokabilmektedir. Organlar, görev süreleri boyunca gerçekleştirdikleri faaliyetler sebebiyle hesap verme yükümlülüğü altındadır. Borcu sona erdirmeye yönetim olan ibra, Türk hukukunda zorunlu bir hukuk işlem olmamakla beraber tüzel kişiler tarafından sıklıkla başvuru yapılan yöntemlerden bir tanesidir.

Türk Borçlar Kanunu'nun 132'nci maddesinde ibranın şekle bağlı olmaksızın gerçekleştirilebileceği hüküm altına alınmıştır. İbra edilen alacak şekil şartına bağlı olsa dahi ibra hukuki

²³⁸ "... Eldeki davada, dava tarihinden önce kapatılan vakfın yöneticilerinin görevleri kapatma ile sona erdiği, yani dava tarihi itibari ile vakıftaki görevleri sona ermiş olduğundan bu hususta mahkemeden davalıların görevden alınmalarını istemekte davacı yanın hukuki yararının mevcut olmadığı, ancak görevden alınma için ileri sürülen sebeplerin varlığının sabit olması durumunda Vakıflar Kanunu'nun 10/4. maddesi kapsamında yöneticilerin aynı veya başka bir vakfın yönetim ve denetim organında görev alamayacakları yönünde hüküm kurmaya engel olmadığı da Kanunun açık düzenlemesi gereğidir. Buna göre Bölge Adliye Mahkemesince yapılacak iş, (istinaf isteminin kabulüyle talep hakkında yeniden hüküm kurularak İlk Derece Mahkemesi kararı ortadan kaldırıldığı göz önünde bulundurularak) görevden alma talebi yönünden hukuki yarar yokluğundan bu isten yönünden davanın usulden reddine, Vakıf Kanunu'nun 10/4. maddesi kapsamında görevden almanın kanuni sonuçları hakkında hüküm kurulması gerektiğinden yanılığlı değerlendirmeye dayalı Bölge Adliye Mahkemesi kararının bozulması gerekmiştir." Yarg. 8 HD., 29.6.2021 T., 2019/3280 E., 2021/5603 K. (Kazancı)

işlemin geçerlilik şartına bağlı değildir²³⁹. Ancak taraflar arasında özel bir şekil şartı kararlaştırılması mümkündür. Tarafların şekil şartı kararlaştırdığını iddia eden taraf bunu ispat yükü altındadır²⁴⁰.

Tek taraflı irade beyanı ile kurulan ibra, iki taraflı hukuki işlem olup hukuki niteliği gereği yenilik doğuran bir haktır. Hukuki niteliği gereği ibra kararından geri dönülmesi de hukuken mümkün değildir²⁴¹. İbranın menfi bir borç ikrarı olduğu da öğretide ağırlıklı olarak kabul edilen görüştür²⁴².

Türk Borçlar Kanunu'nun 166'ncı maddesinin 2'nci fıkrasına göre, *"Borçlulardan biri, alacaklıya ifade bulunmaksızın borçtan kurtulmuşsa, diğer borçlular bundan, ancak durumun veya borcun niteliğinin elverdiği ölçüde yararlanabilirler."* İlgili hüküm gereğince müteselsil sorumlu olan borçlulardan bir tanesinin ibra edilmesi, durum ve borcun niteliğine göre diğer borçluların da borcunun ortadan kalkması sonucunu doğurabilir. Kanun hükmünde durum ve borcun niteliği ifadesi ile anlatılmak istenen husus açık bir şekilde belirtilmemiştir. Somut olayın niteliğine göre ibra edilmeyen diğer borçluların borçtan kurtulup kurtulmadığı tespit edilecektir. İbra eden alacaklı, müteselsil borçlu konumunda bulunan diğer borçluları da ibra ettiğini açıkça belirtmişse onlar için ibranın sonuçları etkili olacaktır. Bununla beraber, somut olayın şartlarına göre bir borcu ibra edilmesi diğer borçlularından da bu borçtan kurtulmasını haklı gösteriyor ise tüm borçluların borçtan kurtulacağı kabul edilmelidir.

Tarafların borcun sona erdirilmesi yönelik olarak karşılıklı ve birbirine uygun nitelikteki irade beyanları ile ortaya çıkan ibra kavramı, TBK ve TTK'de çeşitli hükümler ile düzenlenmiştir. Ancak Türk Medeni Kanunu ve vakıflara ilişkin sair mevzuatlarda yönetim organının ibrasına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır²⁴³. Bu sebeple, vakıf yönetim organının sorumluluğunu doğuran hallerde ve görevleri neticesinde vermiş olduğu zararlardan ibrasının mümkün olup olmadığı ve yönetim organının ibrasına

²³⁹ **Gümüş**, M. A. (2015), *Türk-İsviçre Borçlar Hukukunda İbra Sözleşmesi*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 195.

²⁴⁰ **Gümüş**, 2015 s. 196.

²⁴¹ **Helvacı**, M. (2001), *Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu* (2. Baskı), İstanbul, Beta Basım, s. 137.

²⁴² **Açıkgöz**, s. 77; **Akdağ Güney**, N. (2016), *Anonim Şirket Yönetim Kurulu* (2. Baskı), İstanbul, Vedat Kitapçılık. s. 415; **Ansay**, T. (1966), "Anonim Şirketlerin Ehliyeti, İdare Meclisinin İbrası, İdare Meclisi Aleyhine Mesuliyet Davası ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 3(3), s. 422; **Çamoğlu**, E. (1971), "Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrasının Sorumluluk Davalarına Etkisi", İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası, 36(1-4), s. 329; **Gümüş**, 2015 s. 137.

²⁴³ **Ballar**, s. 1411.

ilişkin bir kanun boşluğunun varlığından söz edilip edilmeyeceği hususunda öğretide görüş birliği bulunmamaktadır.

Öğretide bu noktada kanun boşluğunun mevcut olduğu yönünde görüş bildiren yazarlara göre²⁴⁴ yönetim organının sorumluluğunu doğuran hallerde borcun sona erdirilmesi amacıyla ibra kurumuna başvurabileceği kanaatindeyiz. Yönetim organının ibrasına ilişkin bir hükmün bulunmayışının kanun boşluğundan kaynaklandığını kabul eden görüşe göre, Türk Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan düzenlemeler, niteliğine uygun düştüğü ölçüde yönetim organının ibrasında uygulama alanı bulacaktır. İbra sözleşmesinin yönetim organı açısından geçerli olduğunu kabul eden görüşe göre; Türk Borçlar Kanunu'nun 27'nci maddesine göre ahlaka aykırı bir amaç barındırmadığı sürece ibra sözleşmesinin alacaklı olan vakıf adına taraf konumunda olan yönetim organı özen borcu doğrultusunda hareket etmek zorundadır. Aksi halde sona erdirilen alacak tutarınca vakıf adına ibra sözleşmesinin kurulmasını sağlayan yönetim organı üyelerinin sorumluluğunu doğacaktır²⁴⁵.

Kanaatimizce, yönetim organının üçüncü kişiye karşı olan sorumluluğunda yönetim organı üyelerinin ibra edilmesi mümkündür. Üçüncü kişiye karşı olan sorumluluğun temelini haksız fiilin oluşturduğu belirtilmiştir. Bu halde haksız fiilden doğan alacak hakkının ibra sözleşmesine konu olması mümkündür. Üçüncü kişinin, borçlu konumunda bulunan vakıf veya yönetim organını ibra etmesi halinde vakıf zararına bir sonuç doğmayacaktır. Ve hatta vakıf yararına borcun sona ermesi gündeme gelecektir. Vakıf zararına bir sonuç doğurmayan ibra işleminin yönetim organı açısından uygulama alanı bulacağını ve bu noktada TBK ve TTK'de yer alan hükümlerin niteliğinde uygun düştüğü ölçüde kıyasen uygulanacağını kabul etmek yerinde olacaktır.

Yönetim organının ibrasına ilişkin bir kanun boşluğu olmadığını ve kanun koyucu tarafından kasıtlı olarak bir düzenleme yapılmadığını kabul eden diğer bir görüşe göre ise yönetim organının ibrası mümkün değildir. İbranın, vakfın niteliğine ve işleyişine uygun bir kurum olmadığından kanun koyucu tarafından bilinçli olarak herhangi bir düzenlemenin getirilmediği de düşünülebilir.

Vakıf tüzel kişiliği bir mal topluluğu olmasının doğal sonucu olarak üye veya ortak kavramlarına uzaktır. Her ne kadar vakıflarda üyeliğin önü açılmış ve dernek benzeri üyeli vakıflar ortaya çıkmışsa da üyelik kavramı vakfın niteliğine uygun düşmemektedir. Bu sebeple TTK kapsamında

²⁴⁴ Açıkgöz, s. 53 vd.

²⁴⁵ Demirsatan, s. 125.

anonim şirketler içerisinde bulunan yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna yönelik düzenlenen ibra sözleşmesi kıyas yoluyla dernekler açısından uygulama alanı bulmaktaysa da vakıflar açısından TTK hükümlerinin uygulama alanı bulması mümkün değildir²⁴⁶. Vakıfların niteliği gereği genel kurula sahip olmaması ve organların vakfın iradesi dışında ayrıca bir iradeye sahip olmaması yönetim organının sorumluluktan kurtarılmasını olanaksız kılmaktadır. Yönetim organının bu şekilde ibra edilerek sorumluluktan kurtarılmasının mümkün olmadığı görüşü ileri sürülmektedir²⁴⁷.

Yönetim organının ibrası, yönetim organının görevde bulunduğu döneme ilişkin almış olduğu kararlar, yaptığı çalışmalar ve uygulamaların ilgili mevzuat ve vakıf resmi senedi çerçevesinde uygun bulunması, sorumluluktan kurtulması anlamına gelmektedir²⁴⁸. Vakıf resmi senedi ile yönetim organının ibra edilmesine yönelik usul ve esaslara yer verilebilir, ibra sözleşmesi kurmaya yetkili bir organ kurulabilir. Ancak kanaatimizce vakıf yönetim organı vakfa karşı olan sorumluluğunda ibra sözleşmesi ile sorumluluktan kurtulamayacaktır.

Resmi senet ile ihtiyari olarak kurulan bir organ tarafından yönetim organının ibrasının gerçekleştirilebileceği düşünülse dahi bu husus yine vakıf yönetim organına ait olan yetkinin başka bir organ tarafından kullanılmasının bir yansıması olarak ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar resmi senet ile ibra sözleşmesi kurmaya yetkili bir organ kurulsa da yönetim organının yetkileri ortadan kalkmayacaktır. Vakıflarda anonim şirket veya derneklerdeki gibi genel kurul bulunmamaktadır. Dolayısıyla her halde vakıf yönetim organının kendi kendini ibra etmesi gibi bir durum ortaya çıkacaktır.

Kaldı ki, vakfın amacının gerçekleştirilmesinde zorunlu organ olarak görev yapması gerekirken vakfın zararına sebebiyet veren yönetim organının ibrası keyfi ve ihmali davranışların doğmasına yol açabilecektir. Bu sebeple vakıf yararının üstün tutularak yönetim organının ibrasının mümkün olmadığı ve ibra sözleşmesinin vakıf niteliğine uygun düşmediğini belirtmek gerekmektedir. Vakfın tek zorunlu organı olan yönetim organının vakfa karşı olan sorumluluğunda ibra ile borçtan kurtarılması mümkün değildir.

²⁴⁶ Aksoy Dursun, s. 173; Demirsatan, s. 126

²⁴⁷ Aksoy Dursun, s. 173; Reimer, ZGB Art. 83 N11; Uyan, 2006 s. 325.

²⁴⁸ Açıkgöz, s. 61.

2. Zamanaşımı

Zamanaşımı borcu tam anlamıyla sonlandıran sebeplerden değildir. Zamanaşımı, belirli bir sürenin geçmesi neticesinde borçlunun, borcu ifadan kaçınmasına imkan tanıyan bir etkiye sahiptir. Yönetim organının sorumluluğunu doğuran zarar üzerinden ilgili mevzuatlar ile ortaya konana sürelerin dolması ile beraber yönetim organı zamanaşımı def'i hakkına sahip olacaktır. Zamanaşımı süresinin tespitinde yönetim organının vakfa ve üçüncü kişilere karşı olan borçları açısından ikili bir ayrıma gidilmesi yerinde olacaktır.

Yönetim organının vakfa karşı olan sorumluluğunun temelini sözleşme ilişkisi oluşturduğu, niteliğine uygun düştüğü ölçüde vekalet sözleşmesi hükümlerinin kıyas yoluyla uygulanacağı ilgili başlık altında belirtilmişti. Türk Borçlar Kanunu'nun 147'nci maddesinde fıkra 1'in 5'inci bendine göre, vekalet sözleşmelerinden doğan alacaklar beş yıllık zamanaşımının tabii olduğu düzenlenmiştir. İlgili hükümden yola çıkarak yönetim organının vakfa karşı olan sorumluluğunun da beş yıllık zamanaşımına tabii olduğunu söylemek mümkündür.

Yönetim organının vakfa karşı olan sorumluluğunda zamanaşımı süresinin başlangıcı önem arz etmektedir. TBK madde 149'a göre zamanaşımının başlangıç tarihinin alacağın muaccel olduğu tarih olacağı hüküm altına alınmıştır. Ancak vakıf adına faaliyetleri gerçekleştiren yönetim organının meydana getirdiği zararın çok daha sonra ortaya çıkması mümkündür. Bu halde zamanaşımının zararın doğduğu tarihten itibaren işleyeceğinin kabulü hakkaniyete aykırı olup vakfın telafisi zor zararlara uğramasına neden olabilecektir.

Öğretide yer alan bir görüşe göre, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen incelemede vakfın zarara uğradığının tespit edilmesi durumunda, zararı tespit eden raporun düzenlenme tarihinden itibaren zamanaşımı süresinin işlemeye başlayacağı kabul edilmektedir²⁴⁹. Diğer bir görüşe göre ise, vakıflara ilişkin mevzuatlarda özel bir muacceliyet rejimi öngörülmediğinden Türk Borçlar Kanunu'nun 90'ıncı maddesi uyarınca zararın doğduğu an alacak muaccel olacak ve zamanaşımı süresi işleyecektir²⁵⁰.

Kanaatimizce, yönetim organının vakfa karşı olan sorumluluğunda özel bir düzenleme bulunmaması nedeniyle vakfın niteliğine uygun düşmeyecek nitelikteki düzenlemelerin kıyas yoluyla

²⁴⁹ Özgedöner, s. 174.

²⁵⁰ Demirsatan, 2024 s. 122

uygulanması mümkün değildir. Vakfın zarara uğramasına yol açan yönetim organının görevde kalmaya devam ettiği süre boyunca tazminat talebinde bulunacak olan organ ile zararın meydana gelmesine sebebiyet veren organ aynı olacaktır. Bu halde, istisnai haller dışında zararın tespiti mümkün olamayacaktır. Mevcut yönetim organının kendi sorumluluğu sonucu bir talepte bulunması mümkün değildir. Bu sebeplerle yönetim organının vakfa karşı olan sorumluluğunda zamanaşımının başlangıç tarihinin zararın doğduğu anın herhangi bir şekilde tespit edildiği ve talep edilebilir olduğu andan itibaren başlamasının yerinde olacağı görüşündeyiz

Zarar tespit edilse dahi talep hakkı sahibi ve davacı konumunda bulunacak yeni bir yönetim organı bulunmadığından zararın tazmini mümkün olmayacaktır. Türk Borçlar Kanunu'nun 153'üncü maddesinde zamanaşımını durduran haller sayılmıştır. İlgili hükmün niteliğine uygun düştüğü ölçüde yönetim organının sorumluluğunda da uygulama alanı bulacaktır. İlgili hükme göre; *“Alacaklı ve borçlu sıfatının aynı kişide birleşmesi, birleşmenin ileride geçmişe etkili olarak ortadan kalkması durumunda, bu durumun ortaya çıkmasına kadar geçecek sürece”* zamanaşımı işlemeye başlamaz, başlamışsa durur. Vakfı zarara uğratan yönetim organının görevde kaldığı süre boyunca zarara ilişkin tazminatın talep edilebilmesi mümkün olmadığından bu süreç boyunca zamanaşımının duracağı, vakıf adına tazminat alacağını talep etmeye yetkili organı oluşturan üyelerin görevlerinin sona ermesi ve yeni bir yönetim organının oluşması ile beraber beş yıllık zamanaşımı işlemeye başlayacaktır²⁵¹. Aksi halde yönetim organının hem zararı tazmin borçlusu hem de vakfın tek zorunlu organı olarak zarara uğrayan vakıf adına talep yetkisine sahip alacaklı olarak fiili bir imkansızlık doğmaktadır. İlgili hükmün vakıflar açısından uygulanamayacağının kabulü, hem vakfın uğramış olduğu zararın tazmin edilmesini engelleyecek hem de anayasa ile güvence altına alınan mahkemeye etkin erişim hakkını ihlal etmiş olacaktır.

Yönetim organının üçüncü kişilere karşı sorumluluğunu doğuran zararların temelini oluşturan haksız fiil sorumluluğunda zamanaşımı süresi Türk Borçlar Kanunu madde 72'de düzenlenmiştir. İlgili hükme göre, haksız fiilden doğan tazminat istemi, *“zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak 2 yıl ve her halde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.”* Haksız fiil sorumluluğunda zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması için iki şartın birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir. Zarar gören üçüncü kişinin; ilk olarak uğradığı zararı ve kapsamını tespit etmesi, akabinde ise haksız eylemi gerçekleştiren ve zarardan sorumlu olan tazminat yükümlüsünü öğrenmesi gerekmektedir. Üçüncü kişi tarafından zararın tazmini talep edilirken; yönetim

²⁵¹ Demirsatan, 2024 s. 124.

organının sorumluluğu açısından özellik arz eden bir husus bulunmadığı ve TBK’de yer alan genel hükümler çerçevesinde zamanaşımına ilişkin düzenlemelerin uygulama alanı bulacağı kanaatindeyiz.

SONUÇ

Türk Medeni Kanunu'nu ve Vakıflar Kanunu ile kendisine tüzel kişilik tanınan vakıf, belirli malvarlığının vakfedenin belirlediği bir amaca özgülenmesi suretiyle kurulan mal topluluğudur. Türk hukukunda tüzel kişilik tanınan tek mal topluluğudur. Anayasa'nın 33'üncü maddesinin vakıflar açısından da kıyas yoluyla uygulama alanı bulacağı açıktır. Bu sebeple dileyen herkes yasal koşullarını sağlamak şartıyla vakıf kurma hakkına sahiptir. Vakıf kurma özgürlüğü anayasal bir güvenceye sahiptir.

Vakfın, vakfeden tarafından sağlığında resmi senet ile veya ölümünden sonra hüküm ifade etmek üzere ölüme bağlı tasarruf ile kurulması mümkündür. Vakıf tüzel kişiliği vakfedenin iradesini ortaya koymakta, vakıf organlarının da vakfedenin iradesi dışında ayrıca bir iradesi bulunmamaktadır. Vakıf resmi senedi ve vakfın organları, vakfedenin iradesini yansıtmakla yükümlüdür. Vakıf kurma işlemi tek taraflı irade beyanına bağlı olup karşı tarafa ulaşması gerekmeyen tek taraflı hukuki işlemidir. Vakfın tek bir kişi ile kurulması mümkün olduğu gibi birden çok gerçek veya tüzel kişi tarafından kurulması da mümkündür. Vakıf yönetim organının bir kurul halinde olması durumunda "yönetim kurulu", "mütevelli", "mütevelli heyeti" gibi isimlerle anılabilmektedir. Ancak vakfın birden çok kişi tarafından kurulması halinde dahi tek taraflı bir hukuk işlem olma özelliği ortadan kalkmamaktadır. Vakfın tüzel kişilik kazanması, yasal mevzuatlarda öngörülen koşullara bağlandığından vakıf kurma işleminin şekle bağlı olduğunu söylemek mümkündür. Vakıf, kanunla öngörülen diğer şartların sağlanmasının ardından yerleşim yerinde bulunan asliye hukuk mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil ile tüzel kişilik kazanmaktadır. Tüzel kişilik kazanıldığı an hak ehliyetine sahip olan vakıf, tek zorunlu organı olan yönetim organının kurulmasıyla da fiil ehliyetine sahip olacaktır.

Yönetim organı vakfın tek zorunlu organı olarak hem karar hem de bir yürütme organı olarak görev yapmaktadır. İç ilişkide faaliyetlerin yürütülmesi ve vakfın amacının gerçekleştirilmesine yönelik hukuk iş ve işlemlerin yerine getirilmesinde, dış ilişkide ise üçüncü kişilere karşı vakfın temsilinde görevlidir. Vakıflarda zorunlu organ dışında ihtiyari organların kurulması mümkündür. Ancak bu halde, devri gerçekleşen görevle ilgili yönetim organının yetki ve sorumluluğu ortadan kalkmayacaktır.

Yönetim organı, kendisine yasal mevzuatlar ve resmi senet ile verilen görevleri yerine getirmekle yükümlüdür. Bu görevlerin yerine getirilmesinde özen ve sadakat borcuna uygun davranılması gerekmektedir. Yönetim organının sadakat ve özen borcuna aykırı davranışları neticesinde meydana gelen zararlardan vakfa ve üçüncü kişilere karşı sorumluluğu bulunmaktadır.

Vakıf yönetim organının, vakfa ve üçüncü kişilere karşı olan sorumluluğu farklı hukuki temellere dayandırılmaktadır. Vakıf ve vakıf yönetim arasındaki ilişkinin hukuki niteliği açısından öğretide çeşitli değerlendirmeler yapılmaktadır. Ancak genel olarak kabul gören görüşe göre vakıf ile yönetim organı arasında vekalet sözleşmesi benzeri bir ilişki olduğu kabul görmektedir. Bu sebeple, niteliğine uygun düştüğü ölçüde vakıf ile yönetim organı arasındaki hukuki ilişkiye vekalet sözleşmesini düzenleyen hükümler kıyas yoluyla uygulama alanı bulacaktır. Yönetim organının sorumluluğunun doğabilmesi için kusur, zarar, illiyet bağı ve borca aykırı fiil unsurlarına ait koşulların sağlanması gerekmektedir. Bu koşulların gerçekleşmesi halinde vakıf uğradığı zarar sebebiyle yönetim organının sorumluluğuna başvurabilecektir. Ancak bu noktada vakıf adına talep hakkı sahibi ve davacı konumunda olabilecek ayrı bir organı bulunmadığından fiili bir imkansızlık gündeme gelecektir.

Vakfın zararının tazmin edilebilmesi ve daha büyük muhtemel zararlara uğramasının önüne geçilebilmesi adına yasal mevzuatlar ile Vakıflar Genel Müdürlüğü veya üçüncü bir kişiye talep ve davacı olma hakkının tanınması gerektiği kanaatindeyiz. Bununla beraber mevcut düzenlemeler kapsamında böyle bir imkan tanınmadığından yalnızca yeni bir yönetim organının göreve başlaması durumunda yeni yönetim organı tarafından veya kayyım aracılığıyla talepte bulunulması mümkündür. Her ne kadar yönetim organı üyeleri arasında müteselsil sorumluluktan bahsedilse de kanaatimizce davalı konumunda bulunan üyeler arasında mecburi dava arkadaşlığı olduğu kanaatindeyiz. Üyelerden her birinin kusur derecesi yalnızca iç ilişkide önem arz edecektir. Ancak vakfın menfaati üstün tutularak müteselsil borçlu konumundaki her bir üyenin kusur derecesine bakılmaksızın sorumluluğuna gidilmesi daha doğru olacaktır. Yönetim organının sorumluluğunu doğuran olayda ispat yükü davalıya ait olacaktır. Yönetim organı kusursuzluğunu ispat etmedikçe borçtan kurtulması mümkün değildir. Yönetim organının vakfa karşı sorumluluğunda görevli ve yetkili mahkeme, vakfın yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesi olacaktır.

Dava yolu dışında yönetim organı üyelerinin vakfa karşı olan borcunu alternatif uyuşmazlık çözüm yolları ile çözümlemesi de mümkündür. Mevcut yasal düzenlemelerde arabuluculuk zorunlu bir çözüm yolu olarak öngörülmemiştir. Buna rağmen, ihtiyari arabuluculuk görüşmeleri neticesinde yönetim organının sorumluluğunu doğuran zararın tazmini konusunda bir anlaşmaya varılması mümkündür. Arabuluculuk dışında sulh sözleşmesi ile de uyuşmazlığı çözülmesi mümkündür. Ancak talep hakkı sahibi konumunda bulunan yönetim organının arabuluculuk veya sulh görüşmeleri esnasında vakıf yararına hareket etmesi gerekmektedir. Arabuluculuk veya sulh görüşmeleri sonucunda yeni yönetim organının kast veya ağır ihmali sonucu vakıf zarara uğrarsa yeni yönetim organı bu anlaşma sebebiyle vakfa karşı sorumlu olacaktır.

Yönetim organının üçüncü kişilere karşı olan sorumluluğunun hukuki temelini haksız fiil oluşturmaktadır. Haksız fiilin ana unsurları olan kusur, zarar, illiyet bağı ve hukuka aykırı fiil neticesinde zarara uğrayan üçüncü kişi bu zararın tazmini amacıyla yönetim organının sorumluluğuna başvurabilecektir. Üçüncü kişi uğramış olduğu zararı, ayrı ayrı veya birlikte taraf göstermek suretiyle yönetim organı ve vakıftan talep etme imkanına sahiptir. Bu sebeple, yönetim organı ve vakıf arasında ihtiyari dava arkadaşlığı oluşmaktadır. Yönetim organının, üçüncü kişilere vermiş olduğu zararlarda da alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına başvurulması mümkündür.

Haksız fiil sorumluluğunda da arabuluculuk dava şartı olarak kabul edilmemiştir. İhtiyari arabuluculuk anlaşmaları neticesinde yönetim organının üçüncü kişi ile arasındaki uyuşmazlığın çözüme kavuşturulması mümkündür. Ancak haksız fiil sorumluluğunun temel sebebi arabuluculuğun yönetim organının sorumluluğunda da dava şartı olarak değerlendirilmesine yol açabilecektir. Arabuluculuğun zorunlu olduğu ticari, tüketici ve iş davaları gibi davalar somut olayın şartlarına göre değerlendirilmeli ve böylelikle sonuca ulaşılması gerekmektedir. Buna göre yönetim organının sorumluluğunu doğuran temel sebep irdelenerek arabuluculuğun zorunlu veya ihtiyari olduğuna ilişkin ulaşılan sonuç ortaya konulmalıdır. Örnek vermek gerekirse, ticari işletme işleten vakıflarda üçüncü kişinin uğramış olduğu zararlardan kaynaklı olarak açılacak dava niteliğine göre ticari veya tüketici davalarını gündeme getirecektir. Bu hallerde yönetim organının haksız fiil sorumluluğu açısından da arabuluculuğun zorunlu olduğu söylenebilecektir. Görevli mahkemenin de tespiti haksız fiilin temeline göre tespit edilecektir. Özellik arz eden bir durum bulunmuyor ise görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesi olacaktır. Yetkili mahkeme ise zarara uğrayan üçüncü kişinin yerleşim yeri, haksız fiilin işlendiği yer veya zararın meydana geldiği yer mahkemesi olacaktır.

Yönetim organının vakfa veya üçüncü kişilere vermiş olduğu zarar sebebiyle doğan hukuki sorumluluk dışında bir başka yaptırım ise görevden uzaklaştırılmalarına yöneliktir. Vakıflar Kanunu'nun 10'uncu maddesine göre yönetim organının sorumluluğunu doğuran ağır ihmal veya kastın söz konusu olduğu her halde ilgili hükümler kapsamında görevden alınmaları mümkündür. Yönetim organının hafif ihmalleri sebebiyle vermiş oldukları zararlarda görevden alınamayacaklardır. Yönetim organının görevden alınabilmeleri için Vakıflar Meclisi'nin vereceği karara dayalı olarak Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün başvurusu gerekmektedir. Görevli ve yetkili mahkeme vakfın yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesi olacaktır. Mahkeme kararı bulunmaksızın yönetim organı üyelerinin görevlerinden alınmaları mümkün değildir.

Yönetim organının sorumluluğu borcun ifası dışında ibra ve sulh ile de ortadan kalkabilecektir. Ancak vakfa karşı olan sorumlulukta vakfın ibrasının mümkün olmadığı ve kanun

koyucunun bilinçli olarak düzenleme getirmediği yönündeki görüşe katılmaktayız. Vakfın zarara uğramasına neden olacak eylemlerden dolayı ibranın varlığının kabulü halinde vakfın zararı tazmin edilemeyeceği gibi yöneticilerin keyfi ve ihmali davranışlarının önüne geçilmesi de zorlaşacaktır. Ancak üçüncü kişilerin vakfı ibra etmesi, vakıf zararına bir sonuç doğurmayacağından mümkün kabul edilmelidir.

Zamanaşımı süresi geçtiği halde yönetim organının sorumluluktan kurtulması mümkün olabilecektir. Yönetim organının vakfa ve üçüncü kişilere olan sorumluluğunun hukuki temeli farklı sebeplere dayandığından zamanaşımı süreleri de farklı olacaktır. Buna göre, sözleşme ilişkisinden doğan sorumlulukta vakfa karşı zamanaşımı süresi beş yıldır. Üçüncü kişi sorumluluğunda ise haksız fiilden kaynaklı olarak iki yıl ve her halde on yıllık sürenin sonunda zamanaşımı geçmiş olacaktır. Zamanaşımı süresinin başlangıcı açısından muacceliyet tarihi önemlidir. Vakfa karşı olan sorumlulukta zararın doğduğu anın herhangi bir şekilde tespit ve talep edilebilir olduğu andan itibaren başlamasının yerinde olacağı görüşündeyiz. Üçüncü kişiler açısından ise özellik arz eden bir durum bulunmadığından Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan hükümler uygulama alanı bulacaktır.

Vakıfların ülkemizde köklü bir geçmişe sahip olması ve çok uzun yıllardır varlıklarını sürdürüyor olmalarına rağmen güncel mevzuatların yetersiz kaldığı görülmüştür. Yasal mevzuatların yetersiz kalması sebebiyle öğretide görüş ayrılıkları ortaya çıkmakta ve uygulamada uyuşmazlıkların çözüme kavuşturulması zorlaşmaktadır. Yasal düzenlemelerin bu doğrultuda düzenlenmesi ve denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi vakıfların daha iyi bir yönetime sahip olması açısından önemlidir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, O. (2016), “*Vakıf Yönetim Organının İbrası ve Uygulanacak Hükümlerin Tespiti*”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22(3), 53-82.
- Akbulut, İ. (2009), “*Vakıf Kurumu, Mahiyeti ve Tarihsel Gelişimi*”, Bursa Barosu Dergisi, 33(85), 29-40.
- Akbulut, P.E. (2022), “*Vakıf Senedinin Tamamlanması ve Değiştirilmesi* (2. Baskı), İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.
- Akdağ Güney, N. (2016), *Anonim Şirket Yönetim Kurulu* (2. Baskı), İstanbul, Vedat Kitapçılık.
- Akdağ Güney, N. (2008), *Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu*, İstanbul, Vedat Kitapçılık.
- Akıntürk, T. (1970), “*Şart ve Mükellefiyet Kavramları Üzerinde Bir İnceleme*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 27(3-4), 219-247.
- Akipek, J., Akıntürk, T., Karaman-Ateş, D. (2018), *Türk Medeni Hukuku, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku* (Yenilenmiş 14. Baskı), İstanbul, Beta Basım,
- Aksoy Dursun, S. (2021), *Vakfin Örgütlenmesi ve İşleyişi, Türk, İsviçre ve Alman Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.
- Akünel, T. (1995), *Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler* (2. Baskı), İstanbul, Beta Yayınları.
- Ansay, T. (1966), “*Anonim Şirketlerin Ehliyeti, İdare Meclisinin İbrası, İdare Meclisi Aleyhine Mesuliyet Davası ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı*”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 3(3), 407-431.
- Antalya, G., Topuz, M. (2024), *Marmara Hukuk Yorumu Medeni Hukuk, Giriş-Temel Kavramlar-Başlangıç Hükümleri C.1* (Genişletilmiş 5. Baskı), Ankara, Seçkin Yayınevi.
- Antalya, G., Topuz, M. (2021), *Medeni Hukuk, Giriş-Temel Kavramlar-Başlangıç Hükümleri C.1* (Genişletilmiş 4. Baskı), Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Arat, S. (2007), *Ehliyetleri Açısından Dernek ve Vakıf Tüzel Kişilikleri (Medeni Hukuk Tüzel Kişilikleri)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atalı, M. (2017), *Medeni Usul Hukuku C. III* (15. Baskı), Pekcanitez, H., Özekes, M., Akkan, M., Taş Korkmaz, H. (Ed), İstanbul, On iki Levha Yayıncılık.

- Avcı, M.Ö. (2006), *Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf Yönetim Organı*, İstanbul, Beta Basım.
- Avcı, M.Ö. (2007), “*Vakıf Yöneticilerinin Görevden Alınması*”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi, 13/3-4, 181-205.
- Avcı, M.Ö. (2020), “*Mazbut Vakıflara Ait Taşınmazları Konu Edinen Kira Sözleşmelerinin Sona Ermesine İlişkin Bazı Tespitler ve Bu Konudaki Güncel Gelişmeler*”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 26(1), 238-256.
- Ayan, M., Ayan, N. (2023), *Kişiler Hukuku Genel Bilgiler-Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler* (11. Baskı), Ankara, Adalet Yayınevi.
- Aykul, Ö. (2024), *Yeni Vakıflar Hukuku* (6. Baskı), Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Ayrancı, H., Aral, F. (2023), *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri* (Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 16. Baskı), Ankara, Yetkin Yayınları.
- Ballar, S. (2015), *Yeni Vakıflar Hukuku* (Yeniden Düzenlenmiş ve Güncellenmiş 5. Baskı), İstanbul, Der Yayınları.
- Başpınar, S. (2020), “*Vakıflarda Yönetim Şeklinin Değiştirilmesi*”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 15(1), 41-77.
- Bauman Lorant, R. (2009), *Der Stiftungsrat, Das oberste Organ gewöhnlicher Stiftungen*, Schulthess,
- Berki, Ş. (1981), *Vakıflar*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 38(1), 133-164
- Cansel, E. (1988), “*Vakıf, Kuruluşu, İşleyişi ve Amacı*”, Vakıflar Dergisi, 20, 321-327.
- Çakır, R. C. (2016), *Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Güveni Kötüye Kullanma Suçundan Doğan Sorumlulukları (Ceza Sorumluluğu)*, Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Çamoğlu, E. (2010), *Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu* (3. Baskı), Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Çamoğlu, E. (1971), “*Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrasının Sorumluluk Davalarına Etkisi*”, İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası, 36(1-4), 323-348.
- Çamoğlu, E. (2011), “*Sorumluluk Hukukunun Evrensel İlkeleri Işığında Yeni Türk Ticaret Kanunu’nda Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu*”, Prof. Dr. Şener Akyol’a Armağan, İstanbul, Filiz Kitabevi.
- Çetin, M. (2017), *Anonim Şirketlerde Kurucuların Hukuki Sorumluluğu*, Ankara, Bilge Yayınevi.

- Çınar, Ö. (2016), "*Mazbut ve Mülhak Vakıflarda Galle (Gelir) Üzerindeki Vakıf Evlatlarının ve Diğer İlgililerin Hak Sahipliği ve İntifa Hakkı Hayrından Fazla Olan Mülhak Vakıflar Aile Vakfına Dönüştürülmesi*", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cevdet Yavuz'a Armağan, 22(3), 828-855.
- Demirsatan, B. (2017), "*Vakıf Tüzel Kişiliği Bakımından Tescilin İyileştirici Etkisi ve MK m. 103/II Hükümünün İşlevi*", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 75(1), 335-358.
- Demirsatan, B. (2021), *Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Sözleşmenin Haksız Olarak Sona Erdirilmesi* (2. Baskı), İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.
- Demirsatan, B. (2024), "*Vakıf Yönetim Organını Oluşturan Kişilerin Vakıf Tüzel Kişisine Karşı Hukuki Sorumluluğu*", İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 9(1), 109-133.
- Doğan, M. (2000), *Vakıflarda Mal Varlığı*, Ankara, Seçkin Yayınevi.
- Doğan, M. (2016), "*Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Vakıf Kuruluşu ve Vakıfların Mal Varlıkları*", Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 4(1), 43-58
- Dural M., Ögüz, T. (2015), *Türk Özel Hukuku, C. II, Kişiler Hukuku* (16. Baskı), İstanbul, Filiz Kitabevi.
- Dural, M., Öz, T. (2021), *Türk Özel Hukuku, C. IV, Miras Hukuku* (9. Baskı), İstanbul, Filiz Kitabevi.
- Edis, S. (1982), *İşçilere Yardım Vakıfları*, Ankara, Turhan Kitabevi.
- Ege, Ö. (2022), "*Genel İtibariyle Vakfın Unsurları ve Vakıfta Amaç*", Terazi Hukuk Dergisi, 17(196), 24-39.
- Ekecik, Ş. (2014), "*Vakıfların Kuruluş Sürecine Dair Yargılama Hukuku Sorunları*", Prof. Dr. Ejder Yılmaz'a Armağan C. 1, Ankara, Yetkin Yayınları.
- Em, A., Sözen, A., Yılmaz, Z., Kaçak, N. (2002), *Açıklamalı-Gerekçeli Türk Medeni Kanunu ve Uygulama Kanunu*, Ankara, Adil Yayınevi.
- Erçin, F. (2011), "*Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi*", Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 25(1-2), 169-194.
- Eren; F. (2020), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (25. Baskı), Ankara, Yetkin Yayınları.
- Ergün, Ö. (2010), *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.
- Franko, N. (1973), *Şeref ve Haysiyete Tecavüzden Doğan Manevi Zararın Tazmini*, Ankara, Doruk Kitap ve Yayınevi.

- Gümüş, M. A. (2015), *Türk-İsviçre Borçlar Hukukunda İbra Sözleşmesi*, İstanbul, Vedat Kitapçılık.
- Gümüş, M. A. (2021), *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri* (10. Baskı), Ankara, Yetkin Yayınları.
- Gündüz, Ş. D. (2019), "Olumlu Zarar", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi.
- Güneri, H. (1976), *Türk Medeni Kanunu Açısından Vakıfta Amaç Kavramı ve Amacına Göre Vakıf Türleri*, Ankara, Sevinç Matbaası.
- Gürzumar, O.B. (2009), "Türk Medeni Kanunu'nun 'Vakıflarda Üyelik Olmaz' Hükümünü İptal Eden Anayasa Mahkemesi Kararı Hakkında", Haluk Korunalp Anısına Armağan, Ankara, Yetkin Yayınları, 523-547.
- Hatemi, H. (1969), *Önceki ve Bugünkü Türk Hukukunda Vakıf Kurma Muamelesi*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Hatemi, H. (1979), *Medeni Hukuk Tüzel Kişileri Cilt I: Giriş, Tarihi Gelişim, Eski Vakıflar*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Hatemi, H. (1998), *Borçlar Hukuku Genel Bölüm Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku*, İstanbul, Filiz Kitabevi.
- Hatemi H. (2018), *Kişiler Hukuku* (Güncellenmiş 7. Baskı), İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.
- Helvacı, M. (2001), *Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu* (2. Baskı), İstanbul, Beta Basım.
- Helvacı, S., Erlüle, F., *Medeni Hukuk, Medeni Hukuka Giriş-Kişiler Hukuku-Aile Hukuku* (7. Baskı), İstanbul, Legal Yayıncılık.
- İhsan, E., Keskin, A. D. (2023), *Türk Medeni Hukuku (Başlangıç Hükümleri – Kişiler Hukuku)* (5. Baskı), Ankara, Adalet Yayınevi.
- İkizler, M. (2007). *Vakıf Senedinde Değişikliğe Gidilmesi (Tmk M. 107, 112 ve 113'ün Kapsamı ve Birbirleriyle İlişkisi)*, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 11(1), 165-208.
- İkizler, M., Kurban, Y. (2021), *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku* (2. Baskı), Ankara, Seçkin Yayınevi.
- İşeri, A. (1964), "Vakıflar (Medeni Kanundan Önceki ve Sonraki Vakıf Nevileri ve Hukuki Mahiyetleri)", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 21(1), 199-280.
- İşeri, A. (1968), *Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf (Tesis)*, Ankara, Sevinç Matbaası

İşeri, A., Akünal, T., Tezel, A., Bayrakeri, F. (1975), *Türkiye'de Medeni Kanuna Göre Kurulmuş Vakıflar ve Sorunları*, Ankara, Vehbi Koç Vakfı Yayınları.

Karînbîzâde, Ö.H., Sungurbey, İ. (1978), *Eski Vakıfların Temel Kitabı*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Kendigelen, Abuzer (2016), *Yeni Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler* (3. Baskı), İstanbul, On İki Levha.

Koç, G. (2020), “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi Uyarınca Sorumluluklarına Genel Bir Bakış”, Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 3(1), s. 62-82.

Koçoğlu, S. (2022), *Türk Medeni Kanunu'na Göre Vakıfların Kuruluşu, İşleyişi ve Sona Ermesi*, İstanbul, Beta Yayıncılık.

Korkusuz, M.R., Ergün, Ö. (2009), “Hukuksal Boyutları ile Eski ve Yeni Vakıflar”, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12-13(16-17-18-19), 69-138.

Kılıçoğlu, A. (1983), “Tüzel Kişi Manevi Tazminat İsteyebilir mi?”, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1(1), 287-294.

Nomer, H. N. (2023), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (19. Baskı), İstanbul, Beta Basım.

Ocak, N. (1996), “Vakıf Çeşitleri ve Ticari İşletme İşleten Vakıfların Tacir Sıfatı”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. M. Şakir Berki'ye Armağan, 5(1-2), 237-253.

Oğuzman, M.K., Barlas, N. (2020), *Medeni Hukuk, Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar* (26. Baskı), İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Oğuzman, M.K., Öz, T. (2017), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt – 2* (Gözden Geçirilmiş 2. Baskı), İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Oğuzman, M.K., Seliçi, Ö., Oktay-Özdemir, S. (2020), *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)* (17. Baskı), İstanbul, Filiz Kitabevi.

Öğüz, T. (2007), *Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, İstanbul, Beşir Kitabevi.

Özedöner, H.B. (2024), *Vakıf Yönetim Organının Hukuki Sorumluluğu*, Ankara, Seçkin Kitabevi.

Öz, T. (2000), “Vakıf Senedinde Aksine Hüküm Bulunmasına Rağmen Vakıf Mallarının Değiştirilmesi”, Prof. Dr. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan, İstanbul, Beta Basım.

- Özsunay, E. (1982), *Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler: Tüzel Kişilerin Genel Teorisi, Dernekler, Vakıflar (Tüzel Kişiler)* (5. Baskı), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Öztaş, B. (1970), *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinde Organ Kavramı ve Organ Füllerinden Doğan Sorumluluk*, Ankara, Sevinç Matbaası.
- Öztaş, B. (1998), *Tüzel Kişiler*, Ankara, Turhan Kitabevi.
- Pekcantez, H., Taş Korkmaz, H. (2017), *Medeni Usul Hukuku C. I* (15. Baskı), Pekcantez, H., Özkes, M., Akkan, M., Taş Korkmaz, H. (Ed), İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık.
- Poroy, R., Tekinalp, Ü., Çamoğlu, E. (2019), *Ortaklıklar Hukuku I* (14. Baskı), İstanbul, Vedat Kitapçılık.
- Riemer, H. M. (1975), *Das Personenrecht, Die juristischen Personen, Die Stiftungen: Systematischer Teil und Kommentar zu Art. 80-89bis ZGB* (3. Auflage), Bern, Stampfli.
- Sarı, C. (2023), *Vakıf Hukuku, Kuruluşu, İşleyişi ve Sona Ermesi*, Ankara, Seçkin Yayınevi.
- Sarı, S. (2004), *Vekalet Sözleşmesinin Tek Taraflı Sona Erdirilmesi*, İstanbul, Beşir Kitabevi.
- Sarıkaya, M. (2021), “*Türk Medeni Kanunu’na Göre Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi*”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(2), 602-619.
- Serozan, R. (1994), *Tüzel Kişiler, Özellikle Dernek ve Vakıflar* (2. Baskı), İstanbul, Filiz Kitabevi
- Sucu, K. (2023), *Galle (Gelir) Alacağı*, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 14(2), 542-553.
- Tandoğan, H. (2010), *Türk Mesuliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mesuliyet)*, İstanbul, Vedat Kitapçılık.
- Tanrıver, S. (2006), “*Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Özellikle Arabuluculuk*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi (64), Ankara.
- Tekben, T. (2021), *Vekalet İlişkilerinde Vekalet Veren Talimatı ve Hukuki Sonuçları*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.
- Ural, E. (1977), *Vakıflar*, Ankara, Türkiye Kalkınma Vakfı Yayını.
- Uyan, G. (2006), “*Vakıflarda Üyelik Olmaz’: Medeni Kanun Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflarda Kanuni Tipe Özgü Örgütlenme Modeli ve MK m. 101/3 Hükmü Üzerine Bir Değerlendirme*”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 23(4), 301-354.
- Uyan, G. (2011), “*Miras Sözleşmesindeki İki Taraflı Bağlayıcı Kayıtlı Vakıf Kurulması*”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 65(2), 327-352.

Yılmaz, M. (2022), "*Eski Vakıfların Tüzel Kişiliği*", Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 10(1), 179-205.

Zevkliler, A., Ertaş, Ş., Havutçu, A., Acabey, M.B., Gürpınar, D. (2018), *Yeni Medeni Kanuna Göre Medeni Hukuk*, Ankara, Turhan Kitabevi.

İNTERNET SİTELERİ

<http://www.anayasa.gov.tr>

<http://www.dergipark.org.tr>

<http://www.jurix.com.tr>

<http://www.kazanci.com.tr>

<http://www.lexpera.com.tr>

<http://www.mevzuat.gov.tr>

<http://www.tez.yok.gov.tr>

<http://www.vgm.gov.tr>